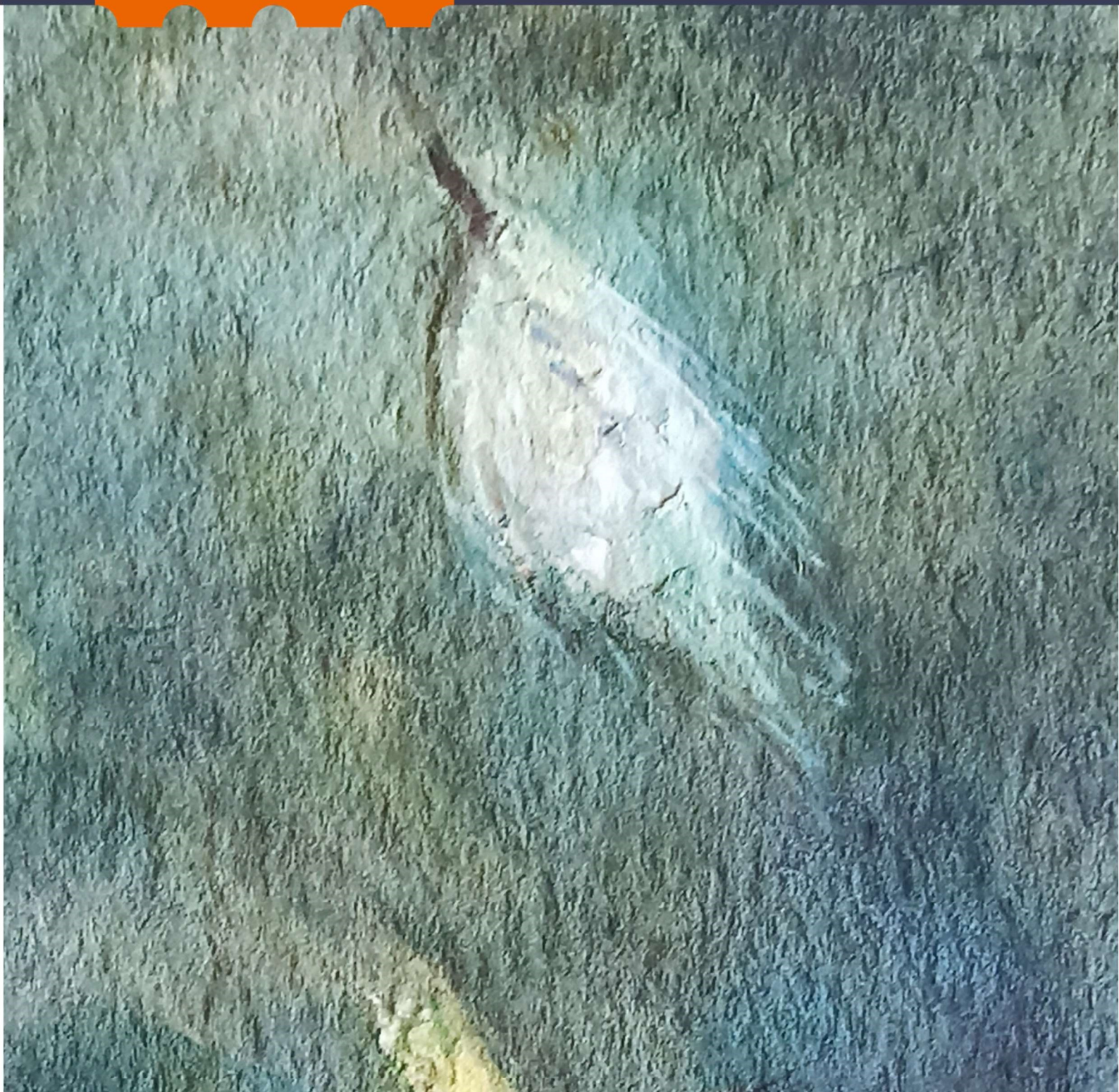

SOPRONI
EGYETEM |

BENEDEK ELEK
PEDAGÓGIAI
KAR

Gáspárdy Tibor

FESTÉSZET – GRAFIKA

Szerkesztette: Németh Tamás

Gáspárdy Tibor

Festészet – Grafika

Gáspárdy Tibor

FESTÉSZET – GRAFIKA

Szerkesztette: Németh Tamás

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

SOPRON, 2021

Felelős kiadó: Prof. Dr. Fábián Attila
a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztette: Németh Tamás

Lektor: Dr. Kovács-Gombos Gábor DLA

Tipográfiai, grafikai szerkesztés: Németh Tamás

Borítókép, hátlap: Gáspárdy Tibor

Fotó a hátlayan: Németh Tamás

ISBN (pdf) 978-963-334-412-5

ISBN (html) 978-963-334-413-2

DOI (pdf) <https://doi.org/10.35511/978-963-334-412-5>

Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd!

CC-BY-NC-ND-4.0

A kötetben szereplő alkotásokat a Soproni Egyetemmel (jogelőd: Nyugat-magyarországi Egyetem) hallgatói jogviszonyban álló óvodapedagógus hallgatók készítették Vizuális nevelés/Vizuális kultúra témában a Benedek Elek Pedagógiai Karon.

A hallgatói jogviszony keretében létrehozott alkotásokhoz fűződő vagyoni jogok – az alkotás felhasználásának a joga – a Soproni Egyetemet illetik meg.

A könyv szerzője és szerkesztője megtett mindent annak érdekében, hogy a kötetben szereplő alkotások szerzőit személyesen is tájékoztassa műveik felhasználásáról. Abban az esetben, ha műve felhasználását az alkotás szerzője sérelmesnek találja, kérjük, keresse meg a szerkesztőt kérésével.

EFOP-3.4.3-16-2016-00022 „QUALITAS”
Minőségi felsőoktatás fejlesztés Sopronban,
Szombathelyen és Tatán

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOM

1.	ELŐSZÓ	7
2.	A VIZUALITÁSRÓL	9
3.	A GYERMEKRAJZOKRÓL, KÉPRŐL ÉS MŰVÉSZETRŐL.....	15
4.	A GRAFIKA	23
4.1	A grafika kifejezőeszközei	24
4.1.1	A pont.....	24
4.1.2.	A vonal	25
4.1.3.	A folt	26
5.	ORGANIKUS FORMÁK RAJZAI	27
5.1	Rajzeszközök	27
5.2	Organikus formák rajza ceruzával	28
5.3	Organikus formák ábrázolása tussal	33
6.	A SOKSZOROSÍTOTT GRAFIKA	36
6.1	Bionyomatok	36
6.1.1	Levélnyomat.....	37
6.1.2	Krumplinyomat	42
6.2	Klasszikus sokszorosító grafikai eljárások	43
6.2.1	Magas nyomás – Linómetszet.....	47
6.2.2	Magas nyomás – Papírmetszet.....	49
6.2.3	Mélynyomás – Hidegtű műanyagra	50
7.	Levélmozaik	52
7.1	Levélmozaik készítése	52
7.2	Levélmozaik tanulmányok	56
7.3	Levélfelület grafikai átírása.....	57
8.	A KOMPOZÍCIÓ	59
8.1	Kompozíciós sémák – Centrális kompozíció	62
8.2	Kompozíciós sémák – Háromszög kompozíció.....	63
8.3	Kompozíciós sémák – Átlós kompozíció	63
8.4	Kompozíciós sémák – Aszimmetrikus kompozíció	64

8.5	Kompozíciós feladatok	65
9.	A SZÍNEK	74
10.	A SZÍNGÖMB	82
11.	FESTMÉNYEK AZ ÓVODÁBÓL	83
12.	A VÍZBÁZISÚ FESTÉSZET ESZKÖZEI	86
13.	ELSŐ FESTÉSZETI GYAKORLATOK	89
14.	FESTMÉNYKIEGÉSZÍTÉSEK	96
15.	CSENDÉLET FESTÉS	105
16.	TÁJKÉPFESTÉS	107
17.	FESTMÉNYNEGATÍVOK, KOMPLEMENTER SZÍNVARIACIÓK	110
18.	FAKTÚRA GYAKORLATOK	113
19.	TOVÁBBI FESTÉSZETI TECHNIKÁK, FESTÉSZETI FELADATOK	124
19.1	Mozaik	124
19.2	Textilfestés	126
20.	A JEL	130
20.1	Saját jel készítése	130
20.2	Az óvodai jel	139
21.	FESTMÉNYEK A TÉRBEN	142
21.1	Térmobilok készítése	142
21.2	Miniatűr térmobilok	145
21.3	Festmények térbeli reprodukciói	145
22.	ALKALMAZOTT GRAFIKAI FELADATOK	149
22.1	Meghívó tervezése	149
22.2	Csomagolópapír tervek	151
22.3	Könyvborító tervek	153
22.4	Gótikus üvegablak modell készítése	156
23.	ZÁRSZÓ	164
24.	ÁBRAJEGYZÉK	165
25.	ALKOTÓK JEGYZÉKE	172
26.	IRODALOMJEGYZÉK	175

1. ELŐSZÓ

Jelen munka legfőbb szándéka, hogy rámutasson a vizualitás és az ehhez kapcsolódó vizuális nevelés fontosságára, valamint gyakorlati példákkal szolgáljon ez utóbbi megvalósítására. A vizualitás, illetve a vizuális nevelés fontosságáról, valamint a gyermekrajzról írottak után az első kötet a festészet és a grafika tárgykörét állítja a középpontba. Természetesen tudjuk, a vizualitás nem csupán a síkban, hanem a térben, tárgyakon, illetve bármilyen plasztikai formán egyaránt megnyilvánulhat, és számtalan módon mindenhol, minden időben egyaránt jelen van. Éppen ezért, a kiadvány első részéhez szorosan kapcsolódó második rész – mely Ősz Róbert tanár úr munkája –, a tárgyalakításról és a plasztikáról szól. Közös Törekvésünk célja, hogy e megnyilvánulási lehetőségekhez saját tapasztalataink, több mint harminc esztendő pedagógiai munkásságunk alapján minél több támpontot nyújtsunk nem pusztán az elmélet, sokkalta inkább a gyakorlat alapján. Fontos hangsúlyoznunk azonban (a szerzőség okán egyelőre az első rész tematikájára utalhatunk), hogy az itt bemutatott feladatok, hozzájuk fűzött magyarázatok, illetve elméletek nem a kizárólagosság jegyében születtek, csupán egy lehetséges út jelzőoszlopai. Természetesen e célból számtalan más – esetenként jobb – lehetőség is kínálkozhat. Bármilyen megoldást, illetve megoldásokat válasszunk is, külön szeretnénk ismételten felhívni a figyelmet arra, hogy a vizuális művészetekkel való foglalkozásnak (sok máshoz hasonlóan) alapvető feltétele a személyes aktivitás, gyakorlás, az alkotó munka, mely sokszor kitartást igényel és gyümölcse nem mindig rögtön terem. Olyan feladatokat, feladatsorokat kívánunk bemutatni, melyek részben az említetteket illusztrálják, részben segítséget kívánnak nyújtani azoknak az óvodapedagógus és kisgyermeknevelő hallgatóknak, akik szeretnék újra a már elfeledett vizuális nyelvükön megszólalni, de azoknak is, akik ez irányú már meglévő szókincsüket szeretnék tovább bővíteni. Szeretnénk ugyanakkor külön hangsúlyozni, hogy jelen mű nem a népszerű hogyan tanuljunk meg rajzolni, festeni, kötni, stb. kiadványok számát kívánja gyarapítani. Hitünk szerint ugyanis a pedagógusi jelenlétet, a visszajelzést, a korrektúrát az aktuális és személyre szabott konkrét tanácsokat semmi más nem pótolhatja. A szerző több évtizedes – elsősorban a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Vizuális Nevelési Tanszékén végzett – pedagógiai munkássága során gyűjtött feladatokból kíván bemutatni egy kötetre valót. Az írott szövegnél azonban fontosabbak az egyes témákhoz tartozó illusztrációk, melyek kivétel nélkül a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar hallgatóinak munkái, illetve gyermekrajz gyűjtései. Itt is szeretnénk kifejezni köszönetünket azoknak a hallgatóknak, akik alkotásaikkal e kiadványt gazdagították. Minden feladathoz hosszabb-rövidebb magyarázat kapcsolódik a munkához kötődő legfontosabb instrukciókat, esetleges

tanácsokat tartalmazva. A feladatok eszközigényét, az óvodában és az iskolában egyaránt használatos eszközök köréből igyekeztünk összeállítani. Igaz ugyan, hogy az eszközök hasonlóak, de a megvalósítás elvárt szintje nem. Nem olyan feladatokat szeretnénk átnyújtani a leendő olvasónak, melyet egy az egyben hasznosíthat a vizuális tevékenységekkel kapcsolatos munkája során, sokkal inkább felvértetni szeretnénk őt azzal a tudással, mellyel a saját elképzeléseit képessége és hajlandósága szerint megvalósíthatja.

A művészet világát talán hasonlíthatnánk egy magas hegyhez is, ahol mindenki maga döntheti el, milyen célt tűz maga elé. Van, aki beéri a lankákon való körsétával és a látvánnyal. Van, aki megpróbál egy csúcsot vagy csúcsokat meghódítani. A kisebbek meghódításához sokszor az akarat, illetve a szorgalom is elég. A legnagyobbak, igen, azok valóban a kivételezettekre várnak. Csontváry szép szavait kölcsönözve, azokra, akik soron vannak. De lássuk be, hogy például azok a futók, akikkel immáron egyre nagyobb számban találkozunk sétáink során, sem mind az olimpiai részvétel, hanem az egészséges életmód okán futnak. Miért ne hihetnénk, hogy a vizuális képességeinkkel való törődés legalább ilyen fontos.

2. A VIZUALITÁSRÓL

A vizualitás fogalma. A szem és a látás. A vizuális művészet és a kép. A mágikus kép. A látvány mint a véleményalkotás forrása. A vizuális művészetek megítélése.

Vizuális (lat) mindaz ami a látással kapcsolatos vagy látási érzeten alapszik – írja a Bakos Ferenc által szerkesztett Idegen szavak és kifejezések szótára. (Bakos, 1976.p.900.) A vizuális művészet fogalma széleskörű. Magában foglalja a síkművészeti alkotásokat, például a grafika különböző fajtáit, az eltérő eszközökkel létrehozott rajzi alkotásokat, a megannyi különböző festészeti eljárással alkotott festményeket, de ide sorolhatjuk a szobrászat, és egyáltalán a térbeli művészetek fajtáit, beleértve természetesen az építészetet, de a fotót és a filmet is.

A vizuális megismerés, a vizuális művészet létfontosságú eszköze a szem. Fontosságát, értékét valamely drága, ha nem a legdrágább kincssel való egyenértékűségét még nyelvünk is őrzi „az értékes mint a szeme világa”, vagy a „vigyázott rá, mint a szeme világára” kifejezésekkel. Arnold Gesell gyermekpszichológus írta: „...A csecsemő előbb ragadja meg a világot a szemével, mint a kezével – ami rendkívül jelentőségteljes tény. Életének első nyolc hetében a keze többnyire ökölbe van szorítva, míg a szeme és agya nézelődéssel, bábmészködással, fürkészéssel s ha kezdetlegesen is, a megértéssel foglalatoskodik.” (id. Arnheim, in. Szemelvények a vizualitásról, 1991. p.79.)

Az ámulatunk tárgyait képező okostelefonokba szerelt 10-12 megapixeles kamerákat látva jogos a kérdés, milyen felbontású a szemünk? Felveheti-e a versenyt az egyre tökéletesedő technikával? Hiszen vannak már 48 megapixeles telefonkamerák is. [...]Az emberi szem természetesen nem igazán hasonlítható össze a kamerával, többek közt azért sem, mert állandó mozgásban van és a látványt is folyamatosan dolgozza fel, ráadásul mindjárt kettő is van belőle a térbeli látás igényének okán. Roger N. Clark neves bolygókutató, a digitális képalkotás szakértője matematikai úton bizonyított gondolat kísérlete alapján 576 megapixeles eredményre jutott. Ezzel csak a nagy felbontású síkfilmes kamerák tudnak vetekedni. (https://index.hu/tudomany/til/2018/10/13/hany_megapixeles_a_szemunk/)

„A látás a szem munkafolyamata. A kép felépítése nem egyéb, mint a különböző optikai momentumok – színárnyalat, tónusérték, telítettség, texturus, helyzet, forma, irány, távolság, nagyság – lemérése és összefüggésük megteremtése a szem neurómuszkuláris tevékenysége révén.” – vélekedik Kepes György a Látás nyelve c. nagyhatású művében. (Kepes in Szemelvények a vizualitásról, szerk. Sánta 1991. p.14.)

Annak ellenére, hogy mint tudjuk, a vizuális művészet közel sem csupán a két dimenzió világában nyer értelmet, a szerző megfigyelése szerint mégis, köznapi értelmezés szerint leginkább a kép valamely formájában ölt testet. Képek formájában látjuk a valóságot (vagy a valóság illúzióját) képekben látjuk álmainkat (vagy vágyainkat). „A kép külön kicsi világ a nagy világon belül, ugyanúgy térben él. Tér és felület egyszerre – különös kettősség uralkodik benne. A képet néző szem óvatosan végigtapogatja mélységeit és a fényben megvillanó kiemelkedő pontjait.” – írja Karátson Gábor a festés mestersége című könyvében. (Karátson, 1971. p.9.)

Matthias Bunge művészettörténész szerint a képek egyrészt képeznek, vagyis alakítanak, másrészt leképeznek, de ez a leképezés a műalkotás esetében nem merül ki a szolgai képmás fogalmában. (Bunge: http://www.balkon.hu/balkon03_10/01_bunge.html) „Mediális értelemben véve a képek messze túlnőnek a vizualitás birodalmán. A nyelv szóképeket közvetít, mikor a szavakat saját belső képeinkké változtatjuk” – fogalmaz Hans Belting. (Belting: <http://apertura.hu/2008/osz/belting/>)

Mint arra Vilém Flusser is figyelmeztet, helytelen a képekben csupán „megfagyott eseményeket” látni. Hiszen miközben a képfelületet pásztázó tekintet az egyik elemet a másik után ragadja meg, időbeli kapcsolatokat létesít közöttük. Tetszőlegesen cserélhet azelőttöt azutánra és viszont. Ugyanakkor a tekintet jelentésbeli kapcsolatokat is létesíthet a képelemek között. A szemlélődésnek nincsenek objektív időkorlátai. „A képnek ez a saját térideje, nem más, mint, a mágia világa, egy olyan világ, amelyben minden ismétlődik, és minden részt vesz egy jelentésteli kontextusban. Az ilyen világ szerkezetileg különbözik a történeti linearitástól, amelyben semmi sem ismétlődik, és mindennek oka van és következményei lesznek.” – írja. (Flusser: <http://www.artpool.hu/Flusser/Fotografia/01.html>)

A kép segítségével ugyanakkor manipulálhatóak is vagyunk. „Akkor hiszem, ha látom” – mondjuk gyakorta, önkéntelenül és keresetlenül felruházza a képet a bizonyíték, illetve a bizonyíthatóság erejével, feltételezve, hogy az általunk látott képek készítőit minden esetben az objektív valóság bemutatásának igénye vezérelte. Pedig hányszor csalódtunk már, mikor a katalógusból kiválasztott termék nem csupán

funkcióban, hanem látványban is alatta maradt a vártnál, a képi ígéretnél. Bizony, ahogy egy másik szólás tartja: „A látszat néha csal”.

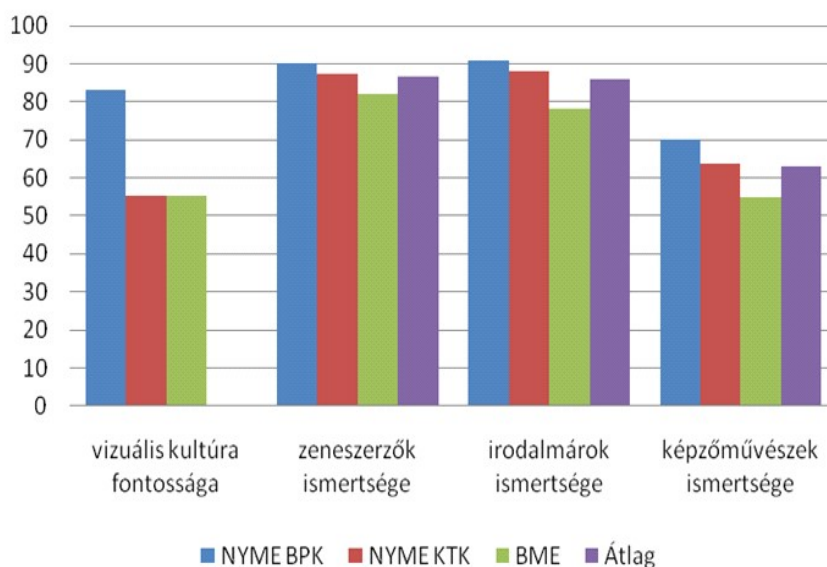
Tudomásul kell vennünk, hogy a vizuális művészet jelentősége felbecsülhetetlen tudatunk formálásában. A különböző médiák által közvetített virtuális nevelés egyre inkább úgy tűnik, minden másnál radikálisabban nevel, akár gyermek akár felnőttkorban. Eszköze pedig a kép, mind statikus, mind mozgó alakjában. A kép, a képi úton érkezett üzenet rendkívüli módon befolyásolja gondolkodásunkat, alakítja ítéleteinket, személyiségünket és ezáltal pedig az eljövendőt. „Úgy látunk ahogyan a festők, szobrászok, építészek, fényképészek és reklámgrafikusok látni tanítanak bennünket. A kép társadalmi jelentősége abban áll, hogy a látás új normáját közvetíti számunkra.” – fogalmaz Kepes György. (Kepes in. Szemelvények a vizualitásról, szerk. Sánta 1991. p. 18.)

A vizuális művészetre vonatkoztatva többek közt Paul Klee a festő így vall: „A művészet nem a láthatót ábrázolja, hanem láthatóvá tesz.” Ha elfogadjuk, hogy gyakorlással tudunk a legjobban tanulni, készségünket fejleszteni, be kell látnunk, hogy a vizuális nevelés kulcsfontosságú a fentiek fényében. Pont, vonal, folt, szín a virtuális világ is ezekkel az eszközökkel, tolmácsolja mondanivalóját, fejezi ki magát, igaz, leggyakrabban nem statikus módon. Joggal feltételezhetjük, ha aktív gyakorlati kapcsolatba kerülünk a képi világgal, akkor passzív módon is sikeresebben igazodhatunk el benne. Természetesen mikor vizuális nevelésről beszélünk, egy a napjaink problémáira érzékenyen reagáló, a kortárs művészet eszköztárát felhasználó és nem kizárólagosan az akadémiai rajz- és festeni tudást, a látszat szerinti ábrázolást értékelő oktatásra gondolunk. Ez nyilván nem jelenti a klasszikus mesterség, a vizuális nyelv szavainak és nyelvtanának, valamint esztétikumának elvetését, de igenis más képalkotó, illetve kifejezőeszközöket is egyenlő értékűnek ismer el az ízlés és a vizuális gondolat jegyében.

Gyakran megfigyelhetjük, hogy azok, akik büszkén, vagy éppen lemondóan jelentik ki, hogy sem a rajzoláshoz, sem a festéshez nem értenek, – mint az esetek legtöbbszörében fogalmaznak: nincs kézügyességük – milyen kategorikusan vallják magukat, szintén gyakori szófordulattal vizuális típusnak. Kétséget kizáróan igazuk van, hiszen az emberek túlnyomó többsége számára valóban a képi világ meghatározó. Napjainkban a vizuális nyelvet alapfokon mindenhol egyformán beszélik. El kell fogadnunk azt a meglehetősen nyilvánvaló tényt, hogy a reklámok leghatásosabban vizuális úton hatnak ránk, de a TV és egyéb monitorokon megjelenő agresszió is jórészt ezen a módon fejezi ki hatását, méghozzá nagy hatásfokon és magas színvonalon. Az új, egyre uralkodóbb, lassan szinte kizárólagossá váló

kommunikációs forma megtestesítője az „okostelefon” sem nélkülözi az említett monitorok valamelyikét. A vizualitás nem beköltözött napjainkba, nem csupán napjaink részévé vált, hanem bátran kijelenthetjük lényegévé.

A vizuális művészetek – úgy tűnik – még a többi művészettel szemben is hátrányosabb helyzetben vannak. A szerző kutatásai a Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán legalábbis ezt mutatták. A megkérdezettek (60 fős minta) 83 %-ra értékelték a képzőművészeti tárgyak oktatásának fontosságát az iskolarendszerben, mégis a legalább öt képzőművész megnevezését firtató kérdésre csak 68 %-ban tudtak válaszolni. A zeneszerzők ugyanakkor 90,3 %, míg az írók /költők már 91 %-os eredménnyel büszkélkedhettek. Tegyük hozzá az utóbbi sem ad okot felhőtlen öröme.

1. ábra – Felmérés

Intézmény	zeneszerzők	írók, költők	képzőművészek
NYME BPK	90,3%	91,0%	70,0%
NYME KTK	87,3%	88,0%	63,7%
BME GK	82,0%	78,3%	55,0%
ÖSSZESÍTVE	86,5%	86,0%	63,0%

Érdekes lehet ezzel összevetnünk a kérdőíven található, játékos kérdést is. A kérdés így szólt: Ha hosszú ideig távol volna kedvesétől, mit vinne magával leginkább, hogy rá emlékeztesse: egy kedvenc zeneszámát, egy fontos, vagy emlékezetes levelet tőle, vagy a fényképét?

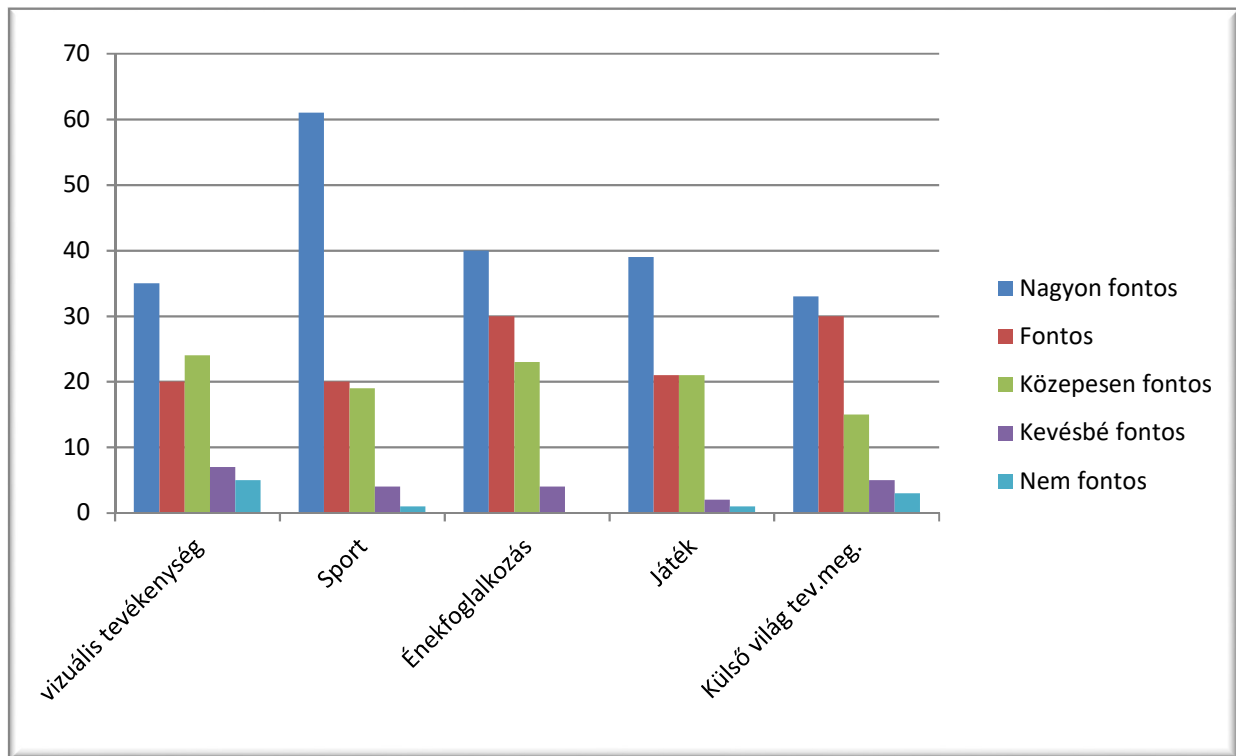
	<i>zeneszám</i>	<i>levél</i>	<i>fénykép</i>
NYME BPK	13,3%	10%	76,7%
NYME KTK	18,4 %	10%	71,6%
BME GPK	32%	15%	53%
ÖSSZESÍTVE	32%	11,7%	67%

Forrás: saját szerkesztés

Talán nem kell hangsúlyoznunk, hogy e banális, de a mindennapi élettel kapcsolatos kísérletben (gondoljanak a tárcák ezreiben lapuló fényképekre!) a vizuális emlék, vagyis a foto sikere elsöprő volt 67%, szemben a zene (32%) vagy a levél (11,7%) százalékarányaival. /összesített/ (Gáspárdy, 2011)

Noha az Európai Parlament 2009. március 24-i állásfoglalása a művészeti tanulmányokról az Európai Unióban kiemelt fontosságúnak ítéli a művészeti oktatást, ugyanakkor sajnálkozva állapítja meg, hogy a tagállamok túl gyakran gazdasági követelmények miatt kényszerítve érzik magukat arra, hogy átfogó oktatási politikájukban csökkentsék a művészeteknek biztosított teret. Sajnos hazánkban is a tárgyi és anyagi feltételek hiánya mellett elsősorban a kevés óraszám szab gátat a vizuális oktatásnak. A téma avatott szakértője, Bodóczy István felhívja a figyelmet, hogy erre a problémára a szaporodó művészeti iskolák magas óraszáma sem ad gyógyírt, hiszen azon túl, hogy az előnytelen korai szelekciót segítik, a többség számára ez az út járhatatlan marad. A rajzolás, festés és minden más vizuális produktumot létrehozó tevékenység nem csupán manuális, hanem legalább annyira szellemi tevékenység is, és mint ilyen, mindenki számára tanítható és gyakorolható.

Kis Virág Ágota szakdolgozatában közreadott felmérés, melyet több óvodában készített óvodapedagógusok és szülők körében, tanúsítja, hogy maguk az óvodapedagógusok, valamint a szülők szemében a vizuális nevelés fontossága meg sem közelíti a sportét, de még az ének zene is nagyobb jelentőséggel bír.

2. ábra - Vizuális tevékenység, Sport, Énekfoglalkozás, Külső világ megismerésével kapcsolatos tevékenységek /környezeti nevelés/. (Kis Virág, 2018.)

3. A GYERMEKRAJZOKRÓL, KÉPRŐL ÉS MŰVÉSZETRŐL

A gyermekrajz jellemzői és a művészi ábrázolás. A gyermeki alkotótevékenység. A gyermekrajz főbb sajátosságai. A művészeti oktatás jelentősége a személyiség szempontjából. A vizuális információáradat. A képi agresszió a mediális nevelésben.

Távol áll tőlünk, hogy párhuzamot vonjunk a gyermekrajzok időbeli története (és nem okvetlen fejlődése) és a művészettörténet jelentős állomásai között. Néhány párhuzam, vagy inkább példa azonban letagadhatatlan. Az egyiptomi művészet világában a sírkamrákon megjelenő képek a jelenlét hiányát jelenítik meg, és adósunk marad a testek és tárgyak látszati, látvány elvű bemutatásával. Aligha valószínű, hogy az egyiptomiak, kiknek piramisépítészete évezredek óta csodálat és ámulat tárgya, ne vették volna észre képi világuknak e látszólagos fogyatékoságát. Szinte biztosan kijelenthető, ábrázolásuknak a célja volt más: a teljességre törekedett. A görög művészet az, mely ezt a teljességet feladta az illúzió kedvéért – mutat rá Gombrich *Művészet és illúzió* című könyvében. (Gombrich, 1972.)

Sok esetben látunk hasonlóságot a gyermekrajzok és az egyiptomi ábrázolásmód között. Érthető ez, hiszen a gyermekrajzok is a teljességet kívánják bemutatni a vizualitás nyelvén. Mégis óvva intenénk mindenkit attól, hogy egyes rajzi elemek látszati hasonlósága okán párhuzamot, vagy netán azonosságot véljen felfedezni az egyiptomi művészet, esetlegesen a kubista szemlélet és a gyermekrajzok között. A 19. század végén esztéták és művészettörténészek körében is elterjedt volt az a nézet, hogy a gyermekrajz fejlődése a művészet történetében a stílusok változásait ismétli meg (Corrado Ricci). E nézet csak akkor változott a 20. század elején, mikor a gyermekrajzokat a pszichológusok, illetve a képességfejlődéssel foglalkozó szakemberek kezdték vizsgálni. (Kárpáti, 1995) Nem pusztán a tudatosság eltérő fokozatai, hanem a reprodukciós képesség különbözősége is elválasztja a művészi alkotásokat, a művészi jegyeket hordozó gyermekrajzokat egymástól. A gyermek ritkán tudja azonos színvonalon, azonos esztétikai üzenetet tolmácsolva megismételni alkotását. Igaz, művészek estében is előfordul, hogy például a vázlat frissebb, ha nem éppen tökéletesebb a kész műnél. De azon művészeknél, akik előszeretettel festették meg egy téma több variációját, vagy azoknál az alkotóknál, akik sok szeriális művet alkottak, látható, hogy a művészi kvalitás végső soron állandónak tekinthető. A látszat szerinti ábrázolás igénye, az illúzió megjelenítése a műalkotásban a reneszánsz és barokk idején kerül át mai tudatunkba. Ekkortól várjuk el, tesszük mind szélesebb körben a műalkotás mértékévé a hasonlóság követelményét. Valójában a látszati hasonlóság a művészetnek csak egyik, talán nem is legfontosabb fokmérője. Egy kép

szépsége gyakorta nem abból fakad, hogy mennyire hasonlít a valóság látszatához, hanem hogy mennyire, és főként hogyan tér el attól. A nagyság a látszatelvű ábrázolásban a tér, a távolság kifejezésének egyik módja. A gyermekrajzok világában azonban a nagyságnak sokszor nincs köze a fizikai térhez. Rajzolhatja a gyermek nagynak például a valóságban meglehetősen kicsi, ám kedvenc macskáját is, mely érzelmileg közel áll hozzá. Amit oly szépen és világosan fogalmaz meg pontos magyar nyelvünkön a költő József Attila: „Az igazat mondd, ne csak a valódit.” A távolság gyermek és macska közt nem vész el, csupán más síkon ábrázoltatik, a tér illúziója helyett a lélek valóságában. Földrajzi távolság helyett a szív távolságát, illetve közelségét írja képi nyelvre.

Itt szeretnénk megjegyezni, hogy már Rudolf Arnheim figyelmeztet, hogy „A centrális perspektíva felfedezése a nyugati gondolkodás egyik veszélyes fejleményéről árulkodik. Jelezte azt a tudományos beállítottságot, amely előnyben részesíti a mechanikus reprodukciót és a mértani szerkesztést a teremtő ábrázolással szemben.” (Arnheim in . Szemelvények a vizualitásról, 1991. p.55.) Mint arra Arnheim többek közt rámutat, a centrális perspektíva felfedezését és a fametszetnek elterjedését csak néhány év választja el egymástól. Ez utóbbi honosította meg az európai gondolkodásban a mechanikus másolás szinte teljesen új elvét. A nyugati művészet (alkotó és közönség) javára írandó, hogy a mechanikus reprodukció csábítása ellenére is megmaradt az emberi szellem művének. (Arnheim in. Szemelvények a vizualitásról, szerk. Sánta 1991.p.55.)

Olyan primitív törzseknél, melyeknél nem állnak rendelkezésre olyan hagyományos eszközök, mint például ceruza és papír, megfigyelték, hogy a gyermekek homokba rajzolják, vagy kergekbe karcolják ábráikat. (Kárpáti –idézi Strohner) Tehát a vizuális nyomhagyás ősi, veleszületett vágya az embernek. Napjainkban sincs ez másképp. A kisgyermekek számára a rajzolás az egyik legösztönösebb tevékenység, az önkifejezés módja. Sok művész megirigyelhetné azt az odaadást, ahogy egész valójával testtel és lélekkel egyaránt alkot. Alighanem erről szólnak Molnár V. József költői sorai is: „A kisgyermek soha nem rajzol fölöslegesen, fölöslegesen (...) El- kiúzi magából e tevékenységgel a rosszat, azt, ami bántja, rágja legbelül, szorongástól szabadulhat meg ekképpen, s megerősíti kicsi mindenségében az eredendő jót, az Ég adta törvényt, amely nélkül biztonsága, öröme soha senkinek, semminek nem adatik.” (Molnár V. , 1998. p.8.)

Az esztétikai élmény, műélmény köztudottan az örömforrások körébe tartozik. Megjelenhet bárhol és bármikor. Ide tartozik a csoportszoba belső terének kialakítása, a folyosó, a kiállított gyermekmunkák, a dekorációként megjelenő esetleges igényes reprodukciók (különös és fokozott figyelemmel megjelenésük, megjelentetésük

minőségére), a kalendáriumi ünnepekhez kapcsolódó installációk, a kapott és alkotott vizuális környezet.

Sok vita folyt és folyik arról, feltétele-e a művészetnek a szépség? Mi úgy gondoljuk: igen. A zene területéről hozva példát Jordi Savallra, a régi zene mesterére utalnánk, aki egy pódiumbeszélgetésen a Zeneakadémián azt mondta: Jobban szereti azt a művészetet, ami megéri, mint azt, ami meglepi. A festészet területéről pedig Kovács Gombos Gábor festőművészt idéznénk, aki Anselm Grün bencés szerzetes sorait tolmácsolja egy nevelőnőről, a vizuális nevelésről szóló tanulmányában: „Szépen rendezte be a helyiséget, amelyben reggelente a gyerekek gyülekeztek. Szépen rendezte el a csoportot, és segítette, hogy a gyerekek megérezzék a szépet. [...] Azáltal, hogy a gyerekek megérintődnek a szépség által, és kedvük támadt szépet alkotni, érintkezésbe kerültek a szívükben rejtőző szépséggel.” (Grün id. Kovács-Gombos in. Kisgyermekkori nevelés módszertana, szerk. Simon 2015. p.101.). Természetesen a főszerepet a vizuális foglalkozások adják, mindig szem előtt tartva azonban, hogy a kisgyermeket tanítanunk soha nem szabad. Ellenkezőleg, vizuális kifejezőkészséget nekünk kell tanulni tőle. Az óvónő feladata mindenkor a motivációra, az eszközök és körülmények biztosítására kell, hogy szorítkozzon. Molnár V. József a gyermekrajzok avatott ismerője így ír erről: „A gyermek nem akarja másolni a felszínt – nincs rá belső késztetése [...]” archetípusokkal érkezik a világra, azokkal a formákkal, amelyek ősidők óta jelen vannak az ember műveltségében [...] Nyiladozó értelmével a megtalálható természetes rendet szomjazza – a szellem szükséges biztonságát. Ne adjunk helyette kitalált (kreált) ideológiát, bármilyen korszerűnek is tűnneti fel magát. Ne akarjuk „modern” sablonokhoz igazítani életét, cselekvéseit. A kisgyermek a Teremtő üzenetét hozza...” ...” (Molnár V. in. Vizuális képességek fejlődése, szerk. Kárpáti 1995. p.377.) „A 3-6 éves korú gyermek rajzi tevékenységét ősi spontaneitások irányítják, ezek közül is kiemelkedik a valóság birtokbavételének ösztöne. Rendkívüli szerepet tulajdonít ez az életkor a vizuális érzékelés tanulságainak. ” - vallja Szappanos István. (Szappanos, 1982. p.8.)

Látva a kisgyermek alkotó szenvedélyét, alighanem joggal kérdezhetjük a dalnok szavaival: „... mindez hol akad el?” (Cseh – Bereményi: Kézbesítés). Herbert Read, a neves művészettörténész a tíz éves kor után jelentkező vizuális alkotókedv csökkenéséért elsősorban – de nem kizárólagosan – az oktatás merevségét kárhoztatja. „A gyermekművészet azért hal el a 11. életév után, mert minden irányból támadják: nemcsak az oktatásból, de a gyerekek mindennapi életéből is számúzik.” (Read. in Vizuális képességek fejlődése, szerk. Kárpáti 1995. p. 19.)

E kissé talán szigorúan megfogalmazott kijelentés mellett része lehet a vizuális alkotókedvtől való elfordulásnak az a kudarc is, amit a serdülők nagy száma megél, nevezetesen, hogy kezének ügyessége elmarad képzelete mögött. Úgy hisszük – különösen napjainkban – a vizuális nevelés egyik feladata éppen az, hogy ráirányítsa a figyelmet arra, hogy a vizuális művészetekben közel sem a kézügyesség a döntő tényező. Ennek megélésében éppen napjaink már egyre inkább kommersznek tekinthető médiumai a foto vagy a video, illetve a kortárs művészet eszköztára lehet segítségünkre.

A gyermekrajz elsősorban nyelv és nem művészet (Nagy in Vizuális képességek fejlődése, szerk Kárpáti 1995. p. 64.), de jelrendszere, megjelenése talán mégis leginkább a művészi nyelvvel adekvát. Úgy véljük, a vizuális művészeti oktatás fontosságát a későbbi életkorban – különösen korunkban – lehetetlen túlbecsülni. A művészetek szerepe az érzelmi nevelésben felbecsülhetetlen, semmi mással nem pótolható és alighanem korlátok nélküli. Ezen állítás természetesen valamennyi művészeti ágra igaz. Talán az sem véletlen, hogy az engedelmes katona nevelési célját maga elé tűző Spárta, jóval kevesebb művészi, tudományos és filozófiai örökséget hagyott ránk, mint a test és szellem harmonikus egységét valló Athén, jegyzi fel naplójába Márai. „A mai embert, ennek a szív legmélyebb üregeiben cseleit szövő fondor magánynak elhatalmasodása különös módon fenyegeti. A természetes kapcsolatok elgépiesedésével egy különös, új technikának hirtelen előrenyomulásával, amelyhez még nem szokott hozzá az emberiség, és amely éppen ebben a gyors tempójában sok mindent pusztulással, elnémulással veszélyeztet. Ebben a vészhelyzetben a művészetnek megkülönböztetetten fontos szerepe van. Lehetősége arra, hogy kapcsolatokat teremtsen köztünk és megszólaltassa lelkünknek, a személyiségünknek legmélyebb mélységeit is, hogy a mindenséggel való kapcsolatunkat is valamiképpen emberivé tegye.” – figyelmeztet Jelenits István piarista szerzetes és neves pedagógus, irodalmár. (Rajz lap VI/4 2005. 05. p. 12.)

Vajon milyen egyenlettel írható le, mely indikátor mutatja ki azon perceknek a hatását, amikor például Ida néni a korosodó énektanár úgy énekli el a gyerekeknek a népdalt, hogy a tanteremben „megáll a levegő”? Mi különbözteti meg ezt a produkciót ama másik órán hallottól, mikor elmondhatjuk, minden sikerült, csupán a varázslat, csupán a csoda, az maradt el... Igaz, nem kell mindannyiunknak művésszé lennünk, de mindannyian tanulhatunk a művészet szavakkal nehezen körülírható, olykor meg sem fogalmazható többletéből. Miként Szokolay Sándor zeneszerző fogalmazott: „A művészi élmények nem bizonyíthatók úgy, mint a tudományok legprecízebb definíciói, de a bizonyíthatónál az érzékelhető nem kevesebb. Több!” (Szokolay, 2005). „A fizikai műszerekből leolvasható adatokból és számokból csak olyan tételek születhettek, amelyek újra csupán a számok és vonalak nyelvén beszélnek. Színeket semmilyen

készülék sem láthat, hisz öntudatlan, [...] Matematikával csak azt kutathatom, ami számokkal kifejezhető, van azonban a valóságnak olyan része is, amely nem fér be a számok körébe.” (Karátson, 1970. p.13.- 14.)

Úgy véljük, hogy a művészeti tárgyak oktatása, noha nem tartalmaz, mert nem tartalmazhat semmilyen csodaszert, mégis elérhető közelségbe hoz olyan lehetőségeket, melyek megvalósulása teljessé teszi a személyiséget. Az életszínvonal mellé, mely nyilvánvalóan leginkább a gazdaság állapotának függvénye, egy másik fogalmat is társíthatunk, nevezetesen az életminőség fogalmát. Az életminőség fogalmának tartalma azonban még nem teljesen világos sem a nagyközönség, sem a politikusok számára. Az életminőség meghatározásának paraméterei nemcsak orvosi és egészségügyi szempontokra utalnak, hanem társadalmi, gazdasági, ökológiai jelentéssel is rendelkeznek. Az újabb kori kutatások egy olyan sajátosan értelmezett „funkcionális életminőséget” is vizsgálnak, melybe az elért javak mellett más természetű tartalmak is belefolyanak, többek között környezeti, szociális-szolidáris, etikai jellemzők is, ahol az élettervek szerves kapcsolatban állnak a személy átfogóbb (a nemzeti közösségben gyökerező) értékrendszerével. Úgy véljük, a művészettel való kapcsolat akár direkt, akár indirekt módon az életminőség ez utóbbi meghatározásának értékrendszerébe tartozik.

A kép, mint már említettük, egyáltalán nem kizárólagos megnyilvánulása a vizualitásnak, mégis kézenfekvőnek tűnik, hogy a vizualitás problémakörét a képalkotás szemszögből kezdjük tárgyalni. A kép általános értelemben, mint ahogy a magyar értelmező szótár is írja, valakinek vagy valaminek a síkban ábrázolt mása. Nyelvünkben a kép szóval valamely jelenség vagy dolog teljességét is igyekszünk kifejezni (pl.: látkép). Napjaink vizuális médiarohamának köszönhetően a kép már nem kizárólag üzenetté, valóságban irányt mutató térképpé, hanem környezetté vált. Talán elég világunk megannyi ablakát elfedő monitorok rengetegére utalnunk, melyek sok esetben a modern ember számára a virtuális élet talmi ígéretét hordozzák.

Ám gyakorta ebben a világban is céltalan bolyongunk... Legtöbbször a képeknek csupán passzív szemlélőjeként és nem alkotójaként. Rudolf Arnheim, a neves művészetpszichológus szigorúan fogalmaz: „Szemünk pusztá eszközzé silányult, mely kizárólag megmér és azonosít, s ez okozza aztán, hogy alig akad képekben kifejezhető gondolatunk, s abban, amit látunk, képtelenek vagyunk felfogni a jelentést.” (Arnheim, 2004, 7. p.)

Az érzékeinkkel megtapasztalható materiális világ és a napjainkra megkerülhetetlen virtuális világ is elsősorban vizuális úton élhető át számunkra. A tárgynak a kreativitásra nevelésre, a problémamegoldó képesség fejlesztésére való köztudott hatása mellett többek között azért, mert az ifjúságot (de a felnőtteket is) elárasztó képi agresszió

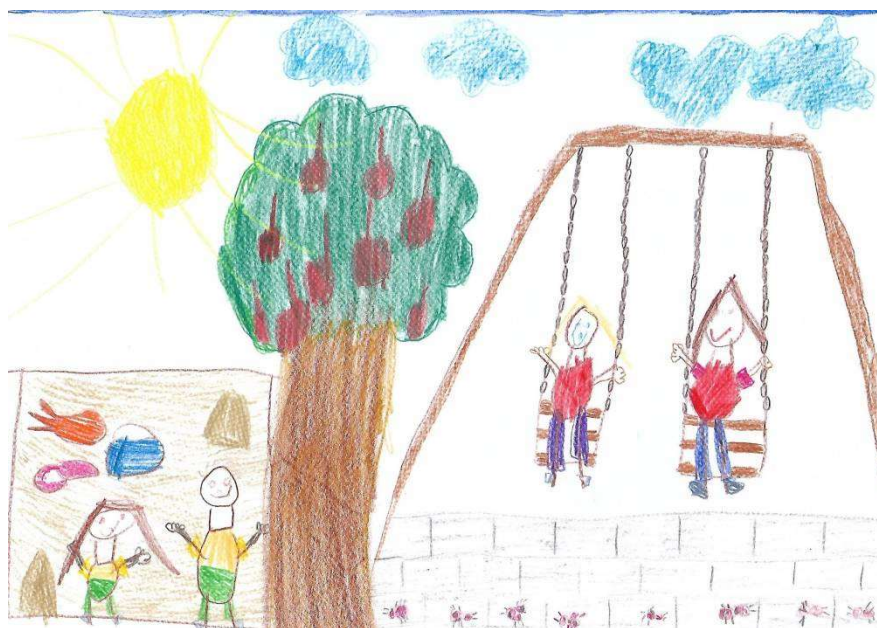
elleni védekezés egyik leghatásosabb ellenszere éppen mechanizmusának, eszköztárának ismerete lenne. Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy míg a múltban a nevelés két síkját különíthettük el, a családi és az iskolai nevelést, napjainkra a kettőhöz egy harmadik is társult: a mediális vagy virtuális nevelés (vö. Strohner József).

Magyarországon a 4 –12 éves gyerekek átlagban 3 és fél órát nézik a televíziót, ráadásul több mint 50 százalékuk szülői felügyelet nélkül, derül ki egy legújabb felmérésből. (AGB Nielsen, 2011). Vélelmezhetően erről tanúskodik az alábbi reprodukció is, mely egy óvodáskorú kisgyermek rajzáról készült.

3. ábra - Robot (6 éves fiú rajza) Forrás Rita gyűjtése (szakdolgozat 2013.)

Joggal feltételezhető, hogy kontroll nélküli mediális képáradat nélkül, a személyes kapcsolat segítségével, a mese, a valódi játék megtapasztalásával talán sok olyan gyermekrajz születne helyette, mint az alábbi:

4. ábra - Hinta. (6 éves lány rajza) Németh Barbara gyűjtése (szakdolgozat 2018.)

A szerzőnek ezt a feltételezését az általa konzultált szakdolgozatok kutatási eredményei is alátámasztani látszanak.

De nemrégiben már nem kevésbé neves cég, mint az Apple két részvényese múlt szombaton hivatalos levélben kérte, hogy az óriáscég tegyen valamit a fiatalok okostelefon-függőségének csökkentéséért. A francia Le Monde által szemlézett levél szerint a két kisztrészvényes úgy véli, ez nem csak közegészségügyi kérdés. Az egyre több kutató által elemzett jelenség veszélyes lehet az óriáscég tőzsdei árfolyamára is.

A cikk által idézett kutatások egészen elképesztő számokról adnak hírt: az Egyesült Államokban a 11 éves gyerekek felének van okostelefonja, ez az arány a 12-17 évesek között 90 százalékra kúszik fel. Az amerikai kamaszok 78 százaléka legalább óránként egyszer használja eszközét, 50 százalékuk pedig saját bevallása szerint függő.

(<http://valasz.hu/vilag/apple-reszvényesek-kongatjak-a-veszharangot-az-okostelefon-durva-fuggoseget-okoz-126915> 2018 január/)

Egyes vizsgálatok már azt is kimutatták, hogy hazánkban „egyéves kortól már a gyerekek több, mint egyharmada kutyüzik, kétéves kortól már a felük, a 4 év feletti gyerekeknél pedig ez az arány már 60 százalék.”

(<https://divany.hu/szuloseg/2018/08/30/digitalis-okos-gyerek-csalad-kiborg/>)

A mozgó és informatív képi világ mellett azonban a hagyományos, legfeljebb technikailag modernizált módon alkotott plakátok és cégérek, képes és reklámújságok, magazinok sem szorultak háttérbe. A kép már régen elhagyta a szoros értelemben vett képző-, vagy iparművészet territóriumát. Nem csupán részévé vált környezetünknek, hanem kimondhatjuk: uralja azt. Jelentőségét napjainkban szinte lehetetlen túlbecsülni. Miként a mondás is tartja: egy kép többet ér ezer szónál. A hetvenes években E. H. Gombrich már úgy fogalmaz: „olyan történeti korszak

kezdetén vagyunk, amelyben a kép átveszi az írott szó helyét” (Gombrich 1978: <https://docplayer.hu/4833345-E-h-gombrich-a-lathato-kep.html>). Napjainkra megállapíthatjuk, e korszak már jócskán túljutott a kezdeteken. Sajnálatos ugyanakkor, hogy a hazai vizuális oktatás óraszámja sem az általános, sem a középiskolában nem tükrözi az említett korszaknak jelentőségét.

A hagyományos képalkotó eszközökkel rögzített világ ideje szubjektív, eltérően más művészeti ágak, pl. irodalmi, vagy zeneművészeti alkotások idejétől.

Az alkotónak azonban van lehetősége arra, hogy a pont, vonal, folt, szín és kompozíció eszközeivel mintegy kézen fogva irányítsa a szemlélő figyelmét és vezesse a szó nemes értelmében vett művészi birodalmába.

A képi világ valódi megértéséhez – úgy véljük, – elengedhetetlen az ábrázolás aktív gyakorlása.

Különös, hogy míg bizonyos készséget igénylő tárgyakkal, mint például a sport vagy a zene, az edzés, a gyakorlás magától értetődőnek tűnik és sokszor szerény eredmények is a boldogság érzetét kölcsönzik, addig – legalábbis a szerző tapasztalatai szerint – a vizuális ábrázolásnál ez másképpen van. Íme néhány lemondó mondat: „Nem tudok rajzolni!”, „Nem tudok festeni!”, „Nincs hozzá tehetségem!” vagy: „Nem tudom megcsinálni!” Ez utóbbinál például szerencsésebb lenne a „Nem sikerült!” kifejezés, amely az előzőekkel szemben magában hordozza az újrakezdés lehetőségét. És bizony van, mikor a gyakorlás után is el kell fogadnunk, hogy az általunk létrehozott mű mégsem bír művészi értékkel. Nem baj. Nem pusztán a legnagyobbak alkothatnak és lehet, hogy amit készítettünk, mégis rendelkezik értékkel magunk, vagy választottaink számára. Ez pedig sokszor több mint elég. Nem szólva arról, hogy nem csupán a kész mű, hanem a hozzá vezető út is az öröm forrása lehet gyakorta, hiszen az alkotó tevékenység mindenki számára adott út az öröm felé. Ha ezt egy pillanatra elfelejtjük, nézzünk a rajzoló, festő vagy éppen agyagot gyúró kisgyermekre. Lehet, sok mindent tanulhatunk tőlük.

4. A GRAFIKA

Mit nevezünk grafikának? Az egyedi és a sokszorosított grafika. Az egyedi grafika eszközei. A sokszorosított grafika fő típusai. A grafika kifejezőeszközei: a pont, a vonal és a folt.

Mi a grafika? Talán úgyis fogalmazhatnánk, tágabb értelemben minden rajzi műfaj grafika. És akkor mit nevezhetünk rajznak? Azt, ami papírra készül? Semmi esetre sem, hiszen mi lenne akkor az aszfaltrajzokkal, a falfirkákkal a fakéregbe rajzolt ábrácskákkal? Mi alapján nevezhetünk egy alkotást rajznak? Valószínű nem a téma okán. Esetleg azért, mert sík felületre készült? Részben. A megjelenítés kifejezőeszközeiben (nem az eszközeiben!) azonban biztosak lehetünk: az a pont, a vonal és a folt. Léteznek színes grafikák, köztes műfajok is, de azokról a későbbiekben lesz szó.

A grafika esetében célszerű megkülönböztetnünk az eszközök alapján:

1. Egyedi grafikát. Ilyen munkák például a ceruza és tusrajzok, a szén és a krétarajzok, vagy bármilyen nyomhagyó eszközzel létrehozott mű, mely a pont, a vonal a folt kifejezőeszközeinek valamelyikével, vagy együttes használatával, illetve azok variációjával él. Az egyedi grafika esetében nem feltétel a fekete használata, ez bármilyen színnel helyettesíthető. Az egyedi grafikai lapokból csak egyetlen eredeti példány létezik.

2. Sokszorosított grafikát. A sokszorosított grafika feltételez egy nyomóformát (dúcot), melynek megfestékezésével létrehozhatjuk a különböző grafikai lapokat. A sokszorosított grafikát a későbbiekben bővebben tárgyaljuk, de már itt meg kell említenünk, hogy a dúc kialakítása szerint megkülönböztetünk magasnyomású eljárásokat pl. fametszet, mélynyomású eljárásokat pl. rézkarc, illetve síknyomásos eljárást pl. lithográfia. A sokszorosított grafikai eljárások által létrehozott lapok elviekben egyenlőek egymással, legfeljebb a nyomatok mennyisége okoz idővel károsodást a dúcokban, illetve a gyűjtői szenvedély, mely az első nyomatok értékét hasonlatosan a könyvritkaságokhoz magasabban állapítja meg a többinél.

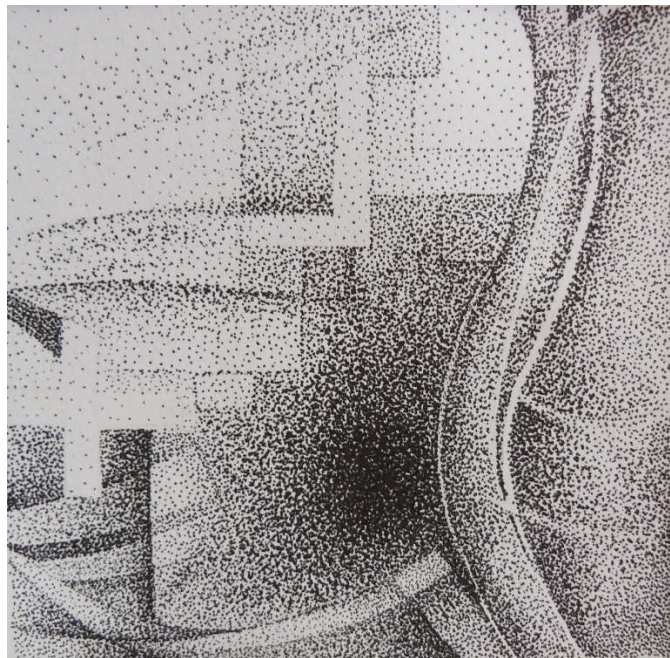
Meg kell jegyeznünk, léteznek olyan felosztások, melyek a grafika feltételül szabják a sokszorosíthatóságot, következésképp csak a második csoportba tartozó munkákat tekintik grafikának, az első csoport esetében a technika szerinti besorolást tekintik irányadónak, pl. ceruzarajz, tusrajz stb.

Nem tartozik a klasszikus grafikai eszközök közé a computer, napjainkban azonban jelentősége megkérdőjelezhetetlen mind statikus, mind animált formában, a rajzfilmkészítésben pedig szinte teljesen kiszorította a hagyományos technikákat. Minden okunk megvan annak feltételezésére, hogy a hagyományos grafikai eljárásokkal szemben is uralkodó szerepre tör a pontnak, vonalnak, foltnak egy újfajta technikával történő megjelenítésével, az új eszköznek a képet moduláló lehetőségeivel.

4.1 A grafika kifejezőeszközei

4.1.1 A pont

A pontot használhatjuk önálló képi elemként, tekintet nélkül a látszat szerinti vagy a nonfiguratív ábrázolásra. Gyakran találkozunk ugyanakkor a pont használatával tónusos rajzok esetében, mikor a pontok egymáshoz viszonyított ritkább, illetve sűrűbb elhelyezésével fejezzük ki a különböző sötétségű tónusokat.

5. ábra - Tónusozás pontozással. Tusrajz . Festészet – grafika fakultáció I.

6. ábra - Tónusos rajz tussal. Vonalháló és pontozás. Festészet – grafika fakultáció I.

4.1.2. A vonal

A vonal Rudolf Arnheim értelmezése szerint lehet tárgyvonala, mikor a vonal önmaga jelöli a tárgyat, körvonal, mikor körülhatárolja azt, és vonalrács, melynek egyre sűrűbbé szőtt hálóját szintén alkalmas a tónusok érzékeltetésére.

Tekintetünk akarva, akaratlan követi a vonalat, így annak iránya, illetve az irány tudatos használata a képi kifejezés eszköztárát gazdagíthatja. Nem mindegy, miként helyezkedik el a vonal a papíron. Általánosságban kijelenthetjük, hogy a vízszintes vonalak a statikusság, a nyugalom érzetét keltik a szemlélőben. A függőleges vonalak irányultságuktól függően a növekedés vagy a zuhanás érzetét keltik, kelthetik. Az átlós vonalak bírnak a legnagyobb energiával, feszültséggel, talán nem véletlen, hogy a mozgalmasságra törekvő barokk művészet kedvelt kompozíciós sémája volt az átlós kompozíció. A vonal kifejező ereje természetesen nem csupán irányában nyilvánul meg. Vélelmezhetően ha vonal allegóriáját keresnénk a zenében, a muzsikában alighanem valamely szólóhangszerben találnánk meg azt. A vonallal önmagával is

lehetséges művészi grafikai lapot létrehozni, de nagyszerűen illeszkedik mindenfajta képi világ zenekarába is. Kifejező ereje szerint tekinthetjük objektívnek, mikor az értelmezés szolgálatába állatjuk vékonyságát, vastagságát vagy éppen a már említett irányát. De nem feledkezhetünk el az alkotó személyiségéhez köthető rezonanciájáról sem, az egyéni, az egyéniséghez köthető kifejező erejéről. Ahogy a nagy hegedűsök, vagy zongoristák kezében is másképp és másképp szól ugyanazon hangszer a nagy grafikusok keze nyomán is megjelenik valamely csak rájuk jellemző többlet, tartalom akár ugyanazzal a témával kapcsolatban.

4.1.3. A folt

Foltot létrehozhatunk pontok, vagy vonalak sűrűsítésével, vagy valamely festékanyag és annak hígítása segítségével. Igaz, hogy ez utóbbi is valamiképp pontok sűrűsítését jelenti, tekintettel az adott kötőanyagban elhelyezkedő pigmentszemcsékre.

A folt a grafikában legtöbbször valamely tónusérték hordozója, és ily módon a látszati ábrázolást tekintve a tárgyak térbeliségének kifejezéséhez járul hozzá az önárnyék, esetleges belső árnyék, vagy vetett árnyék megjelenítésével. A nonfiguratív alkotások estében a foltot, illetve a tónusokat a többi grafikai kifejezőeszközzel együtt a kompozíció, a ritmus, az imaginárius tér, az elvont tartalom megtestesítőjének tekinthetjük.

5. ORGANIKUS FORMÁK RAJZAI

A rajzolás eszközei az oktatási gyakorlatban. Rajz és komponálás a papíron. Irányok és arányok. Organikus formák rajza ceruzával. Organikus formák rajza tussal, illetve lavírozott technikával.

*„Vallom, hogy a rajz erkölcsi tartás, hitvallás, vélemény. [...] Nem szakmai kérdés, fontosabb: talpon maradás, hűség, tisztánlátás és bátorság. A rajz jóra törekvés. A rajz érrendszerünk ritmusa, áramlása, tolulása vagy elhalkulása – együtt zeng a táj, a vidék a természet tüneményes szertelenségével, vagy megrázó törvényeivel. [...] A rajz a lényeghez vezető út.” – Sulyok Gabriella.
(Sulyok, 2007. 7p.)*

5.1 Rajzeszközök

Rajzolni igen sokféle eszközzel lehet. Tulajdonképpen mindennel, amivel pontot, vonalat vagy foltot tudunk létrehozni. Kétségtelen, hogy a legismertebb rajzeszköz a ceruza, melyek közül célszerű az átlagosnál drágább, de jó minőségű, például német, cseh vagy kínai ceruzákat választanunk. A ceruzák keménységét a legtöbb gyártó betűvel és számmal szokta jelezni. A B betű melletti számok növekvő sorrendben jelzik a puhasági fokot, míg a H betűt követő számozás a keménység értékeit jeleníti meg. A HB jel a közepes keménységet jelenti, értelemszerűen számozás nélkül. A rajzoláshoz kezdetben célszerű 2B vagy 3B jelzésű ceruzát választanunk.

Rajzi feladataink másik fontos eszköze a tus, melynek szintén széles választékával találkozhatunk a szakboltokban, de még a hétköznapi kereskedelmet szolgáló papírboltokban is. Kezdeti feladatainkhoz az olcsóbb (leggyakrabban üveges kiserelésben árusított) tusok is tökéletesen megfelelnek, nem szükséges nagy gyártók híres márkáit keresnünk. A közvetlen rajzeszközt illetőleg szintén számos lehetőségünk van, vásárolhatunk tustollat (elsősorban szakboltokban), illetve rajzolhatunk ferdén bevágott náddal, vagy kifaragott hegyű hurkapálcával is. Ez utóbbi esetben hasznos, ha a hurkapálca végét a kihúzófilcekhez hasonlóra faragjuk, hiszen ilyen módon szélesebb (lapjával) és vékonyabb (hegyével) vonalakat egyaránt tudunk húzni.

Nem csupán az a fontos, mivel, hanem az is, hogy mire rajzolunk. Kétségtelen, nagyon sok mindenre rajzolhatunk, de a ceruza és a tusrajzok esetében a papír a legmegfelelőbb alap, melynek azonban úgyszintén széles választékára találhatunk a szakboltokban. A művészi célokat szolgáló, különböző eljárásoknak megfelelő papírok

ár/érték aránya legtöbbször egyáltalán nem légből kapott, mégis azt mondhatjuk, a kezdeti lépésekhez a szokványos műszaki rajzlap is megfelelő minőséget jelent.

Nem elhanyagolható segédeszköz a rajztábla sem. Enyhén, általában 45 fokban döntött állapotban helyettesítheti a rajzbakot és ily módon az ábrázolandó tárgyak, formák irányait, arányait könnyebben állapíthatjuk meg. A papír rögzítését a rajztáblán rajzszeeggel vagy ragasztószalaggal egyaránt megoldhatjuk.

5.2 Organikus formák rajza ceruzával

Bevezető feladatsorunk modelljei organikus formák. Tónusos rajzzal történő ábrázolásuk nagyszerű lehetőséget nyújt a kezdő rajzolóknak is a sikerélmény eléréséhez. Első modellnek legcélszerűbb valamely göcsörtös faágat, vagy szőlőtőkét választanunk, hiszen a kisebb- nagyobb leágazások, görbületek, mélyedések kiválóan alkalmasak arra, hogy a tónusok segítségével az ön- és belső, illetve a vetett árnyékokat megjelenítsük a térbeliség illúzióját keltve. Modellünk, mely kétségtől magán hordozza a természet és az idő lenyomatát, inspiratív jelleggel bír a tónusok megjelenítésén túl a különböző vonalvastagságok, irányok alkalmazása, illetve rajza iránt. Legelőször el kell döntenünk: mekkorára rajzoljuk az ábrázolni kívánt tárgyat? Kezdetben e feladatnál a modellel is segíthetünk a problémán és magunkon. Lehetőség szerint olyan nagyságú tárgyat válasszunk, ami nagyjából kitölti az A/4 -es méretű papírt. Tanácsos első rajzaink esetében az eredeti mérethez ragaszkodnunk, ez ugyanis jelentős segítséget nyújt az egyes részek nagyságának, nagyságuk egymáshoz való viszonyának leképezésében. Készülő kompozíciónk szempontjából az sem mindegy, vízszintes vagy függőleges elhelyezésben használjuk a téglalap alakú rajzlapot? Alighanem a legegyszerűbb szabály, hogy „úgy fordítsuk” a rajzlapot, hogy a legnagyobb méretben, kiterjedésben tudjuk elkészíteni munkánkat. Talán elég egy mező, vagy egy templom témájának magától értetődő példájára és problémájára utalnunk a kérdéses vízszintes és függőleges esetében. Az említett „szabály” a művészet esetében, annak jellegéből fakadóan áthágható, tudvalevő a művészettörténetben minden szabály ellenkezőjére is bőven találunk előbb-utóbb példát.

Rajzolás közben ügyeljünk arra, hogy mindvégig szemben legyünk a lerajzolni kívánt tárggyal. Noha említettük már, hogy a hasonlóság a műalkotásnak csupán az egyik fokmérője, és azt is, hogy a látszat szerinti ábrázolás nem az egyetlen lehetséges ábrázolási mód a vizuális művészetben, mégis úgy gondoljuk, hogy az első feladatok célszerű, ha látszat szerinti ábrázolás igényének igyekeznek megfelelni. A feladatok sokkalta inkább a szemet, a figyelmet, a kitartást teszik próbára, mint a nagybetűs értelemben vett tehetséget. Elmondhatjuk: valamit látványként megismerni

igazán lerajzolva lehet. Amennyiben megoldható, kerüljük a radír használatát. A puha gumi ugyanis hamar megtölti a papír pórusait és ezt követően a ceruza már nem ugyanúgy hagy nyomot, nem ugyanúgy mozdul a papíron, mint annak előtte. Nem használ az állandó radírozás a kezdő rajzoló önbizalmának sem. A halvány keresővonalak elhelyezése után törekedjünk a különböző vonaltípusok használatára a kifejezés érdekében! Bátran éljünk a legsötétebb (fekete) és a legvilágosabb (fehér) tónus használatával! Vigyázzunk, hogy munkánk tónusos megjelenése ne néhány szürke tónusértékre szorítkozzon! Gondoljunk a tónusokra úgy, mint a zenében a hangerő különböző változásaira, ingadozására, miként a hangot a csend feltételezi és viszont. Ha lehet, ne érjük be egyetlen variációval, egyetlen modellel, egyetlen nézőponttal... A faággal foglalkozó feladatsort a továbbiakban bővíthetjük egyéb, környezetünkben könnyen fellelhető organikus formákkal, például vadgesztenyével, hagymával és más termésekkel, illetve gyümölcsökkel.

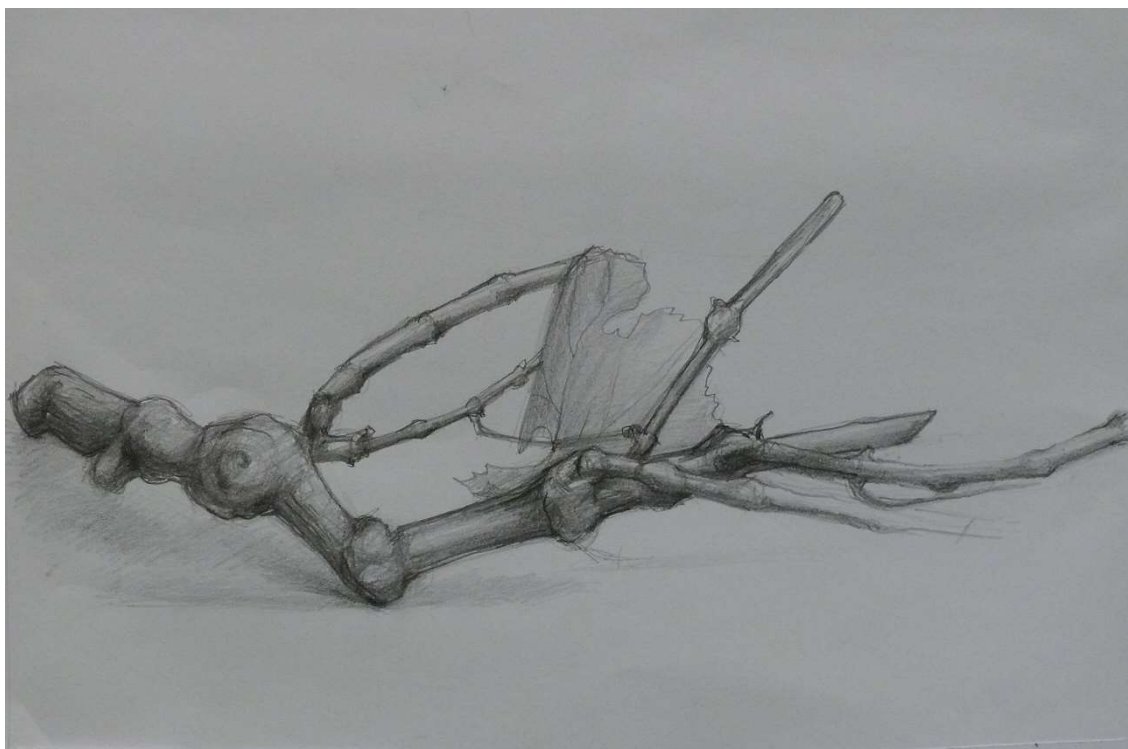
7. ábra - Faág tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

8. ábra - Faág tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

9. ábra - Szőlőtőke tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

10. ábra - Szőlővessző tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

11. ábra - Hagymák. I. éves óvodapedagógus hallgató tónusos rajza ceruzával

12. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató tónusos rajza ceruzával.

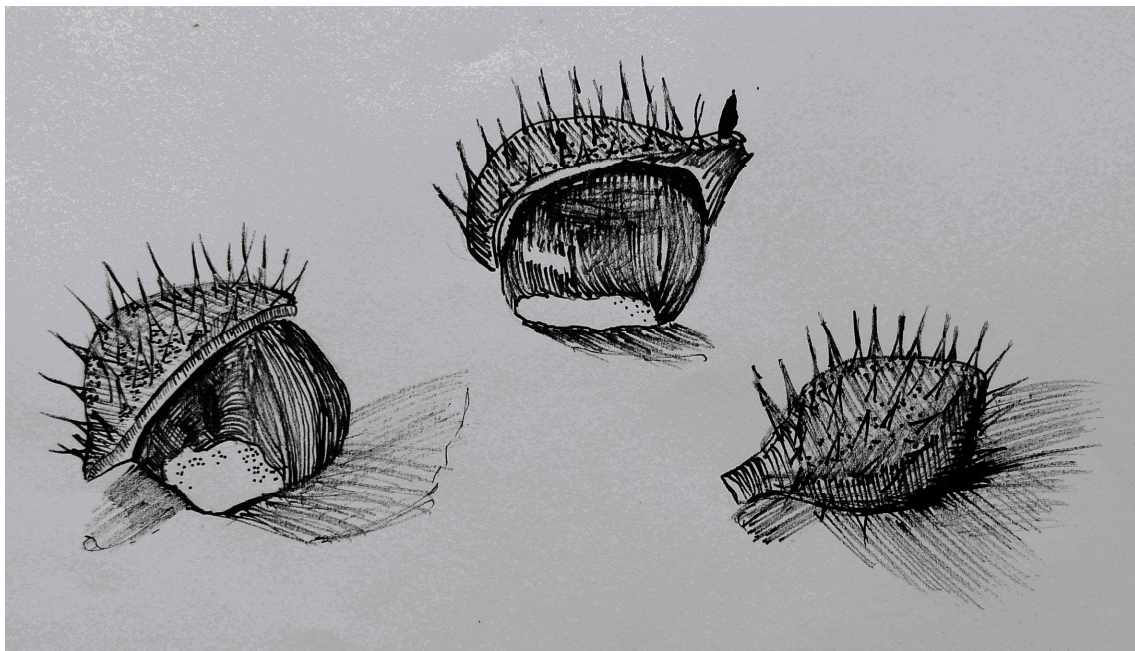
13. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató tónusos rajza ceruzával.

5.3 Organikus formák ábrázolása tussal

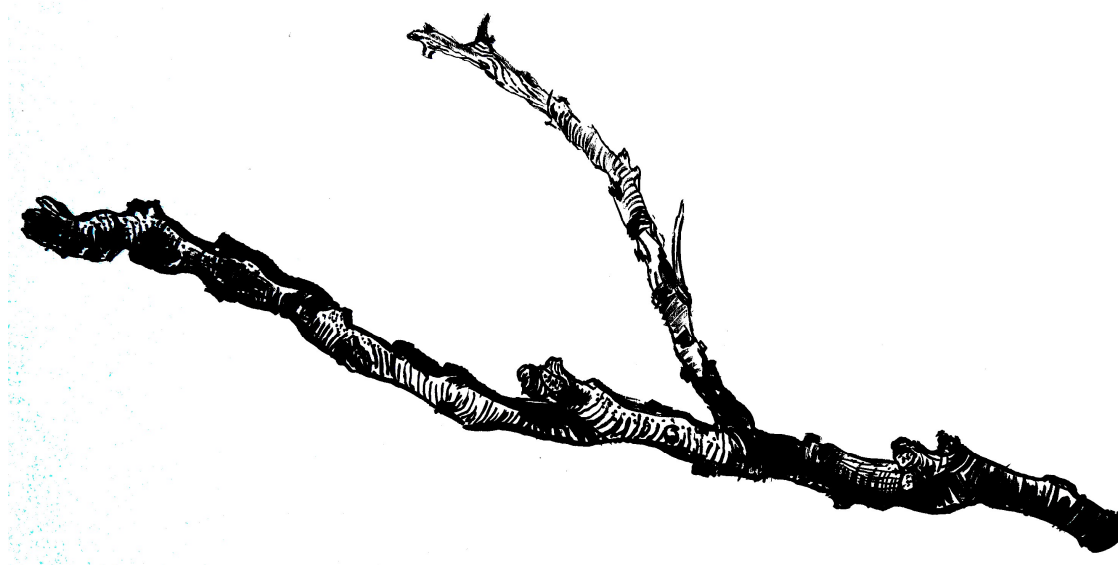
A későbbiekben ugyanezekben a témákban már bátran próbálkozhatunk a tus eszközével is akár vonalas, akár lavírozott (vízzel hígított) eljárás keretében. A tusmunkák kétségtelen rendelkeznek a véglegesen kimondott vélemény, a visszavonhatatlanság súlyával, így a megoldásuk is nagyobb kihívást jelent. Ugyanakkor a fekete-fehér grafikai munkák szépségének egyik forrása a fekete és fehér drámai szembenállása, ami tussal a fehér papíron sokkalta inkább megvalósítható, mint ceruzával. A vonalas tusmunkáknál a tus felvitelére használhatjuk a már említett tustollat, a 45 fokos szögben bevágott nádat, vagy a faragott végű hurkapálcát is. Az említett eszközökkel való rajzolás, a tónusértékek létrehozása sokban hasonlatos a ceruzával történő rajzoláshoz, a rajzolás közbeni irányváltás ugyanakkor jelentős mértékben eszközfüggő. Tanácsos először mondhatni tét nélkül gyakorolnunk a papíron. Mire képes a választott eszköz a tussal együttműködve? Hogyan húzhatunk vele halvány, vagy éppen ellenkezőleg, erőteljes vonalat? Milyen nyomot hagy közvetlen a tusos üvegből kihúzva és milyen majdnem szárazon? Hogyan tudunk íves vonalat húzni és miképpen egyenest? Mi módon tudunk tónusozni a vonalrács egyre sűrűbbre szövésével vagy a pontok sűrűsítésével? Melyik nyomhagyást melyik vizuális (képi) problémának tudnánk megfeleltetni? Mindezekre a kérdésekre ismét csak a gyakorlat segítségével kaphatunk választ.

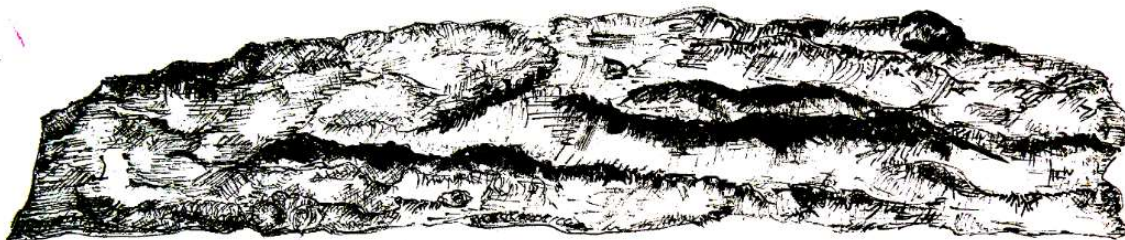
14. ábra - Faág. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)

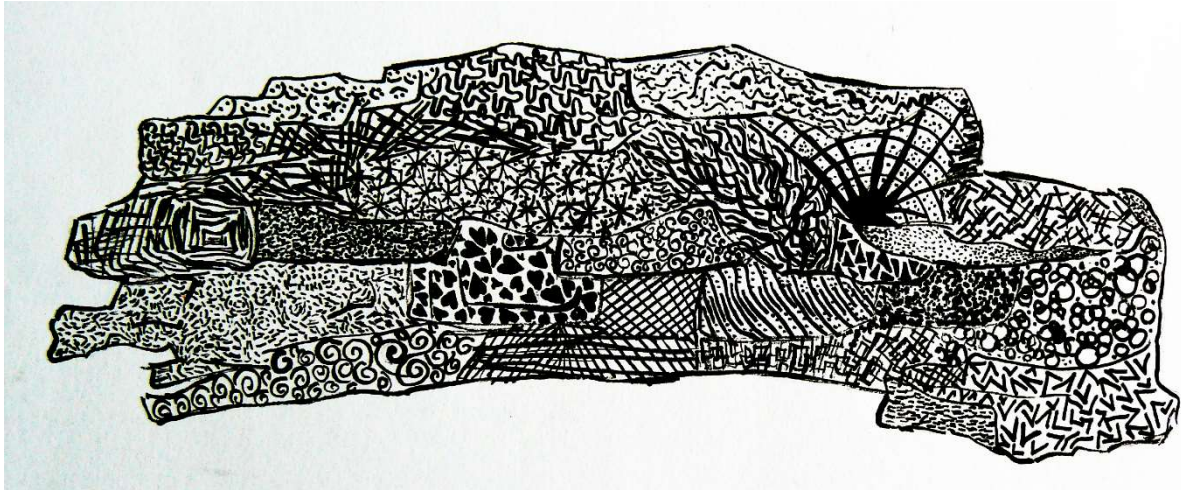
15. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (tus, hurkapálca)

16. ábra - Faág. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)

17. ábra - Fakéreg. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)

18. ábra - Fakéreg faktúrájának átírása . I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)

A lavírozott tustechnikánál a tuson kívül már vízre és egy vékonyabb ecsetre is szükségünk lesz. Ez az eljárás sokban hasonlít az akvarellre, némiképp talán tekinthetjük annak

„előszobájaként”, a színek helyett különböző tónusértékeket használva, illetve nyerve a vízmennyiség adagolásával. Vannak azonban más fontos különbségek is, például, hogy a tus alig mosható vissza a papírról, míg az akvarellnél ez többé-kevésbé megoldható. A lavírozott technika természetesen szabadon keverhető a szikárabb, szárazabb, tustollal, vágott náddal vagy hurkapálcával megvalósított technikákkal.

19. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (lavírozott tus)

6. A SOKSZOROSÍTOTT GRAFIKA

Bevezetés a nyomtatott grafika világába. Magasnyomás, mélynyomás és síknyomás. Az óvodában megvalósítható sokszorosító grafikai eljárások. Levél és krumplinyomatok. Sokszorosított grafika az oktatásban. Tanulmányok ceruzával és tussal. Magasnyomás: papírmetszet, linómetszet. Mélynyomás: hidegtű eljárás műanyag alapon.

6.1 Bionyomatok

A Grafikának számos szakkönyv szerint feltétele a sokszorosíthatóság. Mi mégis úgy gondoltuk, az oktatás szempontjából célszerű különbséget tenni az egyedi és a sokszorosított grafika között. Mint már említettük, az egyedi grafika körébe soroljuk mindazokat a munkákat, melyek a pont, vonal, vagy folt kifejezőeszközével élnek, és egyszeri példányok. Elsősorban a ceruza-, kréta-, tus-, vagy egyéb rajzokat soroljuk ide. Természetesen ezen kifejezőeszközök (értsd: a pont, vonal és a folt) bármilyen más eszközzel, bármilyen felületen megjeleníthetők. (lásd. graffiti) A sokszorosított grafika feltételeként viszont mi is a dűcot tekintjük, mely kialakítását tekintve szolgálhat:

1. Magasnyomású eljárásokat: ahol a kiemelkedő réteg a festékhordozó (pl.: fametszet, linómetszet, iskolai előfordulásokat tekintve elsősorban papírmetszet, krumpli, vagy levélnyomat).

2. Mélynyomású eljárásokat: ahol a bemélyedő felület a festékhordozó (pl.: rézkarc, rézmetszet, iskolai alkalmazása lehet műanyagkarc készítése hidegtűvel).

3. Síknyomású eljárásokat: ahol a festékfogadó és festéktaszító felületek adják a mintázatot (pl.: lithográfia. szitanyomat, iskolában leginkább viasz segítségével elkülönített felületek létrehozásával készített dűcök).

A sokszorosított grafika világába történő első lépésnek alighanem mindenhol a természetes anyagokból készült, illetve készen kapott dűcökkel való nyomtatást tekintik. A bionyomatokat az óvodai tevékenységek során is bátran alkalmazhatjuk. A tejföl sűrűségű temperával, ecsettel befestékezett, félbevágott hagyma, vagy káposztafej izgalmas vonalhálózatára boldog izgalommal csodálkoznak rá a kisgyermek. Gyakorlatilag bármivel nyomtathatunk, ami kellően hajlékony, nem taszítja a vízbázisú festéket és tartalmaz a síkból kiemelkedő felületet. Madártoll, gézdarab, zsákvászón és természetesen megannyi különleges formájú és fonákú

falevél adhatja ezen első magasnyomásoknak a dúcait, nem beszélve a tenyér, illetve esetleges lábnyomatokról. Készíthetünk különböző felületmintázatokat is, erdei és vidéki utak lenyomatát tavaszi, nyári, őszi változatban, sőt téli „kivitelben” is, különböző nagyságú és mintázatú cipőtálpak lenyomatával kiegészítve. E munkákat gazdagíthatjuk még kivágott és festékezett kartonpapírok nyomtatásával, melyekkel megjeleníthetjük szinte bármilyen utakon, útszegélyen előforduló elem felülnézetét, legyen az állati lábnyom, kavics, vagy nyíló virág. Az elkészült alkotások azon túl, hogy a közös alkotótevékenység örömét szolgálják, bizvást lehetnek a későbbiekben a csoportszoba szezonális díszei.

6.1.1 Levélnyomat

A sokszorosított grafikával való ismerkedés az iskolai munkában is levélnyomatok készítésével a legcélszerűbb.

Tény, hogy az első foglalkozások, órák alkalmával még nem esik szó sem a kompozícióról, sem a színek törvényszerűségeiről, mégis úgy gondoljuk, ez a feladat megfelelő előszobája lehet mindkettőnek, hiszen a feladat játékos, ismételhető és könnyen korrigálható. Természetesen nem elhanyagolható a tanmenet, de az a tény sem, hogy a leveleket igazi pompájukban az őszt tárja elénk, vagyis ilyenkor lelhetünk a természet adta magasnyomású eljárást szolgáló dúcok leggazdagabb választékára. Bizony, figyelniük kell arra is, hogy a leveleket ez alkalommal ne a színviláguk, hanem a formájuk és erezetük gazdagsága alapján válogassuk össze.

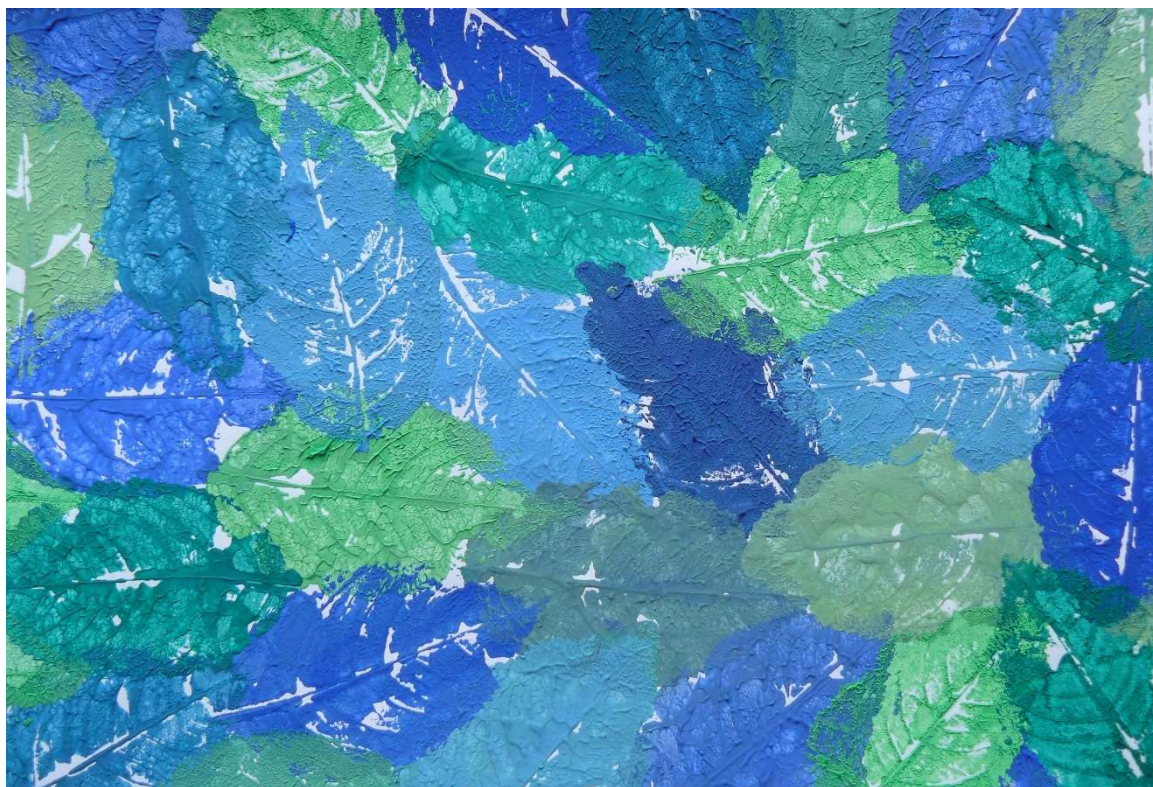
A sikeres feladatmegoldáshoz első lépésben a leveleket kell összeválogatnunk. Rendezzük el a nyomtatásra váró leveleinket egy A/4-es papíron! Munkán e része nagyban hasonlatos ahhoz, mikor a frissen vásárolt virágot rendezzük el otthon a vázában, de hivatkozhatnánk bármely dolog elrendezésére, sőt a lakberendezésre is. Ne arra törekedjünk csupán, hogy különböző nagyságú és formájú levelek szerepeljenek születendő alkotásunkban, hanem fordítsunk arra is figyelmet, hogy e formák, felületek és nagyságok a lapfelületen vissza-visszatérjenek mintegy képi dallamot alkotva a papíron. Ha úgy érezzük, zsúfolt a levélkompozíciónk, bátran vegyünk el belőle akár többet is. Majd rakjuk vissza őket egyenként, de minden alkalommal gondosan mérlegelve, valóban szükség van-e rá? Lehet, hogy sokkal kevesebb levéllel is el tudjuk érni a kívánt hatást. Kétségtelen, segítségünkre van, ha a képfelületnek van egy „epicentruma”, melyet vagy egy nagyobb levél, vagy több kisebb levél kohéziója alkot. Feladatunknak e része teljességgel empirikus, hiszen a levelek helyét akármikor változtathatjuk, sőt cserélhetjük is, tetszőlegesen. Ne sajnáljuk az időt, és bátran hallgassunk velünk született esztétikai érzékünkre!

Ha a levelek válogatásával, elrendezésével elkészültünk, a felület festékezése következik. Természetesen a levél fonákját festékezzük be, vagyis azt a részt, ahol az

erezet a levél felszínéből kimagasodik, hiszen magasnyomású grafikai lapot készítettünk a természet adta dúcok segítségével. A festékezés vízbázisú festékkel és ecsettel történik. Célszerű tejföl sűrűségű temperát használni.

A teljes feladatot két kompozíció adja egyiket a hideg, a másikat a meleg színek harmóniájába rendezve. Ha lehet, ne legyen minden levelünk különböző színű. A színek ismétlődése a kompozíción belül annak keretét, ritmusát adja. A meleg, illetve a hideg skálán a színeket szabadon keverhetjük, hiszen mint azt már említettük, felfoghatjuk e feladatot úgy is, mint egyfajta belépőt a színkeverés világába. Természetesen a két levélkompozíciónak szerkezetileg nem kell megegyezniük egymással, két különböző módon felépített munkát is készíthetünk. A leveleket célszerű egyesével festékezni, majd a festékes felületükkel lefelé visszahelyezni arra az A/4-es papírra, melyre nyomtatni kívánunk, ezt követően pedig letakarni egy ugyancsak A/4-es tiszta papírral. A levélnyomat készítéséhez nem szükséges professzionális prést használnunk, tökéletesen megteszi a grafikai boltokban beszerezhető dúcok festékezésére szolgáló gumihenger is, de ennek hiányában nyugodtan használhatunk – igaz némiképp fáradságosabban – egy evőkanalat is, illetve annak domború felületét. Ügyeljünk arra, hogy a levelek a préselés folyamán ne mozduljanak el!

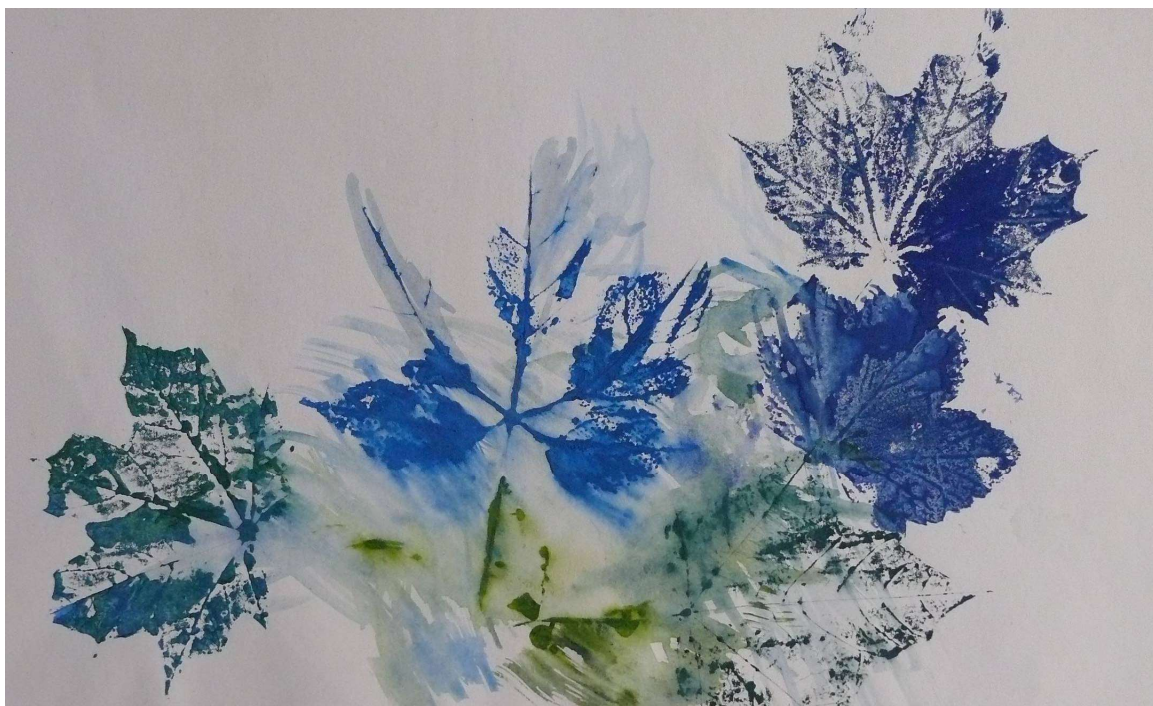
Pontosabb nyomatokat készíthetünk művészlajfesték segítségével. Ez esetben azonban két gumihengerre lesz szükségünk, hiszen nem csupán a nyomtatáshoz, hanem a levelek festékezéséhez is gumihengert kell használnunk. A művészlajfesték (vagy linocolor, illetve egyéb sokszorosított grafikai eljárásoknál használt festékanyag) alkalmazásakor azonban le kell mondanunk a belefestés, kiegészítés, lavírozás utólagos lehetőségéről.

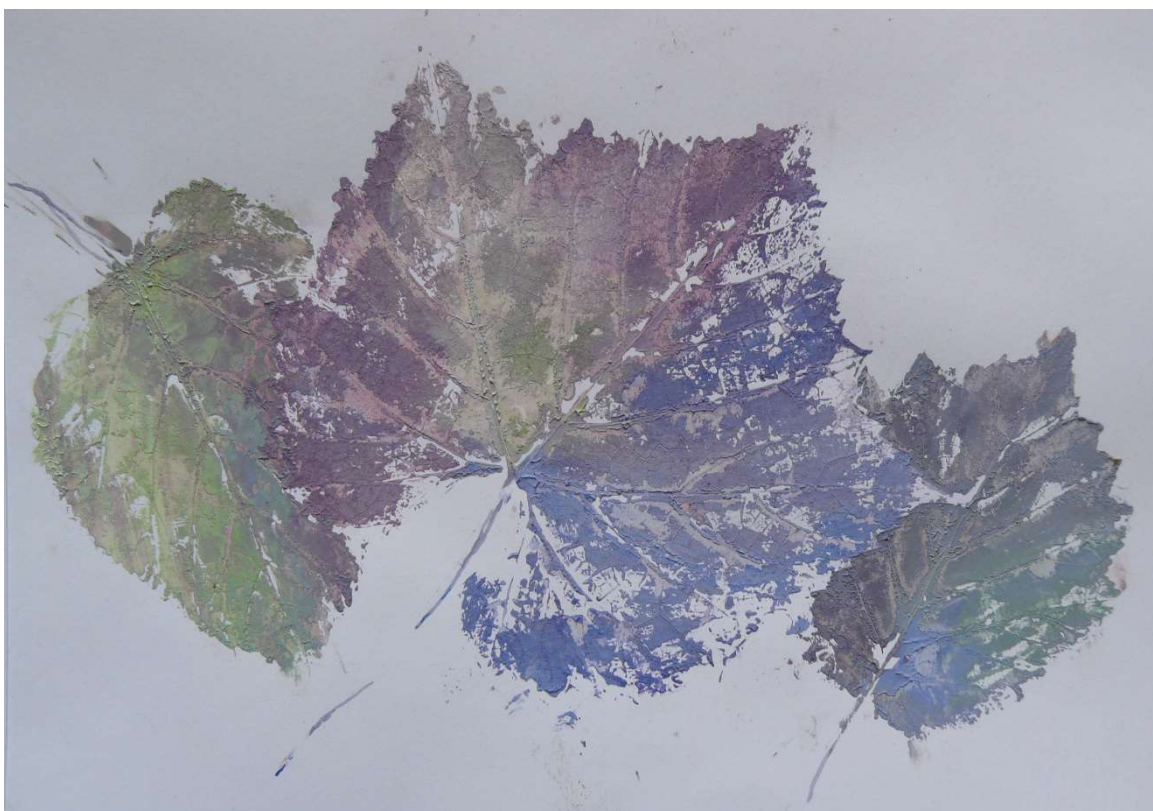
20. ábra - Levélnyomat temperával. (hideg színek harmóniája) I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája

21. ábra - Levélnyomat temperával. (meleg színek harmóniája) I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája

22. ábra - Levélnyomat temperával (utólagos vizes elmosással kombinálva)
I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája

23. ábra - Levélnyomat temperával. I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája

24. ábra - Levélnyomat temperával (utólagos vizes elmosással kombinálva).
I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája

25. ábra - Levélnyomat művészlajfestékkel. I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája

6.1.2 Krumplinyomat

A természetben szinte készen talált nyomóformáknál (pl. falevél, félbevágott hagyma) már több fáradságot igényel a krumplidúc elkészítése. A félbevágott krumpliból éles dekorkéssel (szikével) alakítjuk ki a magasnyomásra szolgáló nyomóformát. Előbb a függőleges bemetszéseket, utána az oldalirányú alávágásokat végezzük el, és ezt követően emeljük ki a fölösleges darabokat. (Szappanos 1983.) Célszerű valamilyen mértani formával, például négyzet, háromszög, téglalap kialakításával kezdenünk. E formák ritmikus alkalmazásával az olcsó háztartási csomagolópapírra is dekoratív csomagolópapír terveket készíthetünk. A festékeztést ecsettel és tejföl sűrűségűre kikevert temperával végezzük! A későbbiekben természetesen más, bonyolultabb formák kifaragásával is megpróbálkozhatunk. Az óvodai munkában akár közvetlenül is felhasználhatjuk ezt a feladatot, de fontos megemlítenünk, hogy a krumplidúc kifaragása minden esetben az óvodapedagógus feladata legyen a faragásra szolgáló eszköz veszélyessége miatt.

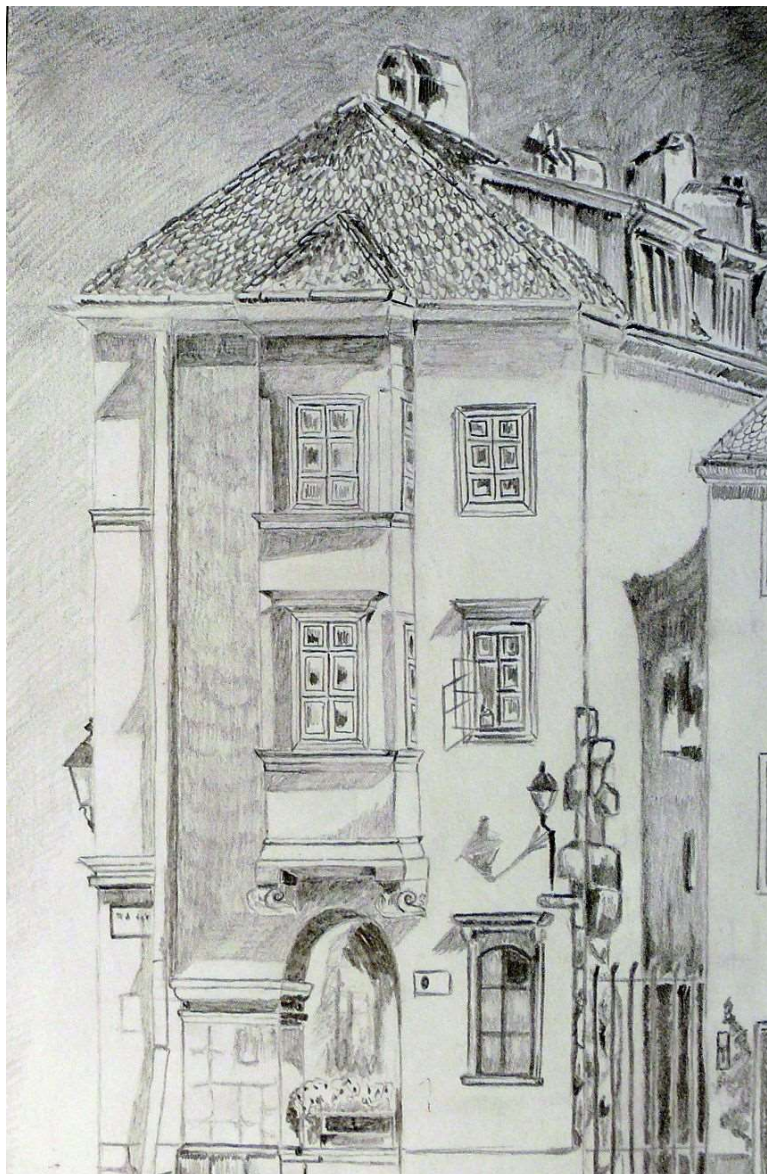

26. ábra - Csomagolópapírtervek. (Krumplinyomat) II. évfolyamos óvodapedagógus hallgatók munkái

6.2 Klasszikus sokszorosító grafikai eljárások

Tanulmányok készítése

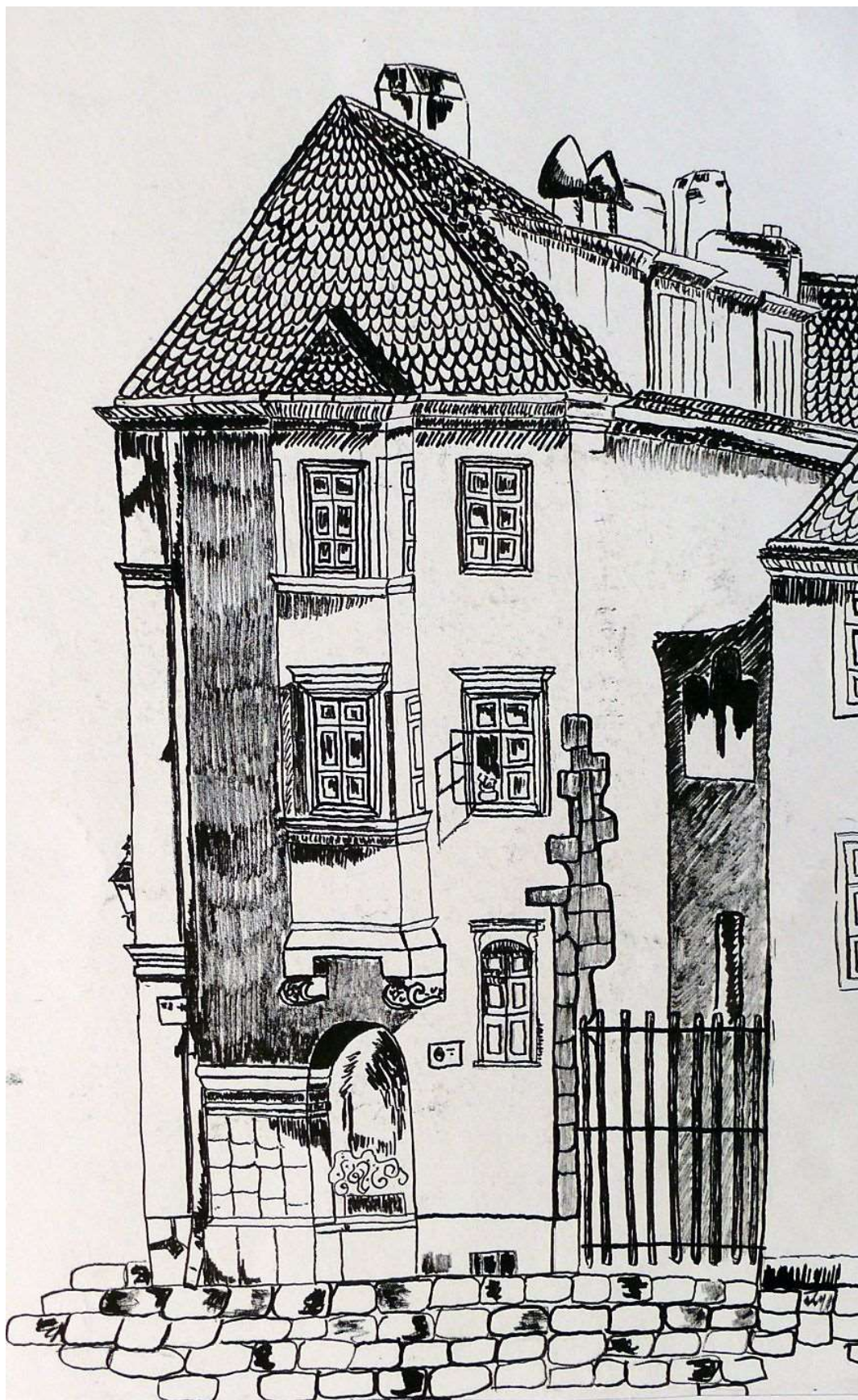
Jó idő esetén bátran menjünk ki a szabadba és készítsünk vonalas, vagy tónusos tanulmányrajzokat! A természet utáni tanulmányok – legyen környezetünk vidéki, vagy városi – semmi mással nem pótolhatóak. Nem csupán az elkészült rajzoknak leszünk birtokosai, hanem idővel egy másfajta látásmódnak is. Ezen egyedi grafikák, illetve rajzok, ha kellő figyelemmel és gondossággal készítjük őket, szilárd alapjai lehetnek a későbbiekben egyedi, illetve sokszorosított grafikai munkáinknak.

27. ábra - Sopron. Tanulmányrajz grafitceruzával . Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció I.

28. ábra - Sopron. Tanulmányrajz grafitceruzával . Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció I.

29. ábra - Sopron. Tusrajz. Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció I.

30. ábra - Sopron. Tanulmányrajz grafitceruzával . Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció I.

31. ábra - Sopron. Tusrajz. Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció I.

6.2.1 Magas nyomás – Linómetszet

A linómetszet klasszikus magasnyomású eljárás, mely tulajdonképpen formailag a fametszet tradícióit viszi tovább, olyannyira, hogy néha alaposabb vizsgálatot igényel a megkülönböztetés. Az első linóleummetszeteket a német Die Brücke expresszionista művészcsoporthoz készítették az 1900-as évek elején. (Szenteczki 2003.p.126. - 127) A linóleum megmunkálása jelentősen egyszerűbb. A hetvenes, nyolcvanas években könnyen lehetett ipari linóleumot beszerezni, melyet elsősorban burkolóanyagként használtak fel. Az anyagok azonban az idők során tökéletesedtek, finomodtak. A kényelmi fejlődés, az esztétikai igény, valamint a házigyári lakótelepek megszűnése a klasszikus ipari linóleum (PVC) szinte teljes visszaszorulását eredményezte a kereskedelemből, így napjainkban jószereivel már csak másodkézből lehet vásárolni. A művészi célra szolgáló linóleum jóval könnyebben munkálható meg, de sokkal drágább, viszont beszerezhető, csakúgy, mint a metszéshez szükséges kések a szakboltokban, valamint az igényesebb és széles választékot kínáló papírboltokban egyaránt.

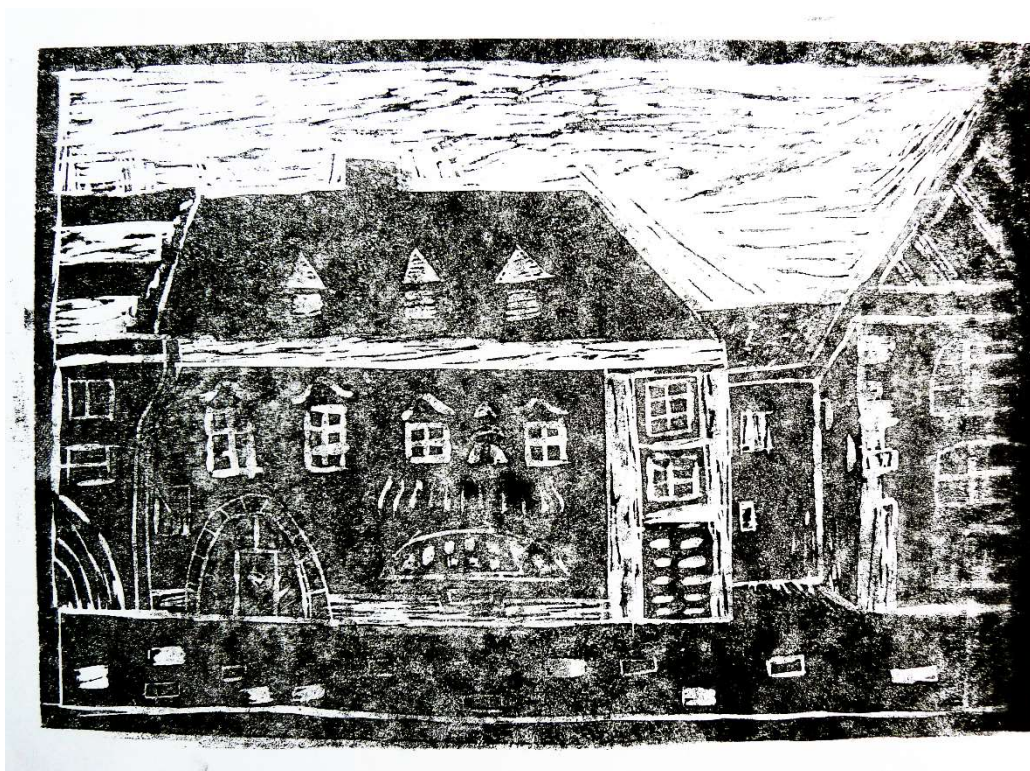
A klasszikus fekete-fehér hagyományos linómetszet esetében hasznos eljárás a vésés megkezdése előtt a tónusos rajzot átírunk tus segítségével papírra, fekete és fehér, pozitív és negatív foltokra.

32. ábra - Linóleumdúc magasnyomáshoz. Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció I.

33. ábra - Linómetszet. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.

34. ábra - Linómetszet. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.

6.2.2 Magas nyomás – Papírmetszet

35. ábra - Papírdúc magasnyomáshoz. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció. I.

36. ábra - Papírmetszet. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció. I.

6.2.3 Mélynyomás – Hidegtű műanyagra

37. ábra - Műanyagdúc mélynyomáshoz. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.

38. ábra - Hidegtű. Mélynyomás. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.

7. Levélmozaik

Dekoratív feladat őszi levélgyűjteményből. Dekorativitás és komponálás. A kevesebb néha több. Adott színvilág és faktúra leképezése grafitceruzával tónusosan. Levélmozaik színvázlata. A levélmozaik grafikai átírása.

7.1 Levélmozaik készítése

Az őszi évszak rengeteg különböző színű és árnyalatú, felületű és formájú levél gyűjtését teszi lehetővé viszonylag kis fáradsággal. Ez alkalommal nem a levelek formáját, hanem színvilágát és faktúráját állítjuk a középpontba. Gyűjtsünk minél több különböző színű és felületű levelet, az sem baj, ha némelyiket már az őszi időjárás erősen gondjaiba vette és ennek nyomát megbarnult, foltos felszínén magán viseli. Ne felejtsük el: viszonylag kis fáradsággal szerzett gyűjteményünk gazdagsága a későbbiekben bőven meghálálja magát!

A levélmozaik, mint arról a neve is árulkodik, különböző levelekből álló kompozíció.

A feladat azonban nem arról szól, hogy a különböző színű és formájú leveleket, esztétikus elrendezésben egymás mellé, fölé, esetleg részben takarva ragasztjuk. (A feladatnak ez az olvasata természetesen az óvodai vizuális tevékenységek során erősen ajánlottan megvalósítható. Ez esetben a kollektív munka gyümölcse szintén a csoportszoba díszé lehet a természet törvényeiből eredően sajnos csak korlátozott ideig – őrizve az őszi séták emlékét.)

Jelen iskolai feladatunk azonban ettől némiképp eltérő jellegű. Vágjunk a levelekből szabadon választott különböző arányú geometrikus formákat: négyzetet, téglalapot, háromszöget, stb. és ezek felhasználásával alakítsuk ki kompozíciónkat! Ily módon levelünk színe és felülete – megfosztva annak formájától – nem pusztán az őszi levelekről szól majd, hanem sokkal többről: magáról az ősziről, annak színpompájáról és enyészetéről a földbe hullott mag varázslatáról.

Ne feledkezzünk el arról sem, hogy a kevesebb néha több! Nem kell az összes gyűjtött levelet, a rendelkezésünkre álló valamennyi színárnyalatot felhasználnunk. Próbáljunk és kísérletezzünk bátran! Célszerű a feladatot hozzávetőlegesen egy nagyméretű képeslapnyi felületen megvalósítani. Magától értetődő, hogy a kép arányaival szabadon rendelkezhetünk, a téglalaptól a négyzetig, sőt, alkotásunkat akár háromszög formátumban is megvalósíthatjuk. A színek és formák visszatérésére – miként a levélnyomtatási feladatnál – itt is ügyeljünk. Csak akkor ragasszuk le kompozíciónkat, ha már több variációt kipróbáltunk, több lehetőséget mérlegeltünk!

Hasznos, ha még röviddel végleges leragasztás előtt papírpaszpartut készítünk. Ezt, készülő munkánkra mintegy rápróbálva nem egyszer hamarabb találjuk meg a hiányzó láncszemet egy barna, vörös, kicsi, vagy éppen nagyobbacska levélkivágat formájában. Már ennél a viszonylag egyszerű feladatnál is gyakorta jellemző, hogy éppen az utolsó lépések a legnehezebbek. A „valami még kéne ide...” nyugtalanító kérdése. A papírpaszpartu a későbbiekben munkánk keretként is felhasználható.

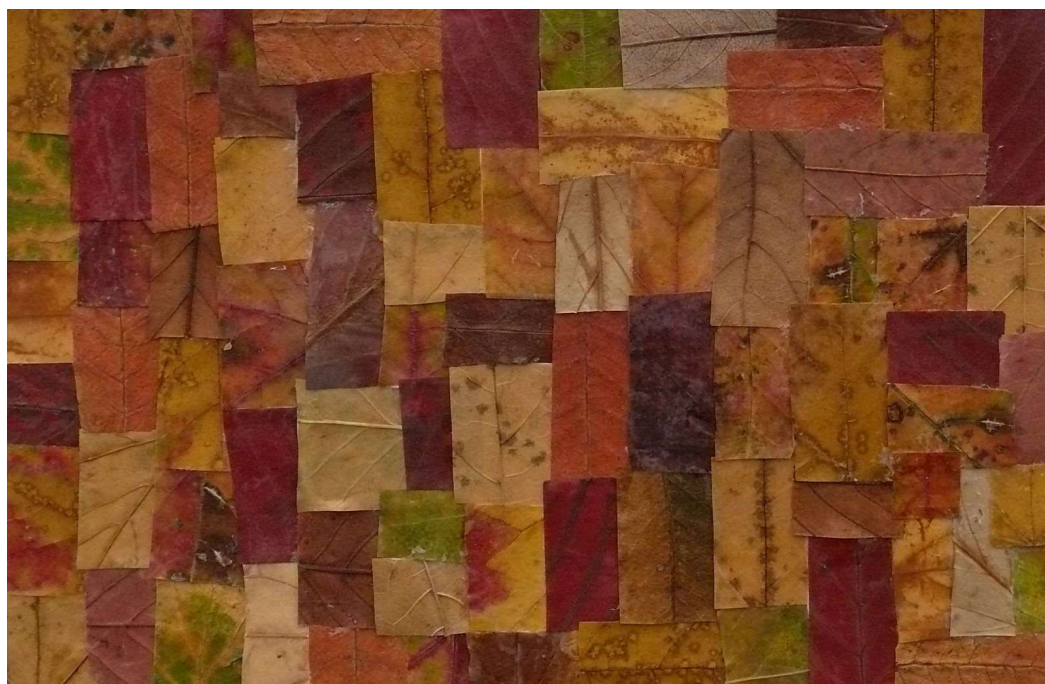
A levélmozaik feladat kiegészíthető további járulékos alkotásokkal, például kompozíciókról készített tónusos rajzzal, vagy festett színvázlattal. Ezen feladatok elkészítése erősen ajánlott, de természetesen nem kötelező.

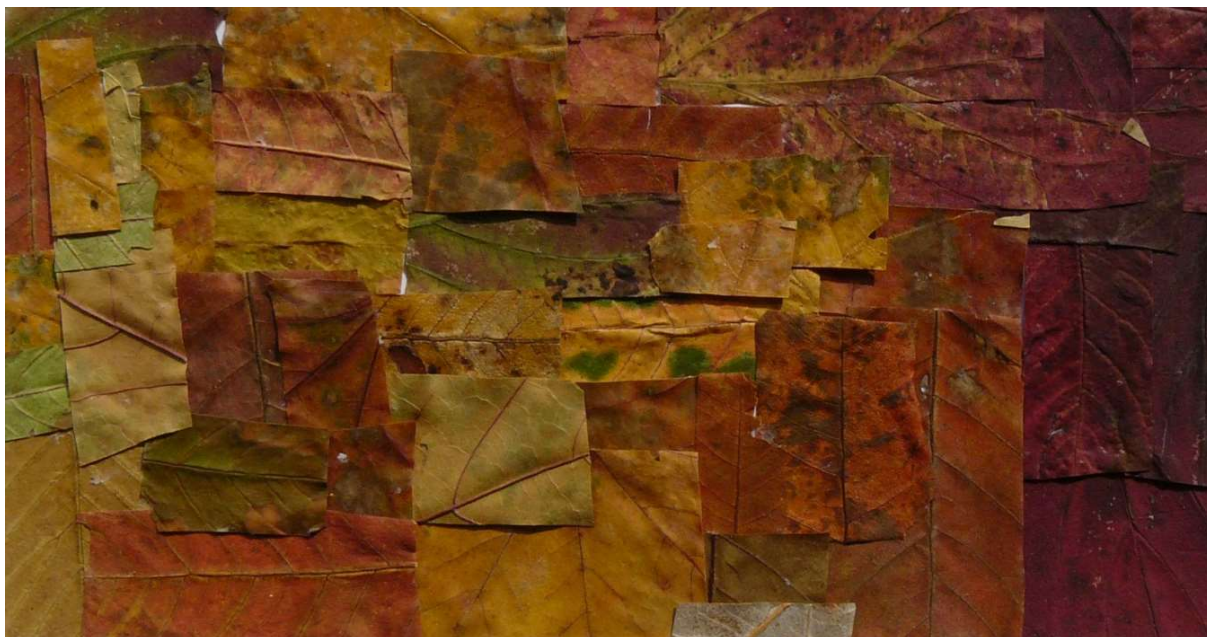
39. ábra - Levélmozaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

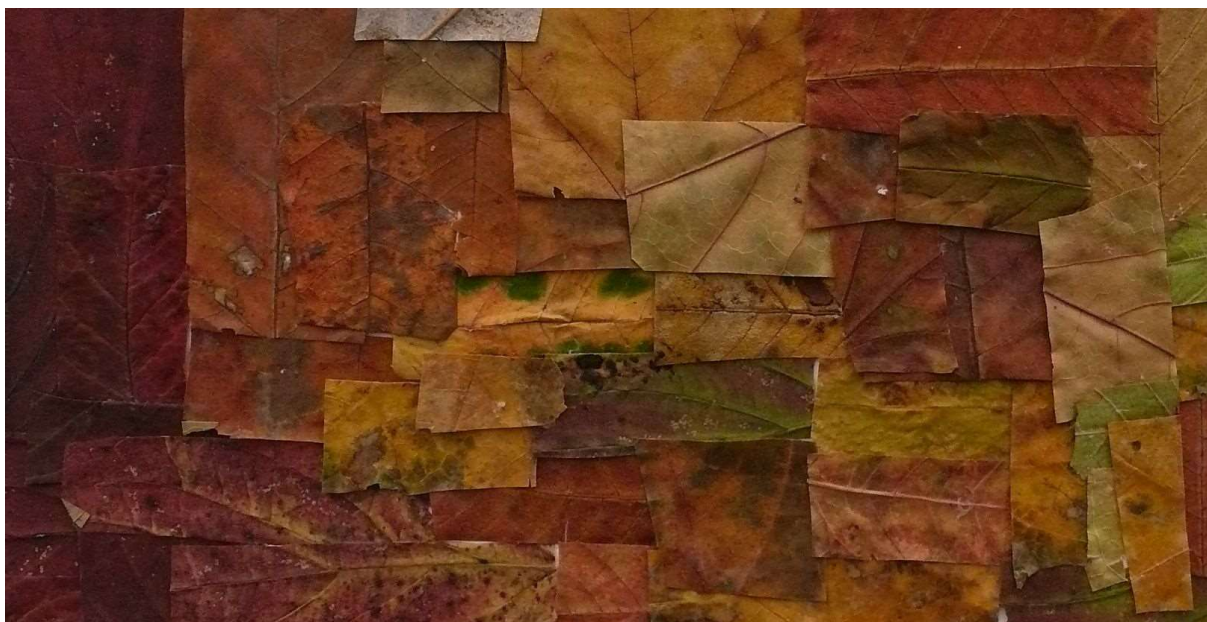
40. ábra - Levélmózaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

41. ábra - Levélmózaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

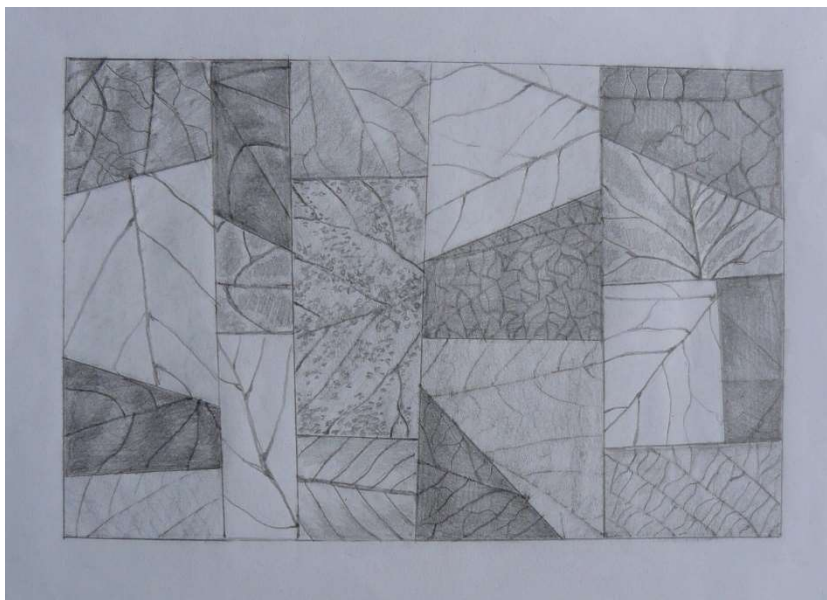
42. ábra - Levélmosaic I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

43. ábra - Levélmosaic I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

7.2 Levélmozaik tanulmányok

A levélmozaik feladat kiegészíthető további járulékos alkotásokkal, például kompozícióról készített tónusos rajzzal, vagy festett színvázlattal. Ezen feladatok elkészítése erősen ajánlott, de természetesen nem kötelező.

44. ábra - Levélmozaik tónusos rajza ceruzával I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

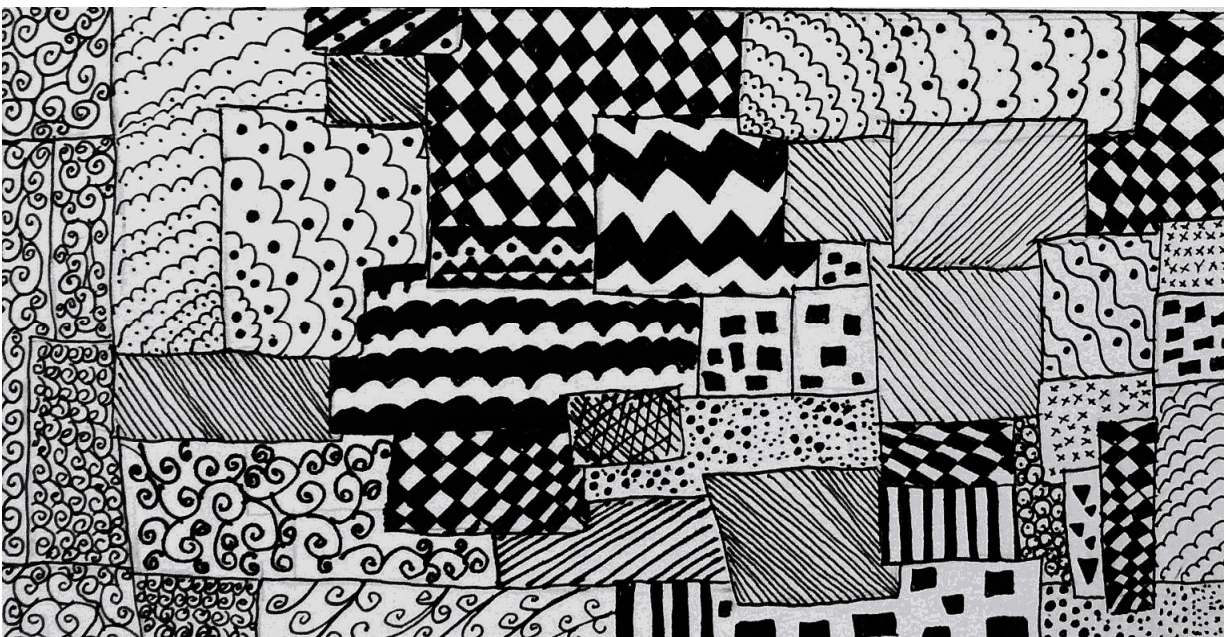
45. ábra - Temperafestmény levélmozaikról. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

46. ábra - Temperafestmény levélmozaikról. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

7.3 Levélfelület grafikai átírása

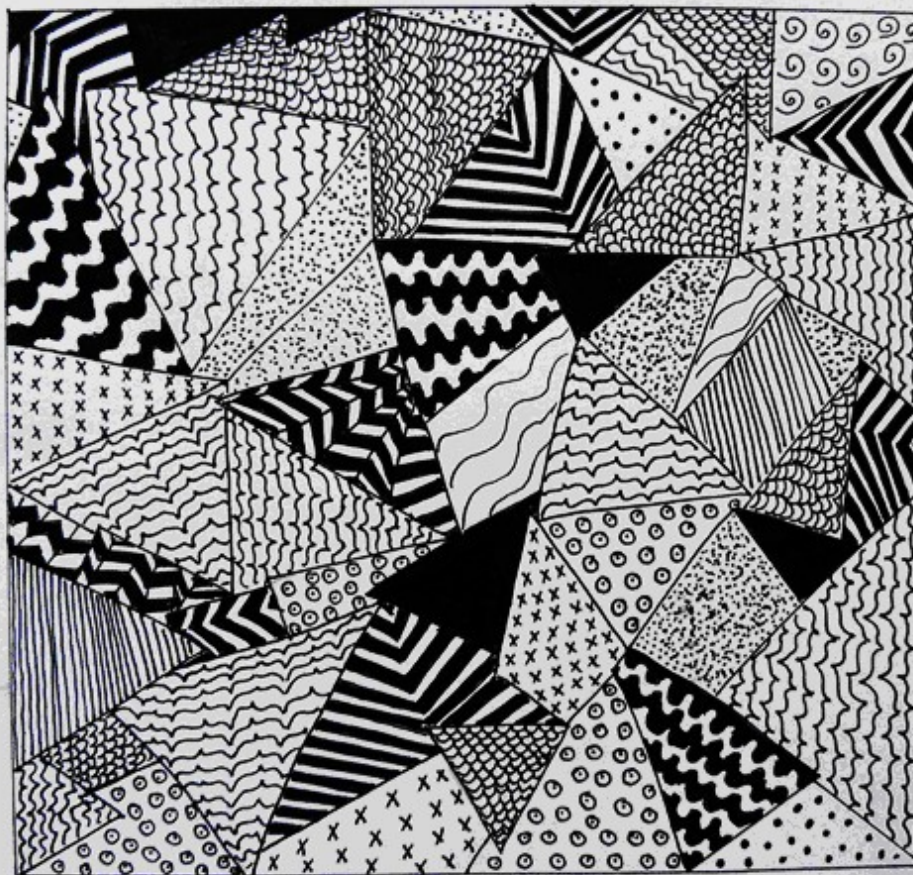
Noha elkészített levélmozaikunk tónusos rajzban történő megfogalmazása az ismert rajzi technika (lásd szőlőtőke) gyakorlásáról szól, a jelen feladvány a mozaik levélfelületének átírása már egy másfajta rajzi kifejezés világába vezet. Szabadon választhatunk bármilyen grafikai jelet, kifejezésformát az egyes egymástól színben, felületben eltérő levélmozaik darabok megjelenítésére, például pontokat, köröket, csillagokat, függőleges vagy vízszintes vonalak egymásutánját, stb. Természetesen egy levélfelületet a kompozíción mindenhol ugyanazzal a grafikai jelrendszerrel ábrázolunk. Célszerű tust használnunk, hiszen ilyenformán munkánk az erősebb kontraszthatások, a klasszikusabb technika révén még kifejezőbb lesz.

47. ábra - Levélmozaik grafikai átírása tussal. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

48. ábra - Levélmozaik grafikai átírása tussal. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

49. ábra - Levélmozaik grafikai átírása tussal. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

8. A KOMPOZÍCIÓ

Mit nevezünk kompozíciónak? A jó kompozíció feltételei. Kompozíciós sémák. Kompozíciós feladatok papírragasztással. A fogalmi és a képi ellentét.

Mi a kompozíció? Több megközelítéssel is találkozunk, melyek mindegyike valamely szerkezetre, elrendezésre vagy együttesre utal. A mindennapi életben a kompozíció kifejezést általában valamely művészi megnyilvánuláshoz társítjuk. Pedig egy csokor virág elrendezése a vázában, vagy az ünnepi asztal megterítése, sőt ruháink bizonyos alkalmakra való összeválogatása is kompozíciós feladatot igényel. Más művészeti ágaknak is, az irodalomnak, filmnek, zenének is lényege a kompozíció. Elég talán csak magára a zenére gondolnunk, ahol magát a zeneszerzőt is komponistának nevezik.

„A művészi kompozíció olyan megbonthatatlan egész, melyhez sem hozzátenni nem lehet, sem elvenni belőle.” – szól a jól ismert, a tökéletességet meghatározó definíció.

„A szó legtágabb értelmében tehát a kompozíció azoknak a tényezőknek összességét jelenti, amelyek megszabják a mű összetartó erejét biztosító belső összefüggéseket.” - írja René Berger művészettörténész. (Berger 1977, p.23.)

De megközelíthetjük a kompozíciót úgy is, mint a dinamika és egyensúly egységét, együttes jelenlétét.

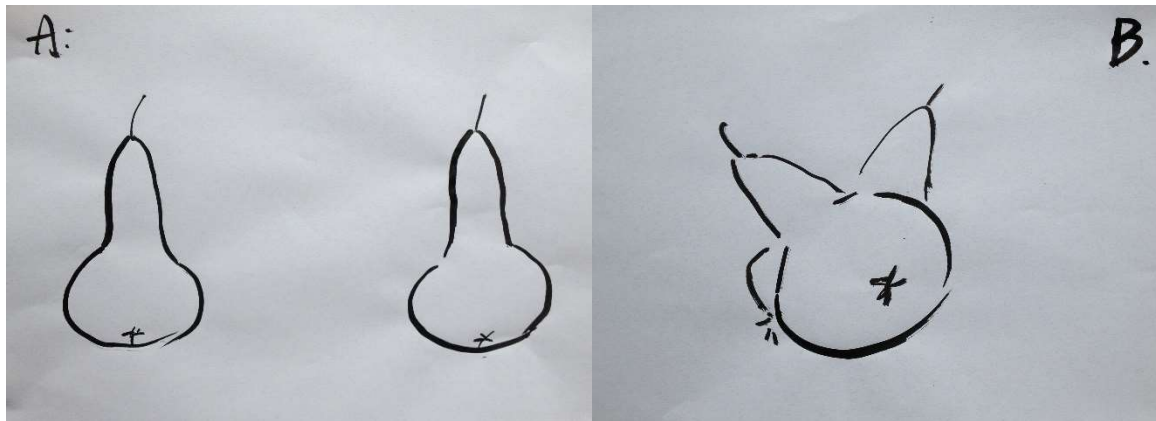

50. ábra – Dinamika - Egyensúly

Talán jobban érthető mindez, ha a dinamika és a mozgás szavak mellé többé-kevésbé szinonim kifejezéseket rendelünk. A dinamika mindenekelőtt a mozgásra, feszültségre utal. Például dinamikus egy motor, dinamikus egy erősítő. Az egyensúly viszont a nyugalmat feltételezi. Gondoljunk a mérlegre, mely akkor van egyensúlyban mikor nyugalomban van. A cselekmény (action) kifejezés szintén nem szorul sok magyarázatra. Gondoljunk az amerikai filmekre melyek a világban történő széles elfogadásukat éppen az akció jelenetek gazdagságának, az izgalomnak köszönhetik. Ugyanakkor egy mélyebb tartalommal bíró film vagy könyv megértéséhez nekünk, a

befogadónak is nagyobb áldozatot kell hoznunk. Fáradásunk ritkán hiábavaló, hiszen személyiségünk gazdagodik ezen művek befogadásával.

Dinamika és egyensúly. A jó kompozíció mindkét összetevőt tartalmazza. Sosem elég, ha csupán az egyik összetevő van jelen.

51. ábra – Körterajzok, tus

Nézzük csak e két körtének az egyszerű ábrázolását! Az első kép az egyensúly követelményeinek minden szempontból megfelel, de a feszültség hiányzik. A második ábrán viszont már az egyensúly és a feszültség egyaránt jelen van. Ez utóbbi az ellentétes irányoknak és a takarásos elrendezésnek köszönhető.

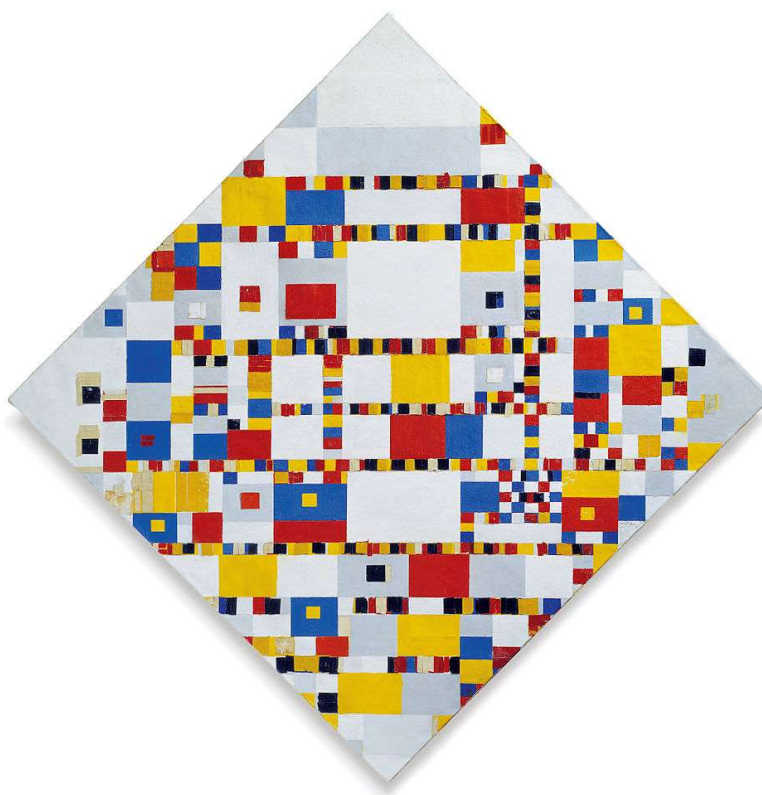
Van egy nagy különbség a zenei, irodalmi, vagy éppen a filmes kompozíció között és ez a különbség az idő kérdése. Míg a zenében, vagy a filmben a szerző határozza meg az egyes kompozíciós elemek helyét (az irodalomban is fokozatosan tárul fel előttünk a történet), tehát az idő tőlünk független, addig a képzőművészeti alkotásokban az idő teljesen ránk van bízva, szabadon kalandozhat tekintetünk a képmezőn, köthet össze pontokat és eseményeket. Ezért van az, hogy egy jó festményt, grafikát, vagy egyéb síkművészeti alkotást szinte soha nem érzünk holt tárgynak, mint erről már az előző fejezetben is írtunk.

A sík kompozíció elemei a pont, a vonal, a folt és a szín.

Képi látásunk azon alapszik, hogy a tekintetünk a hasonlót a hasonlóval összeköti. E törvényszerűség egyformán igaz látszatelvű és absztrakt műalkotásra. Mondrian New York Boogie-Woogie kompozícióján az egyforma színű és alakú síkidomokra éppúgy, mint Pieter Brueghel Téli vadászat című festményén a vadászok, a kutyák vagy a madarak figuráira.

52. ábra - Pieter Bruegel: Téli vadászat

53. ábra - Piet Mondrian: New York Boogie-Woogie

A kompozícióról így ír Kepes György: A tevékeny szemnek egyaránt fontos az akció és a nyugalom. Az egymást kiegészítő alkotóelemek egyensúlyára tekintettel kell lenni. [...] Az optikailag hasonló vagy azonos elemek szabályos ismétlése vagy szabályos váltakozása meghatározza a képfelépítés ritmusát. [...] Mihelyt felismerjük a hangsúly és a szünet időmértékét, előttünk áll a dinamikus egység, az időhöz kötött rend. A fentet és lentet, a balt és a jobbot, az egyenest és görbét, világosat és sötétet, kicsit és nagyot, rövidet és hosszút, sűrítést és ritkítást és a többi optikai jegyet egy közös mérték szerves egymásutániségben tagolja." (Kepes in. Szemelvények a vizualitásról p.14-15.)

Talán egyetérthetünk abban, hogy a jó kompozíció létrehozása sokszor a kör négyyszögesítésével egyenértékű feladatnak tűnik. A művészettörténet folyamán kialakultak bizonyos sémák, melyeket a későbbiekben is előszeretettel alkalmaztak. Fontos megemlíteni, hogy igaz ugyan, hogy ezek a sémák mutatnak némi időbeliséget, mégsem szigorú függvényei a művészettörténeti koroknak.

8.1 Kompozíciós sémák – Centrális kompozíció

A centrális kompozíció a csendéleteknél gyakori. A kompozíció középpontjában leggyakrabban egy a többinél jóval nagyobb tárgy van, vagy sok kisebb tárgy törekszik egy szinte mágneses hatásnak engedelmessé a középpont felé.

54. ábra - Rachel Ruysch: Csendélet

8.2 Kompozíciós sémák – Háromszög kompozíció

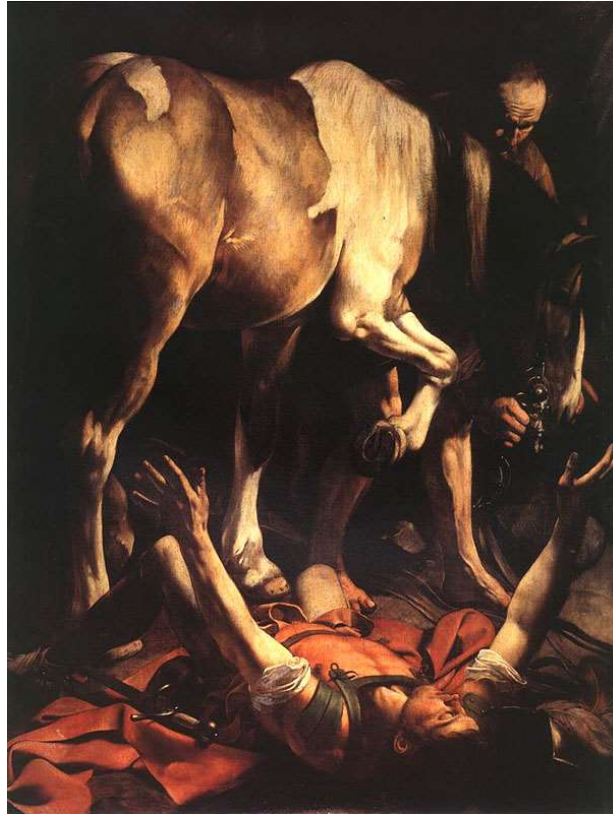
A háromszög kompozíció a reneszánsz festészetben igen elterjedt. Ez a forma talán e kor szimbóluma is lehetne.

55. ábra – Leonardo: Szent Anna harmadmagával

8.3 Kompozíciós sémák – Átlós kompozíció

Az átlós kompozíció a barokk kor gyakori kompozíciója. Az átló a legdinamikusabb elhelyezkedése a vonalnak, érthető hát, hogy a mozgalmasságot kedvelő barokk előnyben részesítette.

56. ábra – Caravaggio: Szt Pál megtérése

8.4 Kompozíciós sémák – Aszimmetrikus kompozíció

Tiszta előfordulása az aszimmetrikus kompozíciónak meglehetősen ritka gyakorta a centrális, a háromszög, vagy az átlós kompozíció sejlik fel a szerkezet mélyén. Talán ahhoz a zsonglőrhez hasonlíthatnánk ezt a típust, aki rengeteg labdát dob fel a magasba, forgatja, pörgeti őket ám egyiket sem ejti el.

57. ábra - Vaszilij Kandinszkij: Kompozíció VII.

Le kell szögeznünk azonban, hogy a művészek, különösen a jelentős művészek mindig feszegették a fent említett kompozíciós sémák határait.

8.5 Kompozíciós feladatok

1. Feladat: gondoljunk egy érzelemre, vagy érzésre pl.: szeretet, gyűlölet, irigység, stb. Jelenítsük meg papírkivágással, vagy papírtépéssel konstruktív vagy expresszív absztrakt kompozíció formájában. (Fekete, fehér, különböző szürke árnyalatú, illetve színes vagy érdekes felületű papírok felhasználásával, sőt alkalmazhatunk celofán vagy alufólia applikációkat is.) Munkák nem élhet a tárgyábrázolás sem látszat szerinti sem stilizált módjával, csak a pont, a vonal, a folt, vagy a színek nyelvén szólhat!

Alkotásunknak az elején adjunk címet és ne a végén! Nem kötelező, de talán hasznos tanács, hogy először a felhasználandó színeket válogassuk össze, akár egymás mellett elhelyezve az asztalon, vagy egy üres papíron. A formavilággal kísérletezhetünk apró, gyufascímke nagyságú ceruzavázlatokon is. A papírokat a technikából eredően szabadon mozgathatjuk a papíron, vagyis komponálhatunk a végleges rögzítés előtt ilyenformán fejlesztve komponálási készségünket. Ha úgy érezzük, minden készen áll a végleges rögzítésre, próbáljunk elvenni a már szinte kész kompozícióból néhány elemet! Ha meg tudjuk tenni mondanivalónk csorbulása nélkül, ne tegyük vissza őket! Ha többet vettünk el, próbáljunk meg minél kevesebbet visszatenni! Ne felejtjük el, a tömörség, a sűrítés a művészi minőség fokmérője közé tartozik! A kevesebb néha több, nem szólva arról, amit már egyszer írtunk: A művészi kompozíció olyan megbonthatatlan egész, amelyhez sem hozzátenni, sem elvenni nem lehet!

2. Feladat: Ábrázoljuk az előzőhöz hasonló módon a választott érzelem vagy érzés ellentétét! A feladat megvalósításának technikája gyakorlatilag ugyanaz mint az előző feladatnál. Egy fontos különbséggel: most már az előbbi viszonylagos szabadság helyett konkrét elvárásokat is megfogalmazhatunk. Törekedjünk arra, hogy minél több vizuális ellentétet jelenítsünk meg előző munkákhoz viszonyítva! Szögletes helyett kerek, kicsi helyett nagyot, hideg szín helyett meleget, stb. Mindez természetesen fordítva is igaz. Kompozíciónk típusa is lehet más, mint az előző munkánké. Adjunk címet alkotásunknak!

58. ábra - Lángoló tűz. tempera I. éves szociálpedagógus hallgató munkája

59. ábra - Elhaló tűz. papírragasztás I. éves szociálpedagógus hallgató munkája

60. ábra - Öröm. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.

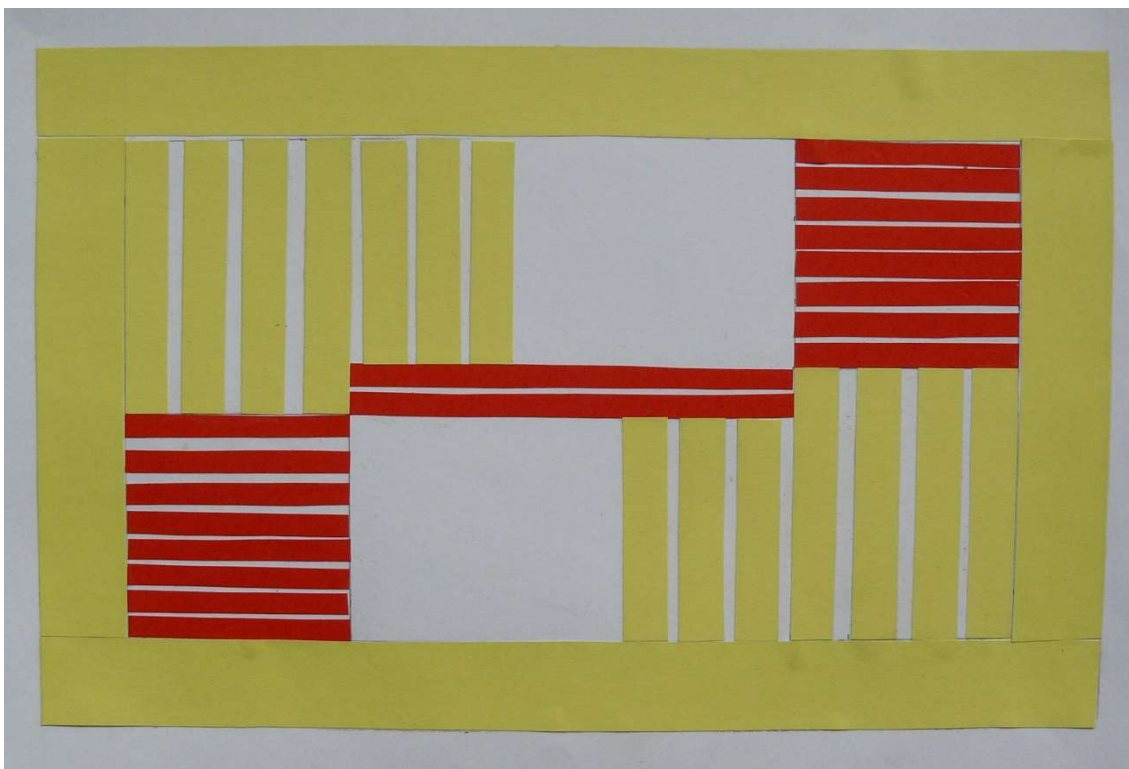
61. ábra - Szomorúság. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.

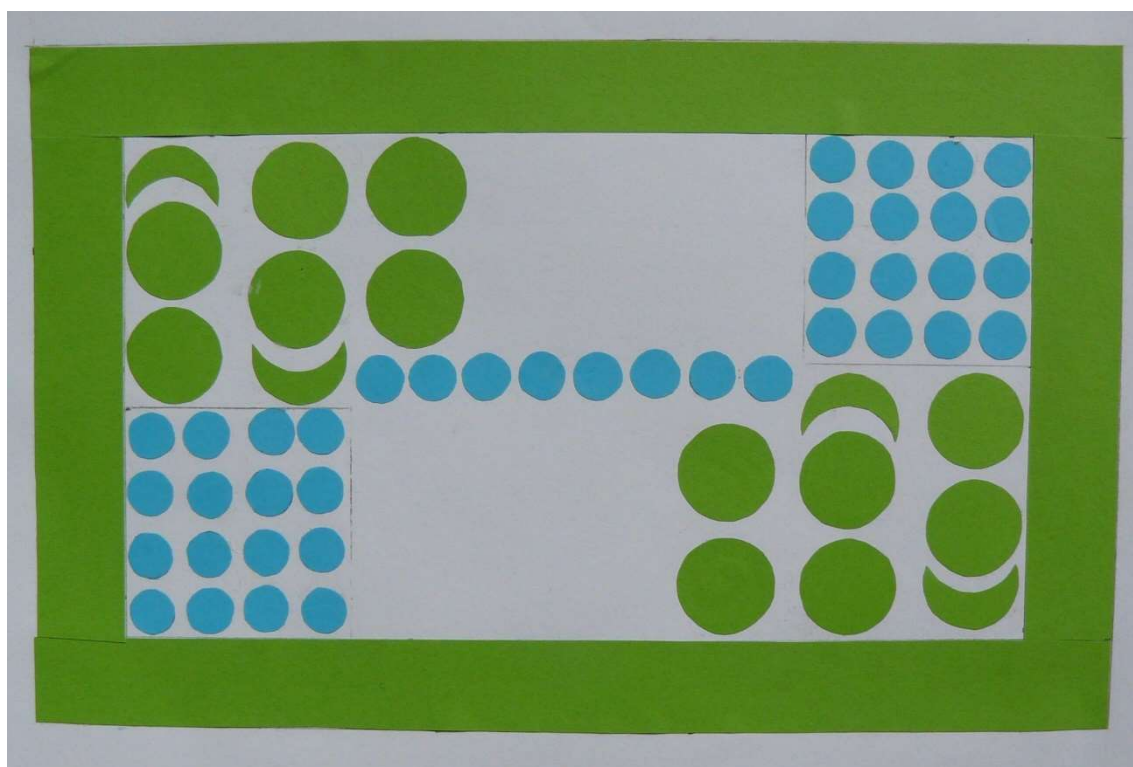
62. ábra - Születés. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.

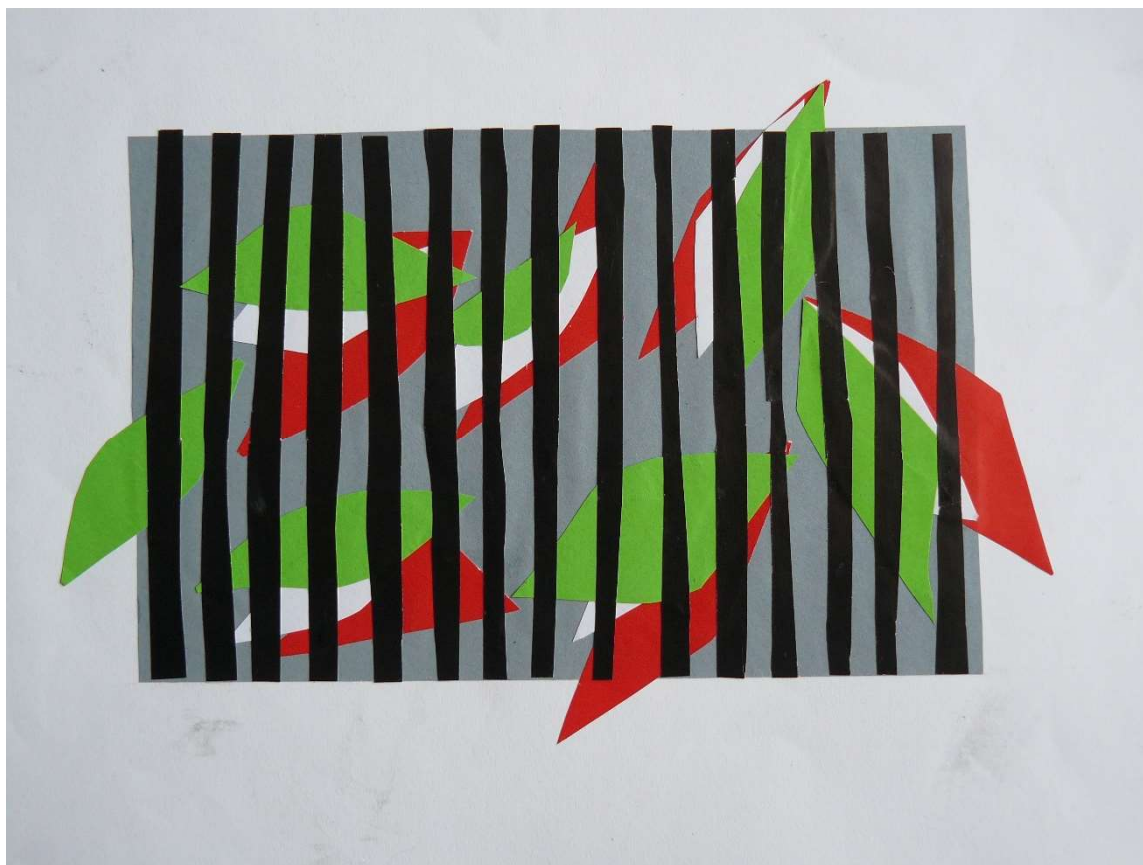
63. ábra - Elmúlás. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.

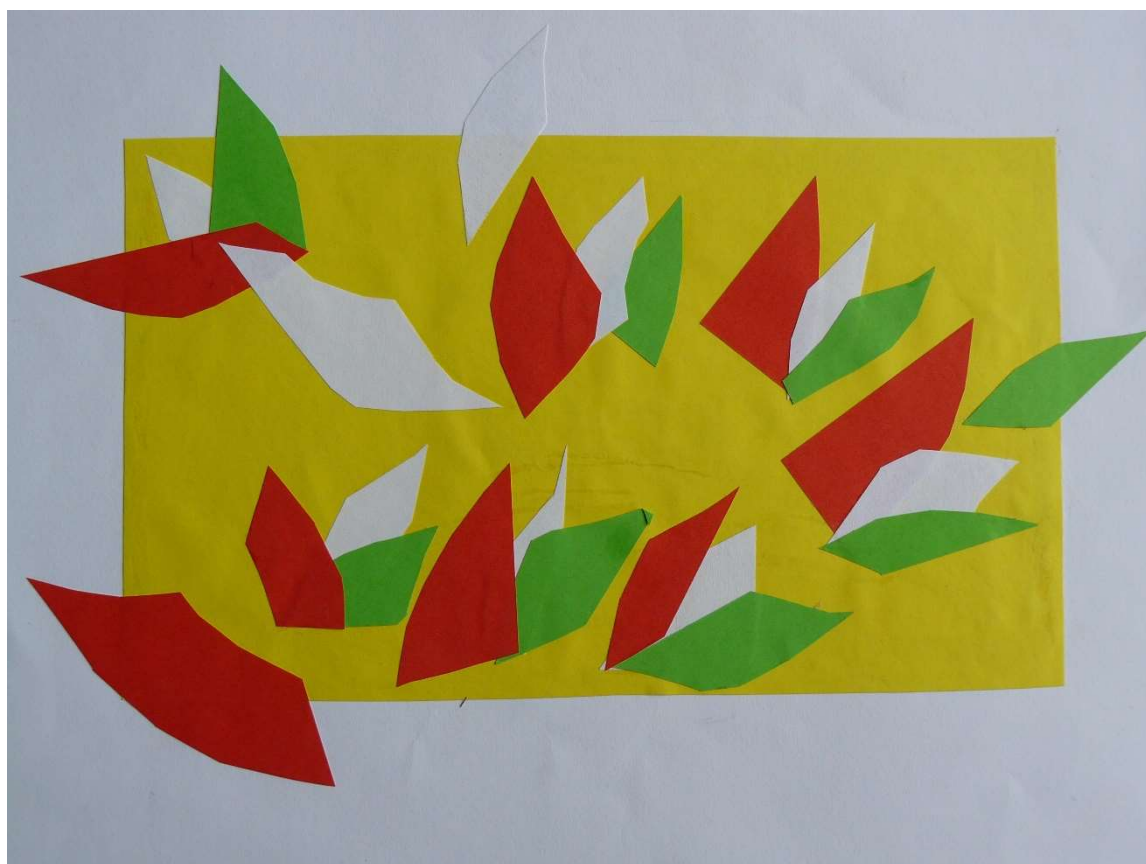
64. ábra - Egyensúly. papírragasztás II. éves csecsemő és kisgyermeknevelő szakos hallgató munkája

65. ábra - Bomlás. papírragasztás II. éves csecsemő és kisgyermeknevelő szakos hallgató munkája

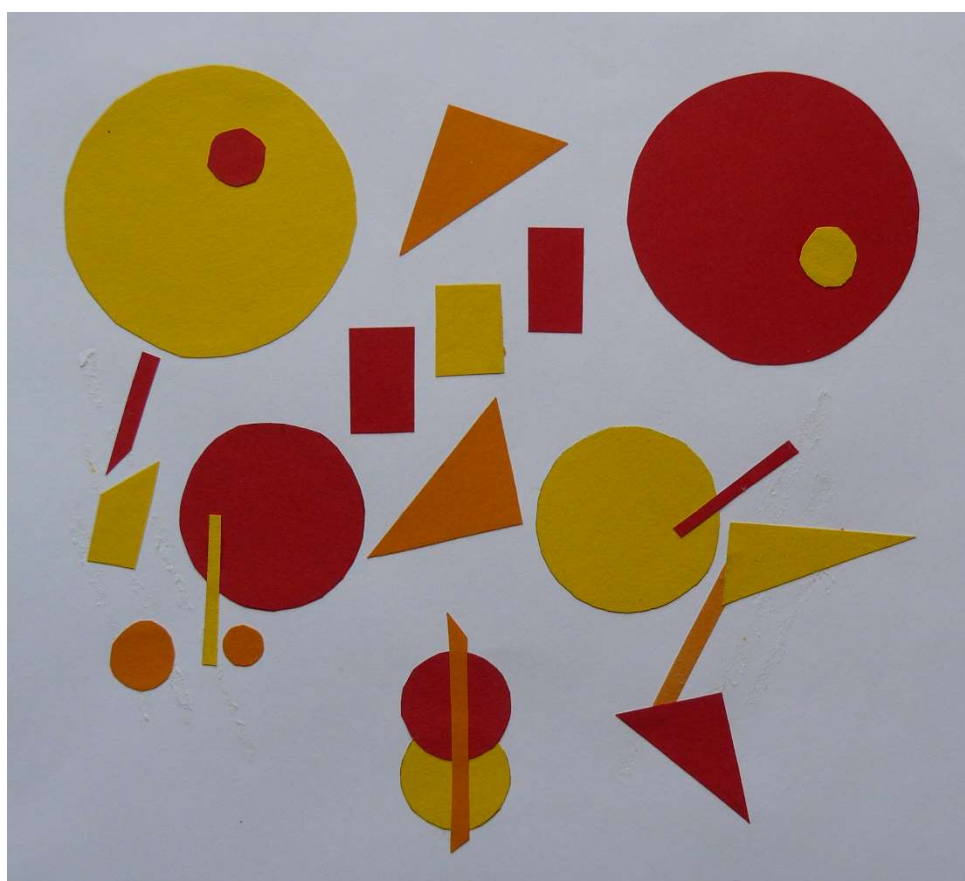
66. ábra - Rabság. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

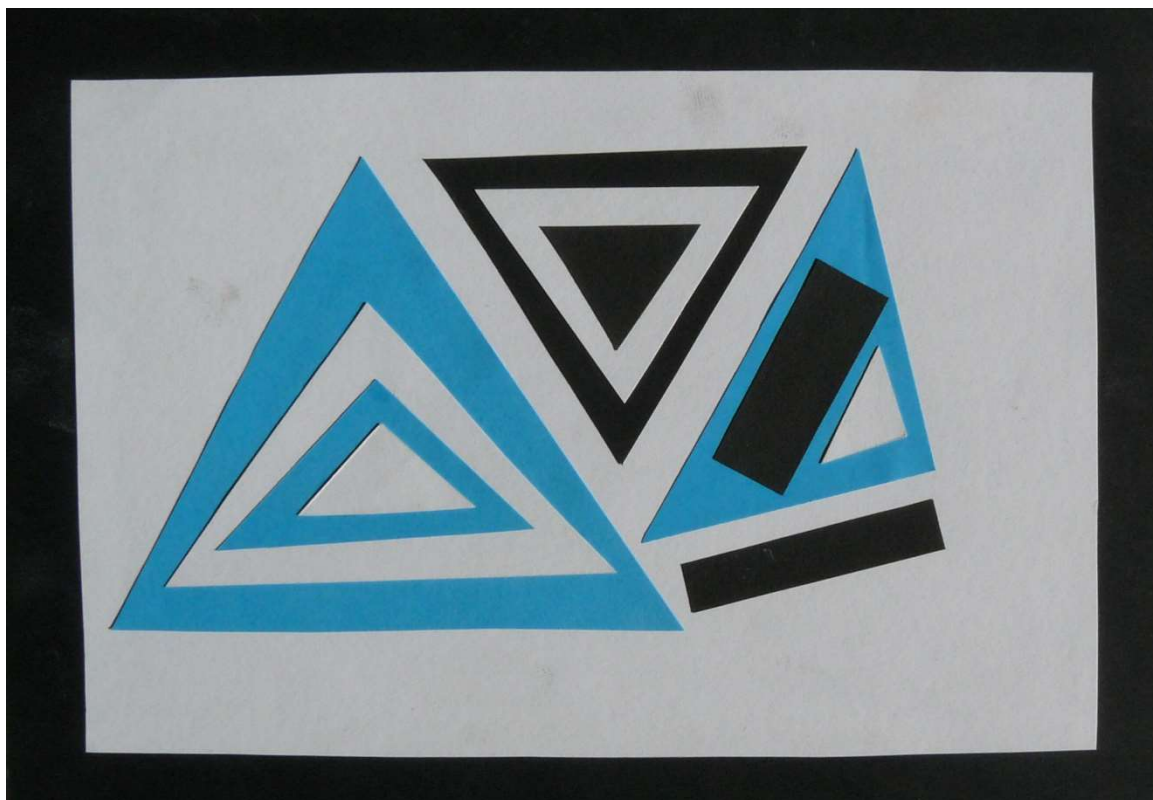
67. ábra - Szabadság. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

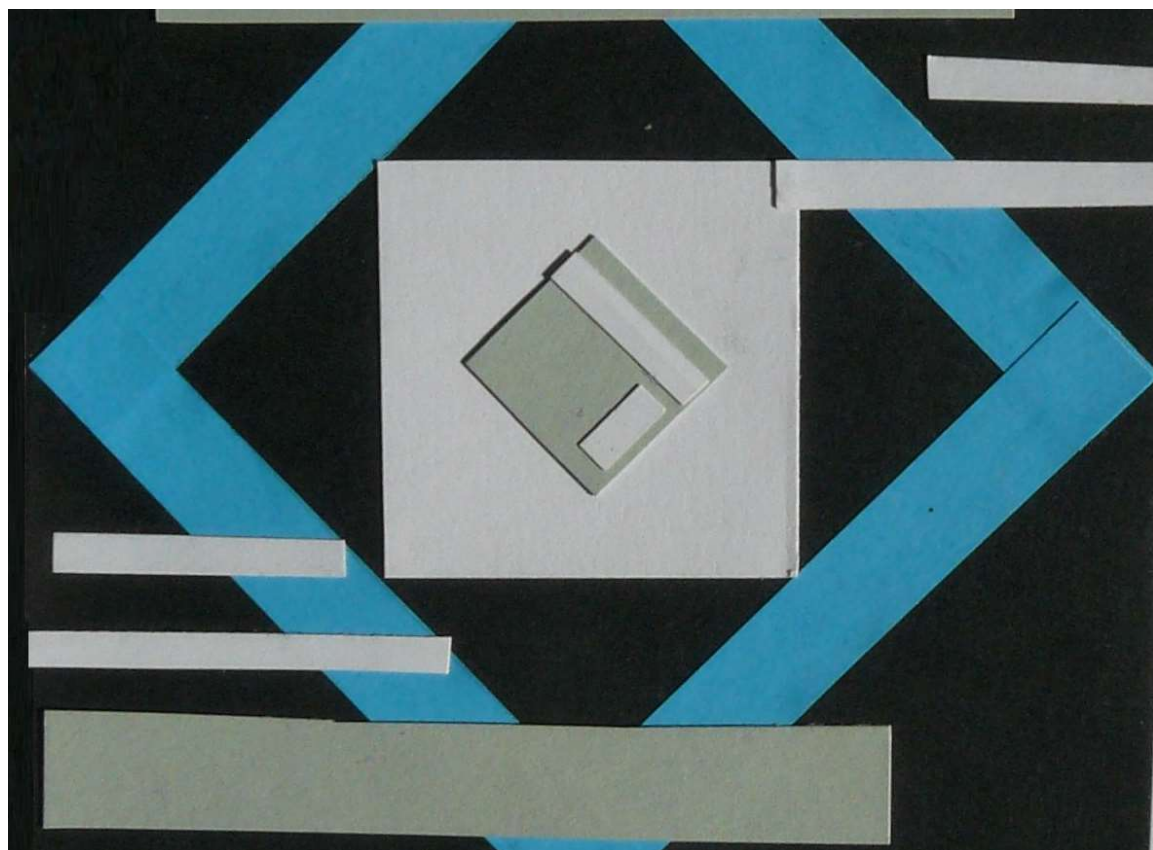
68. ábra - Káosz. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

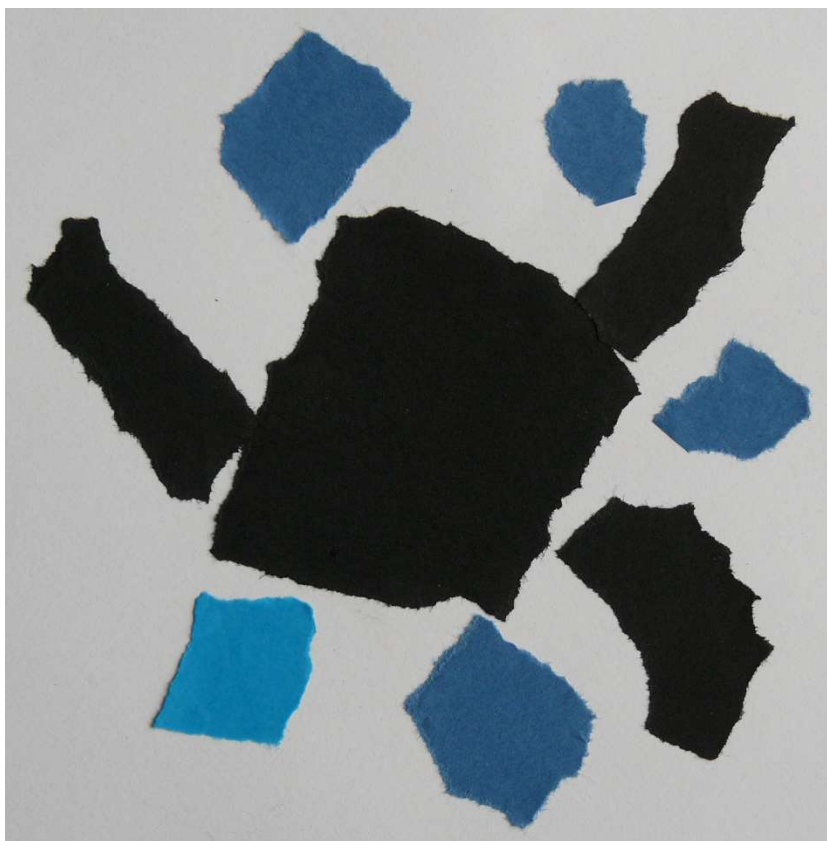
69. ábra - Rend. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

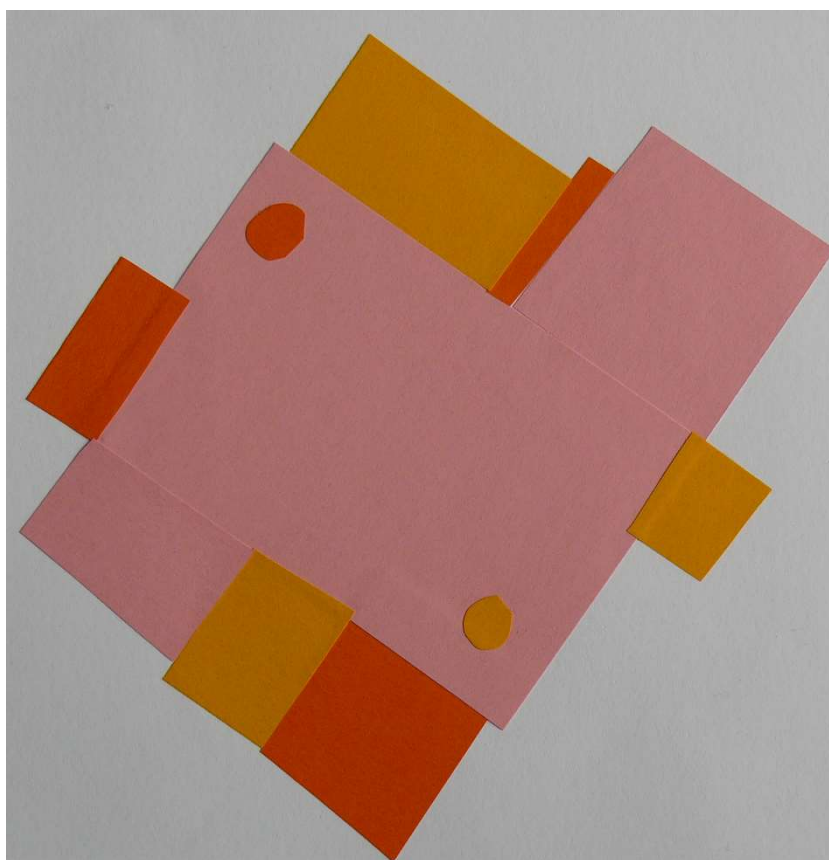
70. ábra - Egység. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

71. ábra - Széthúzás. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

72. ábra - Bánat. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

73. ábra - Öröm. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

9. A SZÍNEK

Fényszín és festékszín. A szín a festészetben. J.Itten színelmélete. Színkontrasztok és színharmóniák. Színkeverés. A festés öröme.

A színekkel sokan és sokszor foglalkoztak már és nem csupán a képzőművészek. Az általános figyelem középpontjába azonban az 1800-as évek elejétől kerültek. Goethe 1810-ben adatta ki a színekről szóló munkáját, Philpp Otto Runge szintén 1810-ben vezette be a színgömböt, mint a színek rendezési elvét, Schoppenhauer 1816-ban jelentette meg A látás és a színek c. munkáját. Az impresszionisták és neoimpresszionisták színekkel foglalkozó tudományos alapművét M.E. Chevreul francia vegyész és a párizsi gobleinmanufaktúra igazgatója írta A színek szimultán kontrasztjának és a színes testek illeszkedésének törvényéről címmel. (Itten 1978, p.15.)

A szélesebb közönség számára az impresszionizmus az a művészeti irányzat, mely a színekhez leginkább köthető, sőt a színek felfedezőjének tekinthető. A plein – air festészet, a valőrök gazdagsága, reflexek és tükröződések mestereinek alkotásai még ma is elbűvölik a szemlélőt, olyannyira, hogy híres műveik reprodukciói részben vagy egészben táskákon, vázákon kendőkön terjednek tova. Talán fogalmazhatunk úgy is, hogy míg az előző korokban a szín nagyon fontos komponense volt a képnek és közel sem mindig a látszatelvűség jegyében, addig az impresszionizmusnál főszereplővé lépett elő, némiképp megbontva ezzel a teljesség harmóniáját. Meglehet a későbbiekben ennek is köszönhető az izmusok gyors egymásutánja, az absztrakt festészet térhódítása.

A fényszín 100%-os valóságának megjelenítése a festészetben úgyszólván lehetetlen, hacsak a gótikában létrehívott üvegablak festészetet, vagy a kinetikus művészet „fényfurfangjait” nem soroljuk a festészet klasszikus értelemben vett tárgykörébe. A probléma lényege a fényszínekre jellemző összeadó (additív) és a festékszínekre jellemző kivonó (szubsztraktív) színkeverés közti lényegi különbségből ered, vagyis abból, hogy a festékszínek természetükből eredően (pigment) nem felelnek meg a fényszíneknek (elektromágneses sugárzás). „A festő számára a szín elsősorban festéket, pigmentet, mozaikszemcsét és színesen átlátszó üveget, folyadékot, vagy port, egyszerűen anyagot jelent. A színes anyagok természetét, a festékek keverési arányát, lehetőségeit vizsgálja végig munkája során. A színek telített és tört volta, fedőereje vagy lazúros jellege, áttetszősége, ragyogása fokozza fel azt a mással nem hasonlítható örömet, amit az ecsetet kezünkbe véve érzünk festés közben” – ragadja meg Festő – Szín – Festék – Festés viszonyának lényegét (Gulyás1977,p.200)

Tény, hogy a művész nem tudja lemásolni a napsütötte pázsitot, de el tudja hitetni velünk, hogy azt látjuk. E mágia titka a viszonylagosság – mutat rá Gombrich *Művészet és illúzió* című könyvében, majd gondolatainak igazolásaként többek közt egy híres amatőr művészt, Sir Winston Churchillt idézi: „Előbb intenzív figyelemmel magára a tárgyra tekintünk, azután a palettára, majd harmadjára a vászonra. A vászon egy olyan üzenetet vesz föl, amelyet pár pillanattal korábban a természetes tárgy bocsátott útjára. De útközben átment egy postahivatalon, „kódolták” az üzenetet. Fényből festékké változott és mint kriptogramma (rejtjeles írás) érkezett meg a vászonra. De addig nem lehet megfejteni, nem világos a jelentése, nem fordítható ismét festékből fénné, amíg nincs helyes viszonyban minden mással, ami rajta van a vászonra. A fény pedig ezúttal (ti. az a fény, amelyet a festék visszakódolásából nyertünk) már nem a Természeté, hanem a Művészeté.” (Gombrich, 1972, p. 44.) Goethe gyönyörű megfogalmazása méltó a nagy német költőhöz: „A színek a fény erős tettei és mély bánatai” (Goethe 1977, p. 203.)

Akár külső, akár belső természetünket világítja meg e fény, esetünkben mindig festményben létezik, a Kép-ben, melyről Karátson Gábor költői sorai szólnak: „A kép külön kicsi világ a nagy világon belül, ugyanúgy térben él. Tér és felület egyszerre – különös kettősség uralkodik benne. A képet néző szem óvatosan végigtapogatja mélységeit és a fényben megvillanó kiemelkedő pontjait.” (Karátson 1971, p. 9.)

René Berger művészettörténész így fogalmaz: „A festészetben a színek hatással vannak a térre és formákra, amelyeket az általuk létrehozott viszonyulások alapján rendeznek el és módosítanak. Ez a körülmény nem maguknak a színeknek a fizikai természetéből következik, hanem ránk gyakorolt hatásukból.”

A festészet egyik legnagyobb kihívása – különösképp a látszatelvű festészeté – a fényszínek megjelenítése a festékszínekkel, melyhez a szíkontrasztok és színharmóniák nyújtják számára a legnagyobb segítséget.

„Színesen komponálni annyit jelent, mint két vagy több színt úgy állítani egymás mellé, hogy egybecsengésükből jellegzetesen egyértelmű kifejezés szülessék.” – írja Johannes Itten a kitűnő művészetpedagógus, majd így folytatja: „E színek kiválogatásának, egymáshoz képest elfoglalt helyzetüknek a kompozíción belüli elhelyezkedésüknek és irányuknak, kapcsolódási alakzataiknak vagy szimultán formáiknak, tömegeiknek és kontrasztviszonyaiknak a kifejezés szempontjából döntő jelentőségük van.” Újfent hivatkozhatunk Máraira aki naplójában megjegyzi: „A festészet története a színek története.”

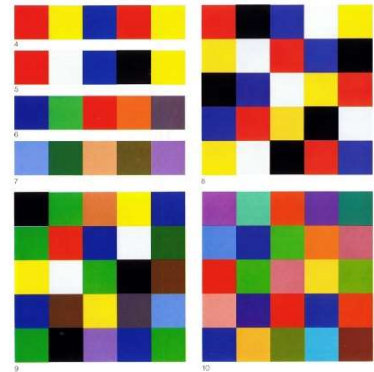
Mint már említettük, a színek törvényszerűségeivel sokan foglalkoztak. Mi mégis Johannes Itten színelméletét (Itten: *Kunst der Farbe* 1960) ajánlanánk az olvasó figyelmébe, melynél meglehet léteznek modernebb okfejtések, ám festőibb elméletet

a színekről kevesen írtak, talán igazolja ezt Karátson Gábornak a Corvina kiadónál több kiadást megélt hivatott műfordítása is.

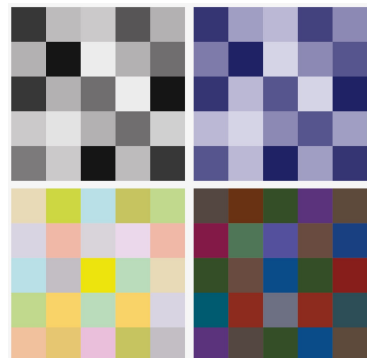
Az itteni színelmélet alapvetően a 12 tagú színkörön nyugszik, melyben megkülönböztet főszíneket (sárga, kék, vörös), illetve az ezekből kikeverhető elsődleges mellékszíneket (narancs, zöld, ibolya), valamint a mellékszínből és főszínből kikeverhető másodlagos mellékszíneket (sárgás, illetve vöröses narancs, sárgás, illetve kékeszöld, kékes, illetve vöröseslila). Természetesen további mellékszínek keverésével a 12 tagú színkört tetszőlegesen tovább bővíthetjük. A telítettség, világosság variációkat is beszámítva a megkülönböztethető színek számát közel 7 millióra becsülik. (Atkinson)

Itten munkájában **7 fő szíkontrasztot különböztet meg**, vagyis mikor „két összehasonlítható között szembeszökő különbségek, vagy intervallumok állapíthatók meg.” (Itten 1978. p. 35.)

- 1. Magában való szíkontraszt.** Nevezhetnénk tiszta színek együtthangzásának is. Gyermekekrajzokon gyakran fordul elő e kontraszt típus ösztönös alkalmazása, de az absztrakt festészet is előszeretettel alkalmazza.

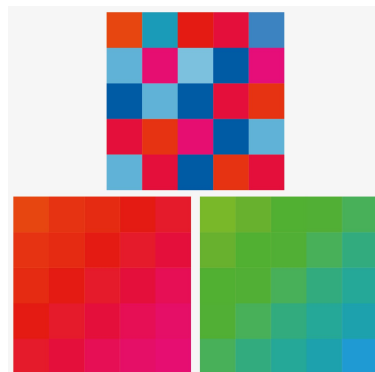

- 2. Fény – árnyék (sötét – világos) kontraszt.** Létrehozhatjuk fekete–fehér, illetve különböző szürkéknek a tiszta színhez történő adagolásával, de természetesen beszélhetünk sötét – világos kontrasztról sötét és világosabb színek együttes jelenlétékor is. (pl.: kadmiumsárga világos – párizsi kék)

3. Hőfokkontraszt (hideg – meleg kontraszt).

Színérzékeléskor valamilyen hőmérsékletérzetet tapasztalunk. Objektívebben fogalmazva a rövidebb hullámhosszúságú színeket hidegnek, míg a hosszabb hosszúságúakat melegnek érezzük. A színekre tekintve megállapíthatjuk, hogy a sárgától a vöröseslilaig terjedő sávot meleg, míg a lilától a sárgászöldig terjedő sávot hideg színeknek nevezhetjük. Természetesen az említett

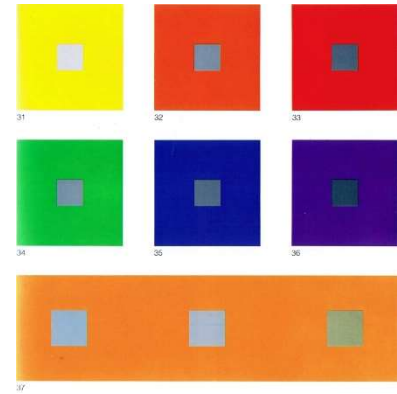
meleg, illetve hideg színek a saját hőfoksávjukban egymással keverhetők majd hogyanem végtelennek tekinthető mellékszíneket eredményezve. Külön kell olyan földszínekről is szólnunk, mint például a barna vagy az okkersárga, melyek szintén a meleg színek csoportjába tartoznak, de önmagukban nem léteznek a spektrumban.

4. Komplementer kontraszt. Ha két szín keveréséből szürke szín jön létre, komplementer színekről beszélünk. A színekörön minden egymással szemben levő szín komplementere a másinak, de az alapvető komplementer színpárok a vörös – zöld, kék – narancs, lila – sárga. Látható, hogy mindhárom komplementer színpárban megtalálható a három alapszín: a sárga, a vörös és a kék.

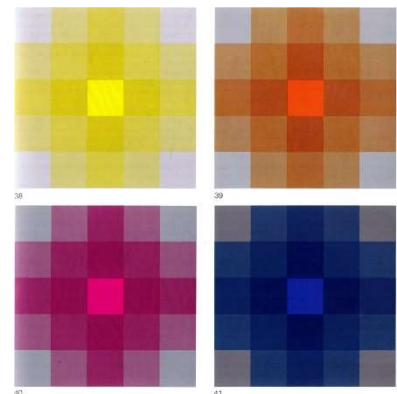

Majdnem minden színbeli harmonikus megformálás alapja végső soron a komplementer törvény, a komplementer színpárok a feszültséggel egy időben az egyensúly és rend megnyilvánulásai a színek nyelvén. természetesen a mennyiségi – minőségi felhasználásuk függvényében. Figyelemfelkeltő erejüket gyakran használja a reklám és az alkalmazott grafika minden ága. A komplementer színeknek a festészetben betöltött szerepéről sokan írtak már. Idézzük talán leghíresebbjüket, Van Goghot, aki ezt írja róluk bátyjához címzett egyik levelében, az Éjszakai kávéház című képével kapcsolatosan: „A vörössel és a zölddel a mérhetetlen emberi szenvedéseket akartam kifejezni.” A gyermekrajzok világában azonban a komplementer színpárok kevésbé nagy felületen történő alkalmazása különösen más komplementer színpárokkal társítva, általában a vidámságról és a kiegyensúlyozottságról tanúskodik. „A gyermekek mindig színautomatizmussal dolgoznak, minden színre a kiegészítő színpárjával válaszolnak.” – idézi Moholy Nagy Lászlót Szappanos István. (Szappanos 1983.p.11.)

- 5. Szimultán kontraszt.** Szimultán kontrasztnak azt a jelenséget nevezzük, mikor szemünk valamely szín meglátásával egyidejűleg megköveteli az adott szín komplementer párjának jelenlétét. E kontrasztot csak optikailag érzékelhetjük, lefényképezni nem lehet. Az Op Art művészet gyakran él e hatással, de mi is létrehozhatjuk, ha például vörös négyzetet helyezünk egy semleges szürke alapra, észlelve közvetlen a négyzet oldalai mentén a szürke zöldbe hajló vibrálását. Természetesen fordítva is igaz, ha zöld négyzetet helyezünk ugyanerre az alapra, akkor úgy tűnik, mintha az iménti szürke nem zöldesre, hanem vörösesre színeződne el. De tapasztalhatjuk ezt a jelenséget akkor is, ha például egy erősen világító sárga lámpát nézünk, majd szemünket behunyjuk és lezárt szemhéjunkt mögött a lámpa formáját annak komplementer színpárjában (lilán) látjuk ragyogni egy ideig.

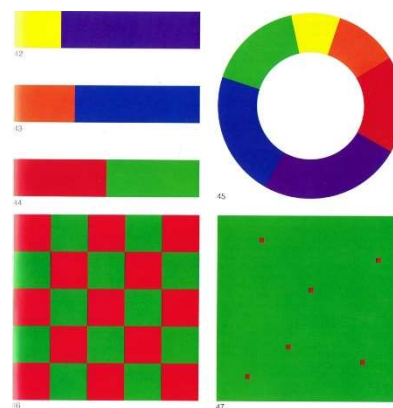

- 6. Minőségi kontraszt. (Telített – telítetlen kontraszt)** A telített ragyogó színek és a tompa tört, illetve telítetlen színek kontrasztja. A magyar nyelv a telítetlen színek fogalmának szinonimájaként gyakorta használja a halvány, illetve néha némiképp talán félrevezető módon a pasztell szín kifejezést. Egy színt megtörhetünk fehérrel, feketével, vagy szürkével, vagy valamelyik komplementer színpárjával. Az akvarell

esetében, mely nem fedőfesték, a színek telítettségi aránya a készülő festményre juttatott festék–víz arányával szabályozható. A festésmód ismeretében kijelenthető, hogy többek közt a telített–telítetlen kontrasztnak sajátos, véletlen, illetve szándékolt előfordulásában rejtőzik az akvarellek egyedi költőisége.

7. Mennyiségi kontraszt. A mennyiségi kontraszt két vagy több szabályos, vagy szabálytalan színfolt méretviszonyaira vonatkozik. „Egy szín hatóerejét két tényező határozza meg. Az első a világítóerő, a második a folt nagysága.” (Itten 1978, p. 59.) E kontraszthatás azonban inkább a kompozíciós kérdések és problémák témakörébe tartozik és némiképp túlmutat két, vagy több szín színtani viszonyán.

A Bauhaus jeles professzora könyvében nem csak szíkontrasztokat, hanem színharmóniákat is megkülönböztet. 12 tagú színkörében Itten az átló, a négyzet, az egyenlő oldalú és az egyenlő szárú háromszögek végpontjaival, illetve csúcsaival kettes, hármas és négyes hangzatokat állapít meg, valamint kiemeli az egyénre és művészre jellemző szubjektív színhangzatokat, színharmóniákat is.

Szólnunk kell még egy-egy színcsalád egymás melletti alkalmazásakor létrejövő **színharmóniákról** is. Így megkülönböztethetünk:

- valamely színnek és valójának egymás mellé helyezésekor létrejött harmóniát,
- meleg, illetve hideg színek külön-külön színsorban megnyilvánuló harmóniáját.

Ugyancsak nem kerülhetjük meg a színek szimbolikus jelentéstartalmát sem, mely erősen korhoz és kultúrához kötött. Valódi jelentéstartalommal sokszor csak azok számára bír, akik ismerik megfejtésük kódját vagy kódrendszerét. Szűz Mária köntösének kék színű ábrázolása az ultramarinkék természetes előállításához szükséges lapis lazuli nevű drágakő értékességében keresendő és a szeretett lény iránti megbecsülést fejezi ki. Más színek szimbolikája talán profánabb és általánosabb jelentéstartalommal bír. Elterjedtebben használjuk a sárgát például az irigység, a pirosat a szerelem és a boldogság szimbólumaként.

A szerző több évtizedes pedagógusi tapasztalata alapján megkockáztatja az állítást, hogy természetesen tekintélyes számú kivételt elfogadva a kontrasztokat, harmóniákat, valójákat megszólaltató színkeverés művelete és gyakorlata szinte teljesen szokatlan és idegen feladat a hallgatók többségének számára.

Ennek egyik oka valószínűleg a hangsúlyosan színessé vált világunkban keresendő. A reklámokból, poszterekből, de akár a különböző ruházati cikkekből áradó színgorgia, meglehet érzéketlenebbé tette szemünket. A színes monitorok a kicsitől a nagyig elképesztő technikai fejlődésen mentek keresztül az utóbbi évtizedben. Nem

kizárt, hogy éppen ragyogó fényerejük nyomán tűnik avítnak mondjuk egy akvarellkészlet az első pillantásra. „A fényképész színei olyan külsőbe öltöztetik a tárgyakat, amilyenek a természetben, míg a festészetben a színek önálló teret hoznak létre, amelyben a tárgyak formája új értelmet nyer. Ezért van az, hogy a tárgyak a festményen valóságossá válnak, míg a fényképen csupán „fedik” a valóságot, ez megveszteget, ez magával ragad.” – írja René Berger (Berger 1977, p. 285-286.). Igaz, a svájci művészettörténész idézett sorai 1968-ban jelentek meg nyomtatásban, mikor még például a Photoshop és egyéb digitális képszerkesztő technikák ismeretlenek voltak, mégis úgy gondoljuk, szavainak végső és őszinte igazságával ma sem érdemes vitatkozni.

A festés örömét, a festék keveréssel életre hívott színvilágot semmi sem pótolhatja. A lehetőséget, hogy a festék ne csupán színes felületté, hanem ragyogó, lélegző színné alakuljon. Éppen ezért sajnálatos, hogy sok esetben úgy tűnik, mintha az óvodában, iskolában is viszonylag ritkán festenének a gyerekek, leginkább talán az idő szorítása, a festői eljárások hely- és műhelyigénye okán. A színekkel kapcsolatos feladatok legtöbbször a színes papírok, filctollak, zsírkréták, színes ceruzák eszköztárával realizálódnak. Ezen eszközökkel azonban a színkeverés már komoly felkészültséget és tudatos elgondolást kíván. A színekről szólva adjuk át a szót Karátson Gábornak, aki így ír e kérdéssel kapcsolatosan *Miért fest az ember* c. könyvében (Corvina):

„[...] de a színekről sokaknak ma is az a véleménye, hogy „csak mi látjuk őket, csupán bennünk élnek”, hogy nem mások, mint szubjektív benyomások. Tagadják a szemünkkel látható, a látás élményében megnyilatkozó színek valóságát, a jelenségek számokban kifejezhető oldalán kívül mással nem foglalkoznak. Így mondják: „A kék szín voltaképpen nem létezik, a mögötte álló valóság bizonyos hullámhossz és rezgésszám.” Senki sem kérdi azonban, hogy mi ez a szubjektum, ez a csak bennünk, amelyben a színek eszerint kizárólag élnének – hogy valóságosan micsoda és hol van –, a „szubjektív” olyan bűvös szó e gondolkodók számára, amely mindent megmagyaráz nekik, s amelynél tovább kérdezni nem szabad. [...] Egy a világ, és meglévő tényei s törvényei alapján kell magyaráznunk. Ha behunyt szemünk mögött színeket látunk, akkor ezek nyilván bennünk keletkeznek; a nyitott szemmel látott színek künn vannak a térben.” (Karátson 1970. p.13-14.)

Ha keveset festenek a gyerekek akár az óvodában, akár az iskolában, akkor valószínű, az ebben rejtőző öröm, a festészet kincsestára, a színes világ alkotó átélése is zárva marad jó néhányuk számára.

Például a vízfestéses eljárások alkalmazása során gyakran előforduló véletlenek, az egymásba folyó színek megannyi csodájának előfordulása csekély, noha éppen e

véletlenek azok melyek a későbbiekben már irányítottá, tudatossá válhatnak és teremtik meg a személyes színhasználat kialakulásának lehetőségét.

A tudatos sikert a későbbiekben a festészetben, éppen úgy mint a rajzban leginkább a gyakorlással érhetjük el. Tanulmányozhatjuk a színek egymásra való hatását. Megfigyelhetjük, hogy viselkedik például a párizsi kék, ha meleg vöröset vagy hideg zöldet teszünk mellé. Miként „a szó csak más szavakkal való összefüggésben válik egyértelművé, hasonlóképpen az egyes színek is csak más színekkel való összefüggésükben nyerik el egyértelmű kifejezőerejüket és pontos jelentésüket.” (Itten 1978, p. 8.) Megfesthetjük a barnának (de bármely más színnek is) különböző valőrjeit, árnyalatait más színek hozzáadásával. Megfigyelhetjük, miként módosul fokról fokra egy adott szín komplementer párjának eltérő mértékű keverésével. A példákat hosszan sorolhatnánk. Természetesen a gyakorlás nem pusztán egyfajta festői eljárásra vonatkozhat, bátran fordulhatunk különböző technikákhoz is. Hiszen nem csak a festészetben de a minket körülvevő „valóságban” is más egy türkizkék, vagy karminvörös, ha egy bársonyon, egy selymen vagy éppen pamutvászonon tanulmányozzuk, hogy csak pár textíliát említsünk. Hol vannak még például a gyümölcsök, növények, erdők, rétek makro vagy éppen mikro világa, vagy merre a levegőég áttetszősége? Mindezeket a hatásokat a festőnek a festés technikájával, ecsetkezeléssel, felületekkel színkontrasztokkal, színharmóniákkal kell tolmácsolnia.

10. A SZÍNGÖMB

Főszínek és mellékszínek. A komplementer színpárok. A telített, telítetlenségi skála. Színkeverési gyakorlatok temperával.

A vizuális nevelés gyakorlati elve a színekről, színhasználatokról tanultakkal kapcsolatosan is érvényesül. A színgömb készítése, még ha némiképp szolgai feladatnak tűnik is, mindenki számára ajánlott, aki a színekkel közelebbi kapcsolatba szeretne kerülni.

A gömb egyenítőjén a fő és a mellékszínek rendszeréből álló 12 tagú színkört jelenítjük meg, míg a délkörökön a 3 fő komplementer színpárt a 12 tagú színkörre illesztve egymással szemben. A zöldet a vörössel, a kéket a narancssal és az ibolyát a sárgával társítva a komplementer szabály szerint. A komplementer íveken lehetőség nyílik a fehérrel, illetve a feketével történő telítettségi, valamint telítetlenségi skála megfestésére is.

Célszerű munkákat temperával elvégezni, mert biztosabb és ismételhető színkeverést biztosít. A kész papírszalagokat bármikor összeragaszthatjuk. Gömbünk nagysága szabadon választható, de tagadhatatlan, némi matematikai műveletet igényel az ívek kiszámítása és az egyenlőségek, vagyis a gömbforma megteremtése. Íme néhány gyakorlati példa:

74. ábra - Színgömbök. II. éves óvodapedagógus hallgatók munkái

11. FESTMÉNYEK AZ ÓVODÁBÓL

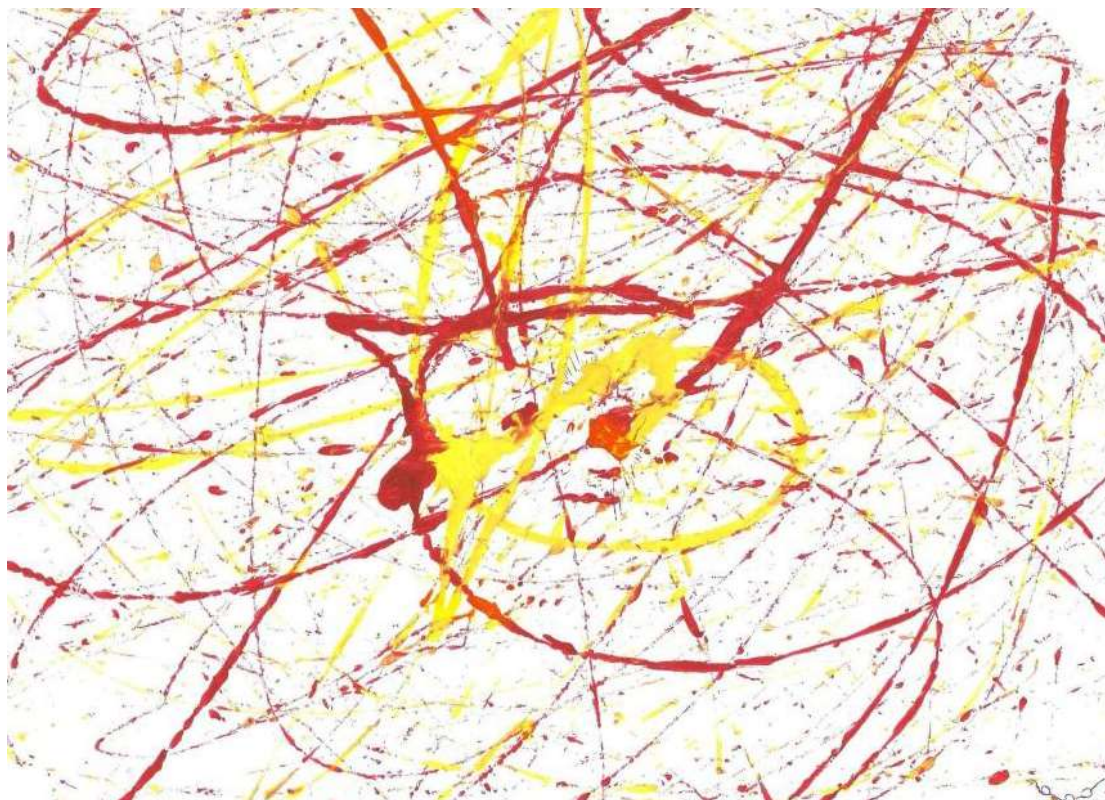
Említettük, hogy az óvodáskorú kisgyermeket ne tanítsuk sem rajzolni, sem festeni. A mellékelt gyermekmunkák, – melyek a Benedek Elek Pedagógiai Kar végzős hallgatóinak gyűjtései, – úgy véljük szintén erről tanúskodnak. A példák a motiváció, a festészetre szolgáló anyaggal való játék lehetőségeinek bizonyítékai.

75. ábra - Színkeverési gyakorlatok szívószállal Nagy Zsófia gyűjtése

76. ábra - Szivárvány festés temperával, Németh Réka gyűjtése

77. ábra - Narancsszín keverése vörös és sárga golyókkal. tempera, Németh Réka gyűjtése

78. ábra - Őszi erdő festése meleg színekkel Németh Réka gyűjtése (tempera technika)

79. ábra - Téli táj festése hideg színekkel Németh Réka gyűjtése (tempera technika)

80. ábra - Mese illusztráció (lila – sárga komplementer automatikus használata) akvarell technikával
Németh Réka gyűjtése

12. A VÍZBÁZISÚ FESTÉSZET ESZKÖZEI

Az akvarellpapír és egyéb papír festőalapok. Az akvarell és vízfestés valamint a temperafestésre szolgáló fő ecsettípusok. Az akvarell, a gouache. A nedves festőalap. A tempera. A tempera használata az óvodában.

A „festékkémiai ipar, a divat és a színes fényképezés fejlődése felébresztette a színek iránti általános, széleskörű érdeklődést, s az emberek színérzékenysége nagyon kifinomodott. Csakhogy ez a színek felé forduló érdeklődés manapság szinte kizárólag optikai-materiális természetű, nem lelki-szellemi élményekből fakad.” Itten ezeket a sorokat 1960-ban megjelent könyvében írta és a helyzet e szempontból nem sokat változott, pedig bátran gondolhatunk az azóta eltelt nem kevés időre a számítógép, a színes tévé, a mobiltelefon, a digitális fényképezés megjelenésére.

Festeni számtalan festékfajttával, festékeszközzel lehet, de a kezdők számára általában valamely vízfestékes eljárást szokták ajánlani. Az óvodában is ezek az eljárások az uralkodó festészeti módok.

Ha munkánkhoz az akvarellfestéket választjuk, fontos a papír kérdése is. Az akvarellpapír az egyszerű műszaki rajzlappal szemben a festés folyamán igencsak meghálálja magát, nem pusztán a jobb javíthatóság okán, hanem azért is, mert az idők folyamán a későbbiekben kevésbé sárgul. Legnagyobb értékűek a kézzel merített, különböző vastagságú és ebből eredően eltérő súlyú (250, 300, 600 gr.), valamint különböző faktúrákkal bíró (finom, félérdes, érdes) rongypapírok, melyek közül például az angol Whatman márkája fogalommá vált. A festészet technikáiról vaskos kötetet író Kurt Wehlte ugyanakkor a hazánkban is kapható olasz Fabriano papírok mellett teszi le a voksát. Az akvarellre, a vízfestészeti technikák legklasszikusabb képviselőjére a lazúrozó festésmód jellemző. A rendkívül finom pigmentanyagú akvarellfesték egymásra felvitt rétegei hajszálvékony üveglapokhoz hasonlatosan viselkednek, és az átlátszó színeken átvillan az alap vagy az előző festékréteg színe – lévén az akvarell nem fedőfesték. Köztudomású, hogy az akvarell színvilágának ragyogását nem utolsó sorban az alatta levő papírnak (és a papír minőségének) köszönheti. „Az áttetsző festékekből álló sorozat azonban nem lehet teljes, mert nem lehet minden festékanyagból teljesen áttetsző festékeket készíteni: így kénytelenek leszünk többé-kevésbé testes, fedő természetű festékeket is sorozatunkba iktatni.” – írja Elekfy Jenő. (Elekfy 1976, p.78.)

Sajnos a boltokban kapható iskolai célokra árult vízfestékek zöme gombos kiszerelésűk ellenére nem klasszikus akvarellfesték, hanem a fedőfesték jellegű gouache festék valamely olcsóbb kivitele. Az akvarell és gouache festékek közti különbség leginkább a pigment szemcsék finomságában nyilvánul meg, melyek az

utóbbi esetében durvábbak. Valódi akvarellfestéket szakboltokban kaphatunk meglehetősen borsos áron, nem annyira készletben, sokkal inkább darabonként. Itt jegyezzük meg, hogy olcsóbb készletünket igencsak meg tudjuk újítani néhány jól megválasztott, a standard készletekből gyakorta hiányzó akvarell szín vásárlásával (pl. cölinkék, aranyokker).

Első tanulmányainkhoz nyugodtan használhatjuk az egyszerűség kedvéért „vízfesték” -nek nevezett készletet, és használhatjuk a klasszikus akvarellfestéknek megfelelően.

Az akvarellfestéshez mindig a puha és rugalmas nyest, vagy cobolyszőr ecseteket, illetve ezek jó minőségű utánzatait használjuk! Igaz, áruk meglehetősen borsos, különösen a vastagabb, nagyobb számozású daraboké, de idővel megtérül a befektetés. Az ecsettel szemben támasztott szigorú követelmények az akvarell, de még az iskolai célú vízfestés esetében is magától értetődők, hiszen e festésmódnál a színek világossági foka, telítetlenségi rendje az oldatban levő víz mennyiségétől függ. Víz és festék viszonya, az alkotás folyamatában állandóan változó arányának biztosítása csak jó minőségű eszközzel lehetséges.

Festhetünk nedves, félszáraz vagy száraz alapra egyaránt. A más-más nedvességű felületeknek más- és más hatásuk van, ennek ismeretében akár egy festményen belül is, váltakozva alkalmazhatjuk őket. A tájképfestés esetében például az égboltot és a nagyobb felületeket vizes alapra, a konkrétabb formákat félszáraz felületre és az apró elemeket száraz felületre célszerű felvinni. Hangsúlyozzuk azonban, hogy ez csak egy út a lehetséges sok közül. A szerző megfigyelése viszont eddigi pedagógiai tevékenysége során az volt, hogy a hallgatók kezdeti kudarcát, festéstől való félelmét az elfolyó festék okozza. Meg kell tanulnunk, hogy a véletlen elfolyó festék festői hatását a magunk céljai érdekében kamatoztassuk!

Az akvarell és gouache jellegű vízfesték mellett szólnunk kell még a temperáról, annál is inkább, mert a bölcsődei és óvodai vizuális foglalkozásokon ez a leginkább elterjedt festékfajta.

„A tempera lényege a kötőanyag, az emulzió, mely vizes és olajos anyagok elegyítése által áll elő.” – fogalmaz Szőnyi István. (Szőnyi 1976, p.26.) „A vizes és nem vizes (olajos, gyantás, vagy hasonló) kötőanyagok aránya dönti el, hogy a temperafestmény összhatásában a gouache festmény jellegéhez áll-e közelebb, vagy a soványan tartott olajfestményhez [...] A vizes tempera esetében gyakorlatilag ugyanazokkal a pigmentekkel van dolgunk, amelyek a fedő vízfestékekhez valók.” – olvashatjuk Kurt Wehlte könyvében.

(Wehlte 1994, p.562-564) Az iskolai célokra árusított temperák jó részénél talán a tubusos gouache festék elnevezés volna szerencsésebb, ha nem kellene élnünk azzal a fontos kitételrel, hogy lazúrozni a gouache festékeknél kevésbé lehet velük, lévén

fedőképességük meglehetősen nagy. E tulajdonságukból fakadóan a temperakészleteknek mondhatni megkerülhetetlen tagja a fedőfehér.

A tempera a lazúrfestéknek számító akvarellal szemben fedőfesték és fedőfesték volta miatt közel sem olyan igényes a festőalapra, mint az akvarell, amellyel egyébként szabadon kombinálható. A festék állaga azonban – különösen a tubusos kivitelé – jobban hasonlít az olajfestékhez, mint az akvarellhez. Az olajfestéktől nem csupán szerényebb időtállósága különbözteti meg többek között, hanem, hogy vastagon felhordva hajlamos a töredezésre, illetve száradás után a fakulásra. Ez utóbbi tulajdonság nem mindig hátrány, van mikor az alkotó szándékának és a műnek egyaránt javára válik az ebből eredeztethető, leginkább talán bársonyosnak nevezhető hatás. A tempera használatával azonban bővítenünk kell ecsetkészletünket, mert ehhez a festészeti eljáráshoz lapos ecsetek szükségesek, melyek általában disznósörtéből, vagy szintetikus megfelelőjéből készülnek.

Mint már többször említettük, a kisgyermekkel történő vizuális foglalkozások kedvelt festéke a tempera. Ilyenkor célszerű, ha az óvónő a tubusban vagy tégelyben kisserelt temperát, illetve temperákat vízzel vegyítve tejföl sűrűségűre kikeveri, hogy a kisgyermek már „konyhakészen” alkalmazhassák azokat.

13. ELSŐ FESTÉSZETI GYAKORLATOK

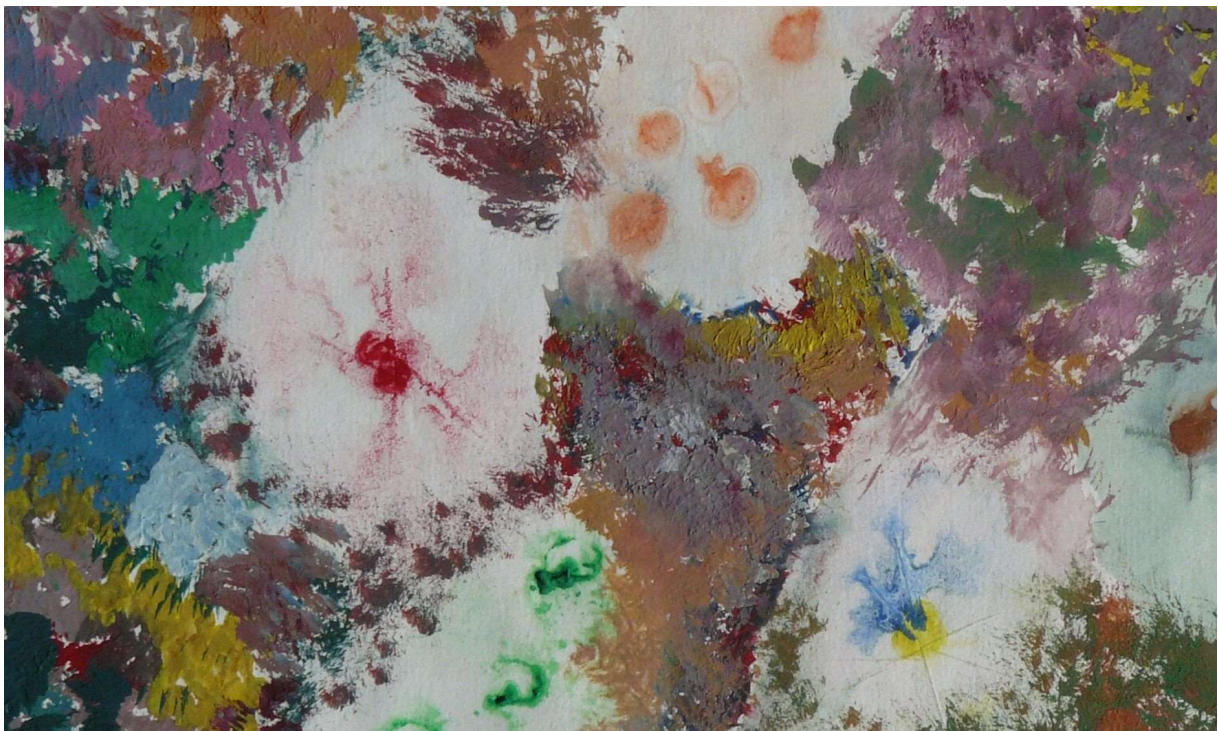
Négy évszak színvilága . Színharmoníák, színkontrasztok megszólaltatása akvarell vagy vízfesték segítségével. A megtalált és az irányított véletlen. A nedves és száraz alap jelentősége és kifejező lehetőségei a vízfestésben. A paszpartu szerepe.

A négy évszak színvilágának absztrakt ábrázolása a színekkel, a festéssel való ismerkedésnek egyszerű, bevezető feladata, lényege, hogy megkíséreljük ábrázolni a négy évszakot minden konkrét forma segítségével nélkül, vízfestő eljárással. Használhatunk temperát is, de a feladat jellegéből fakadóan inkább a hagyományos vízfestékek ajánlottak. Természetesen a két eljárás kombinálása is megengedett, akár akvarellceruza vagy akvarellpasztell kiegészítéssel. Gyakori élmény kezdők számára, hogy rögvest hiányozni kezdenek a jól ismert, stilizált attribútumok: a pillangó a réten, a tulipán és a margaréta emblematikus formája, a hópelyhek esőcseppek őszi levelek sematikus képe. Valóban, a lényeg abból áll, hogy a kompozícióról és a színekről tanultakat alkalmazva megpróbáljuk szabaddá tenni magunkat ezektől a kötött formáktól (tegyük hozzá, sokkal inkább jelektől, mint formáktól). Akár készíthetünk „színszótárat” is, vagyis egyszerűen gyűjtjük össze az egyes évszakokra jellemző színeket. Kétségtelen, hogy a színek évszakokhoz kapcsolásában a szubjektív ítélet nagyon fontos, de alighanem könnyen találunk az egyes évszakokra jellemző, mindenki által objektívnek tartott színeket. Próbáljuk őket egy adott évszak színvilágában keverni. Sötétíteni, világosítani, egy hidegebb párjával hűteni, vagy ellenkezőleg: egy melegebb társával melegíteni, esetleg a víz adagolásával különböző telítettséget elérni. Nincs más teendőnk mint, hogy figyeljük a színek szabad keveredését, az ecset játékát a papíron. Adjunk teret az irányított és a megtalált véletlennek! Engedjük szabadon megszólalni a színbe öltözött pontot, vonalat és foltot! Csodálkozzunk rá az ajándékba kapott valőrökre, felületekre, színekre, színnáryalatokra! Próbáljuk megszólaltani ugyanazokat a keveréseket száraz, félszáraz, vagy nedves papíron (úsztatott akvarell)! Nem árt az sem, ha a későbbiekben a komplexebb festői feladatoknál legalább lényegileg emlékezetünkbe tudjuk idézni a színkeverés mikéntjét, hogyanját. Nagyon sokan félnek a híg „festéktől”, hiszen elfolyik, pacáz, arra szalad a papíron, amerre akar. Meglehet, ez még a filctollak, zsírkréták öröksége. (Hangsúlyozni szeretnénk azonban, hogy ezen eszközöknek is fontos és vitathatatlan szerepe van a vizuális eszköztárban.) Bizony időbe telik, míg az „irányított véletlen” ismerőivé válunk, míg felismerjük, hogy a vízfestéknek irányt szabó és telítetlenségi fokozatait meghatározó víz olyan, mint a tűznek az oxigén. A papírnak célirányosan, tiszta vízzel történő nedvesítése a véletlen szelíd befolyásolásának talán legkézenfekvőbb módja akár ecsettel, akár szivaccsal

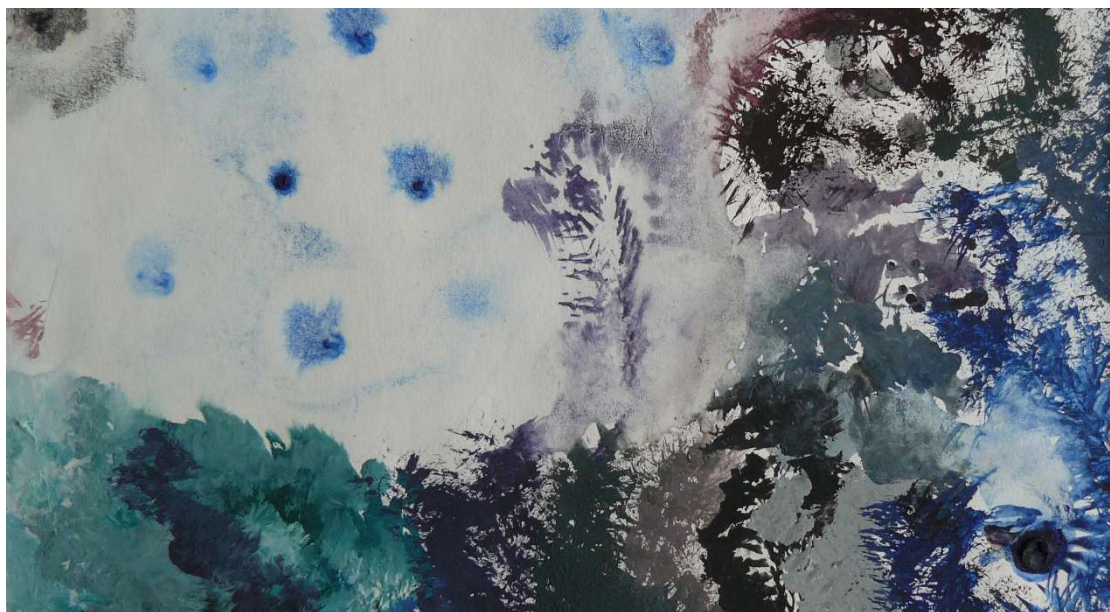
(természetesen az eredmény különböző). Itt szeretnénk megjegyezni azt is, hogy az akvarellfestésnél a legradikálisabb, legerőteljesebb fehérret nem a fedőfehérrel, vagy temperával tudjuk elérni, hanem a fehér papír „szabadon” hagyásával.

Nyilvánvaló, hogy nem elég csupán egy munkát készítenünk, hanem egy témára sokkal többet, hogy legyen módunk a legjobban sikerült alkotás kiválasztására. Természetesen nem állítható, hogy a tízedik festményünk minden bizonnyal jobb lesz, mint a nyolcadik, de egyben biztosak lehetünk, a rászánt munka tükröződni fog alkotásainkban előbb, vagy utóbb.

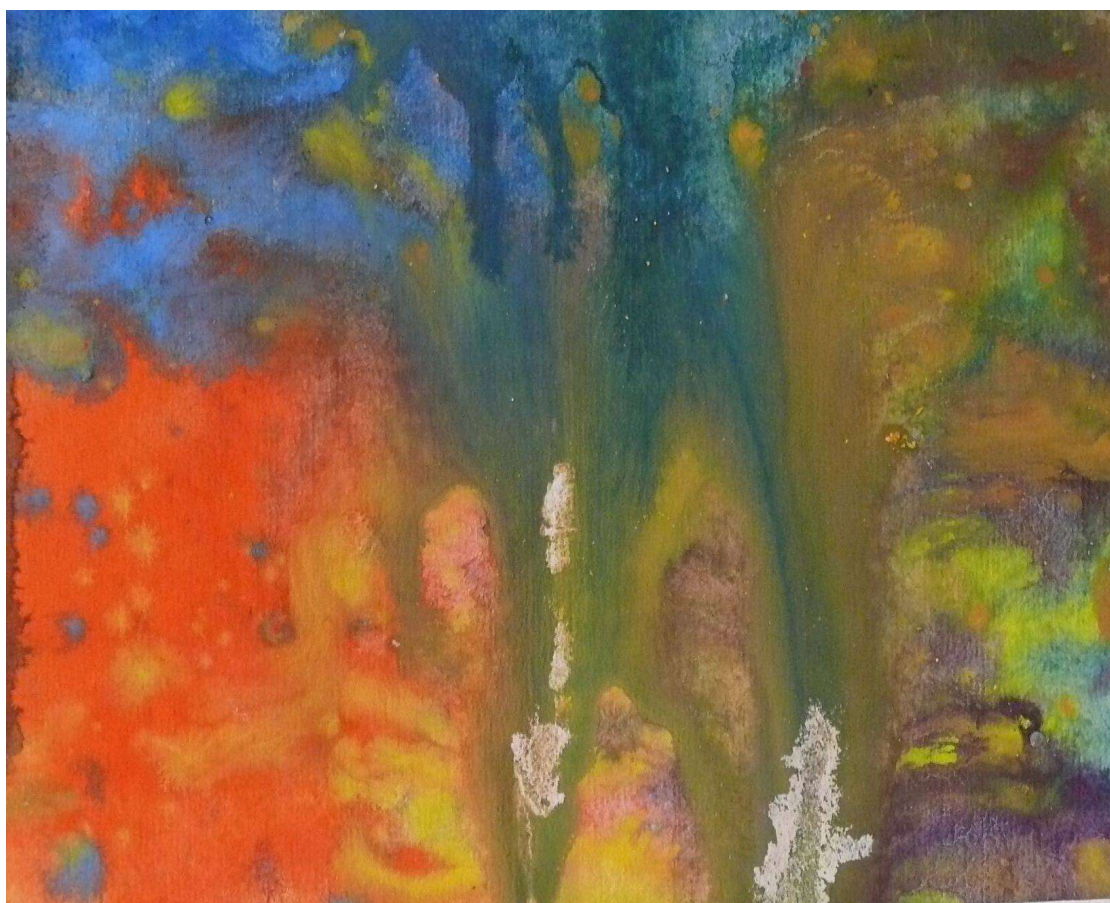
Célszerű, ha festményeinket azonos méretben készítjük és paszpartuval is ellátjuk, hiszen ez is kiemeli szeriális jellegüket, valamint a színek ragyogását.

81. ábra - Tavasz. tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

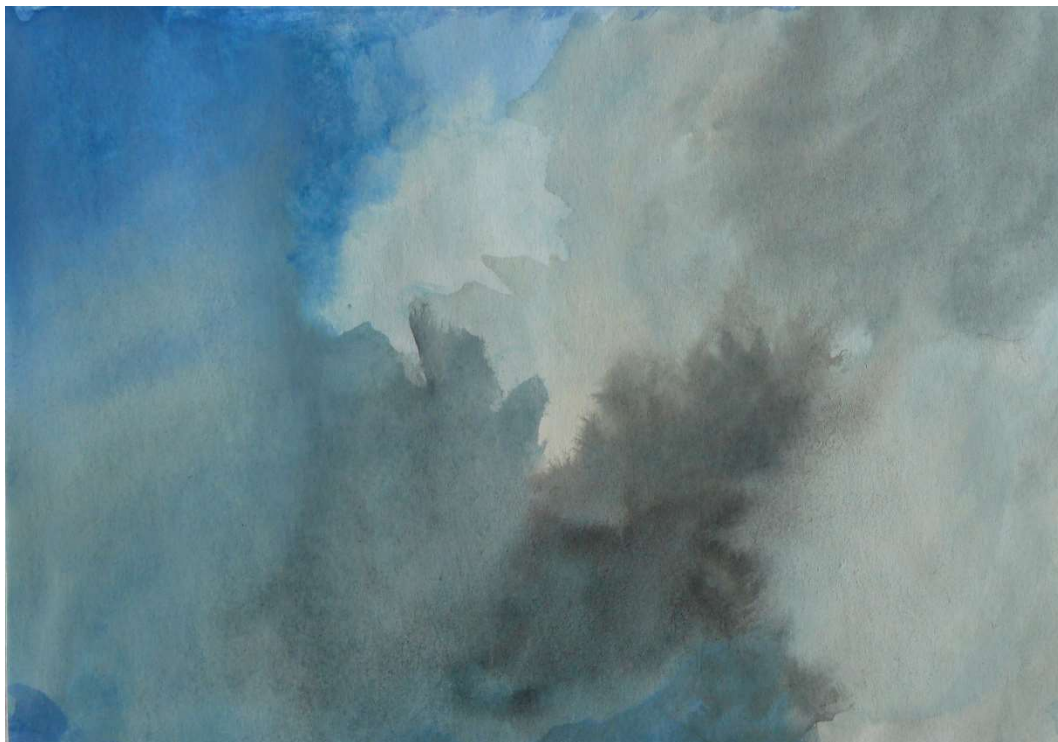
82. ábra - Tél. tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

83. ábra - Nyár. tempera - gouache. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

84. ábra - Tél. tempera - gouache. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

85. ábra - Tél. tempera - gouache. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

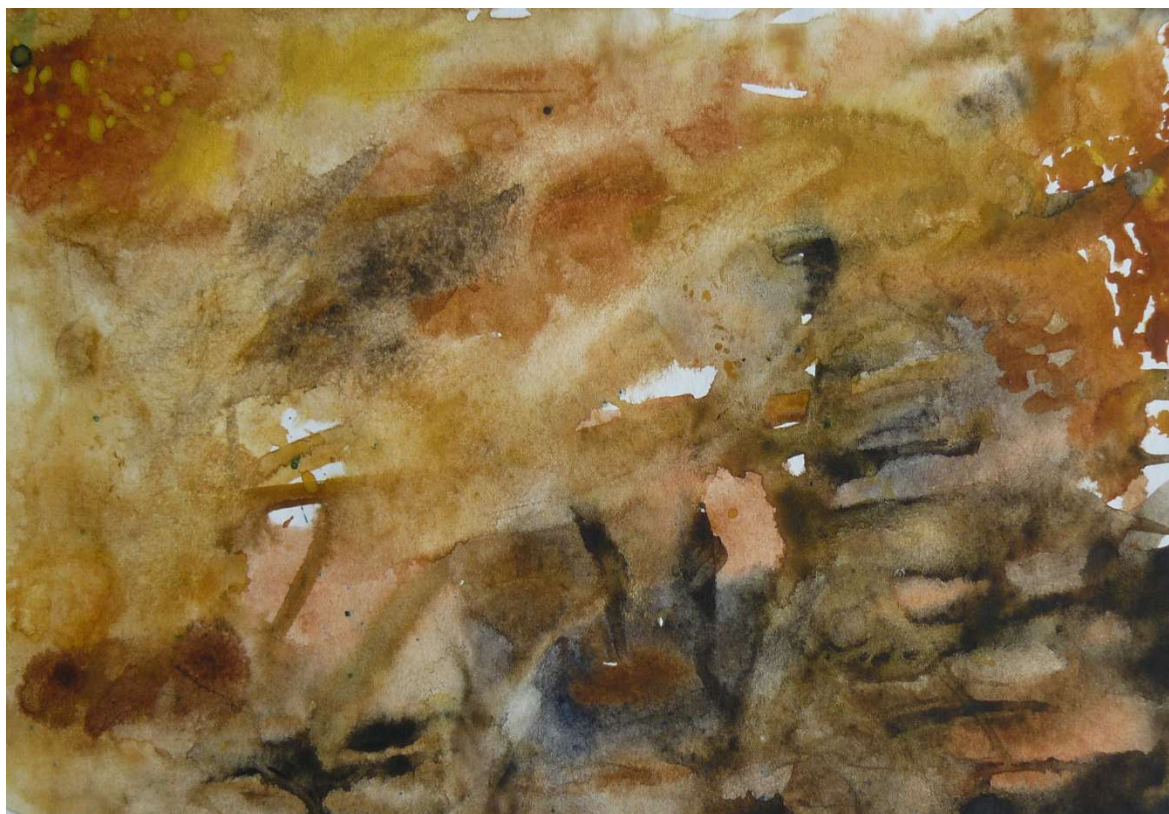
86. ábra - Ősz. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

87. ábra - Tavasz. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

88. ábra - Nyár. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

89. ábra - Ősz. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

90. ábra - Tél. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

14. FESTMÉNYKIEGÉSZÍTÉSEK

A szín és a reprodukált szín kérdése. Színkeverés . A valór. A fény és a szín. Az eltérő évszakok, napszakok, időjárási állapotok fény és színvilága.

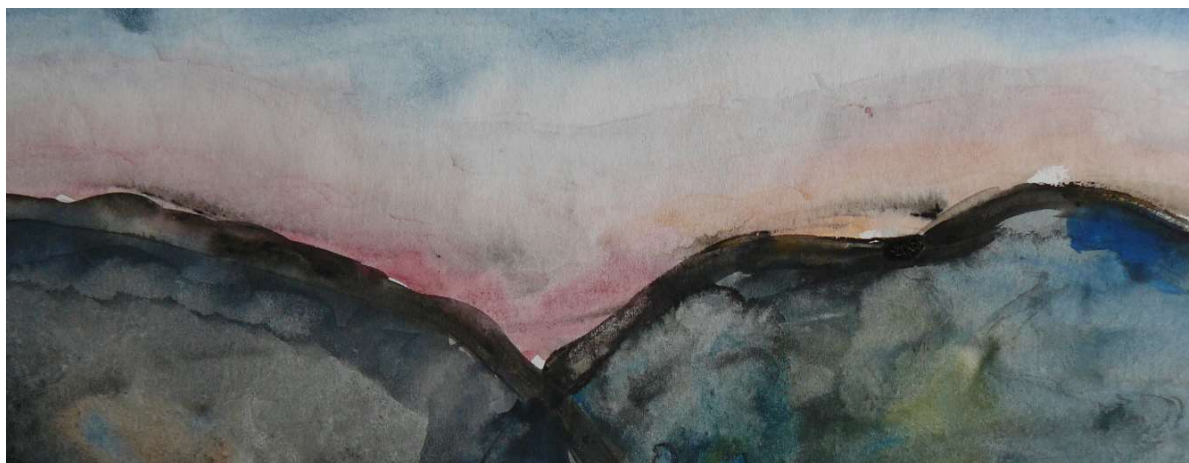
1. **feladat**, melynek célja, hogy oly módon folytassunk egy reprodukált művészi alkotást, hogy a lehető legkevesebb különbséget lehessen észrevenni az eredeti mű reprodukciója és a mi általunk készített kiegészítés között, bizony nem szeplőtelen. Jócskán megcáfolja azt a tényt, miszerint a művészi kompozíció olyan megbonthatatlan egész, melyhez sem hozzátenni, sem elvenni belőle nem lehet. Mégis úgy gondoljuk, hogy azáltal, hogy nem pusztán elméletben, hanem gyakorlatban is megvalósítjuk egy neves festmény színrezdüléseit, sok tapasztalat szerzésre nyílik lehetőségünk. Ha egy hasonlattal szeretnénk megvilágítani ennek lényegét, talán leginkább a gyermekét biciklizni tanító szülő képére hivatkozhatnánk. Miként az esetben is a kezdeti segítség, kísérés biztos támaszt nyújt. Valami hasonló történik a képkiegészítés alkalmával is. Célszerű egy impresszionista tájképet választanunk, ugyanakkor figyeljünk arra is, hogy a választott reprodukció a lehető legjobb minőségű legyen. Tisztában vagyunk azzal, hogy ahány reprodukció, annyi színvilág, mégis munkák során, ha lehet, ne az eredeti színvilág megközelítését, hanem a reprodukció által nyújtott „hangolást” tekintsük kiindulási alapnak. Igyekezzünk a legkisebb színkülönbséget, idegen szóval a valőröket megjeleníteni. A valőröket, nem éppen a legtalálóbban, de a szín tónusának is szokták nevezni. Tudnunk kell, hogy egy adott színezetben a legkisebb elmozdulás, akár színezetben, akár világosságban, akár telített, vagy telítetlenségben már egy eltérő valőrértéket eredményez. Némileg sarkítva, a festmények varázslatos színvilága a valőrök gazdagságában keresendő. Festészeti feladatunkhoz egyaránt választhatjuk a vízfestéket és a temperát, illetve a kettő tetszőleges kombinációját.
2. **feladat**, mindenképpen továbblépést és emelkedő nehézségi fokozatot is jelent az előzőekhez képest. Azt is mondhatjuk, ez már önálló munka, improvizáció egy már létező festészeti alkotásra. A választott festmény kiegészítést más évszakba, napszakba vagy időjárási állapotba kell átültetnünk. Magától értetődő, hogy az eltérő fényviszonyok eltérő színviszonyokat eredményeznek. Mindannyian számtalanszor megtapasztalhattuk már, mennyire más színe (színvilága) van a házunk falának reggel, délben, vagy akár délután. Miként változik a park, vagy a rét tavaszról a nyárba vagy őszi a télbe. Bizony, ennél

a feladatnál már nem elegendő a művész munkáját folytatnunk, képe leginkább csak formailag ad tanácsot.

3. Szerencsére más napszakokat, évszakokat, időjárási alkotásokat más neves művészek is megörökítettek. Tanulmányozzuk munkáikat és eredményeiket, az alkalmazott színharmóniákat, kontrasztokat építsük be festményünkbe! Ennél is hasznosabb, ha magunk is készítünk a szabadban színvázlatokat, melyeket felhasználhatunk alkotásunk készítésekor. Ne felejtsük azonban, hogy ennél a feladatnál a lényeg nem a rajzi megjelenítésen van, másképp fogalmazva nem az előző, mintaként szolgáló festmény a viszonyítási alap, hanem a választott évszak, napszak, vagy időjárási állapot színvilága. Természetesen több variációt is készíthetünk a kiegészített festményről, hiszen minden gyakorlat, minden mű elkészítése az adott témában javunkra szolgál.

91. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (1)

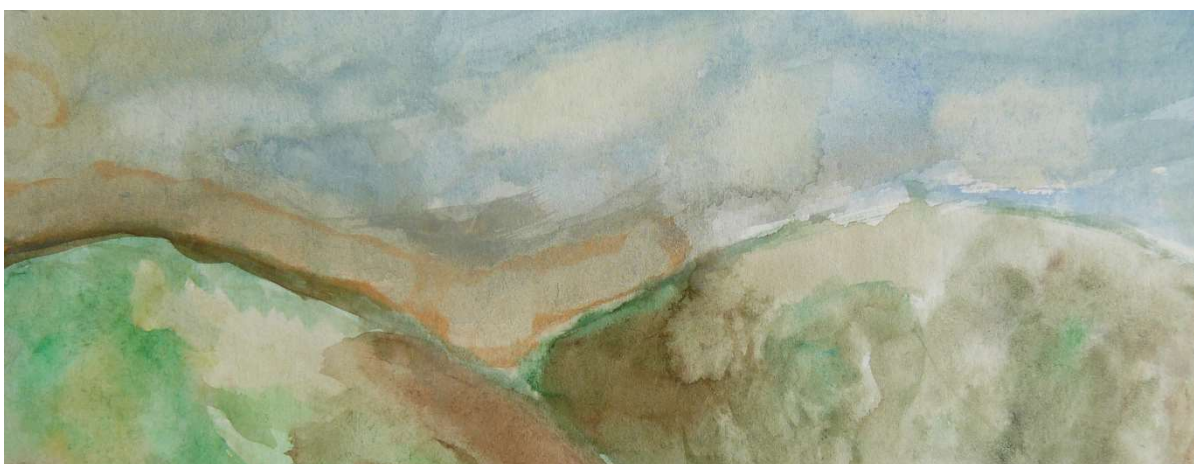
92. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (2)

93. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (3)

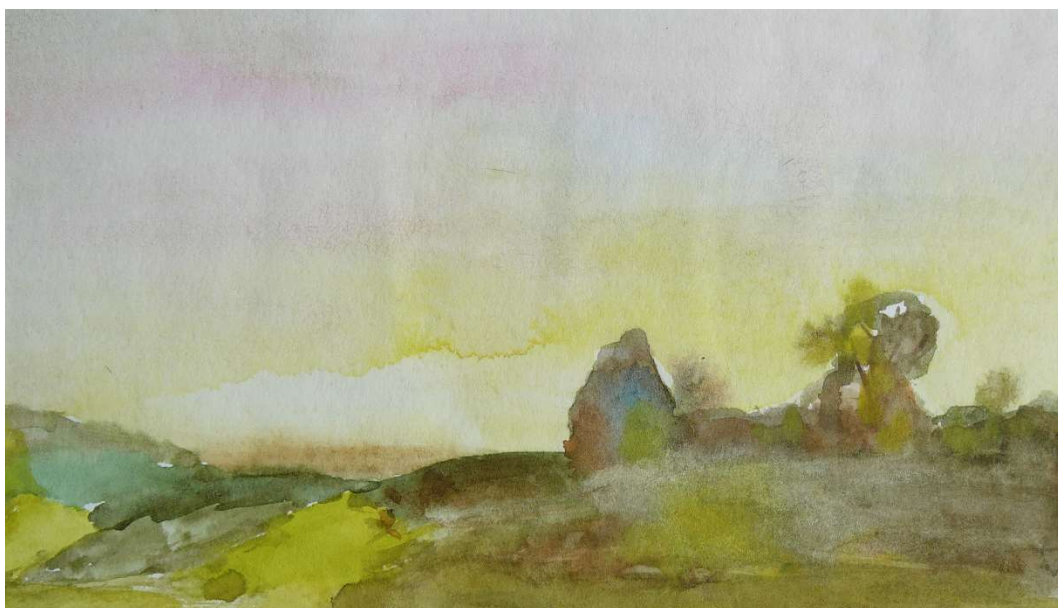
94. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (4)

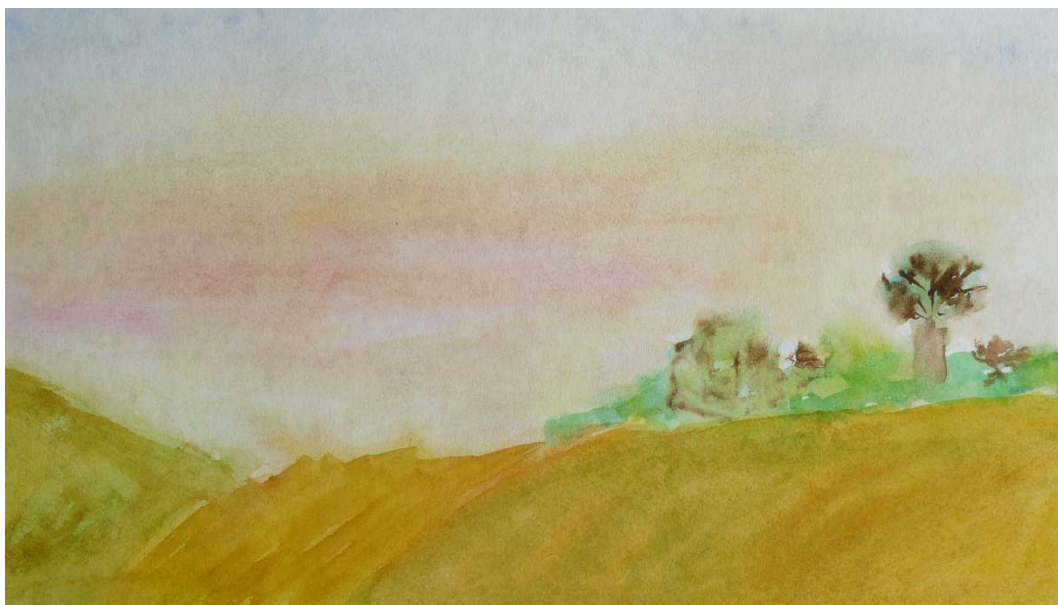
95. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (5)

96. ábra - Napszakváltkozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (6)

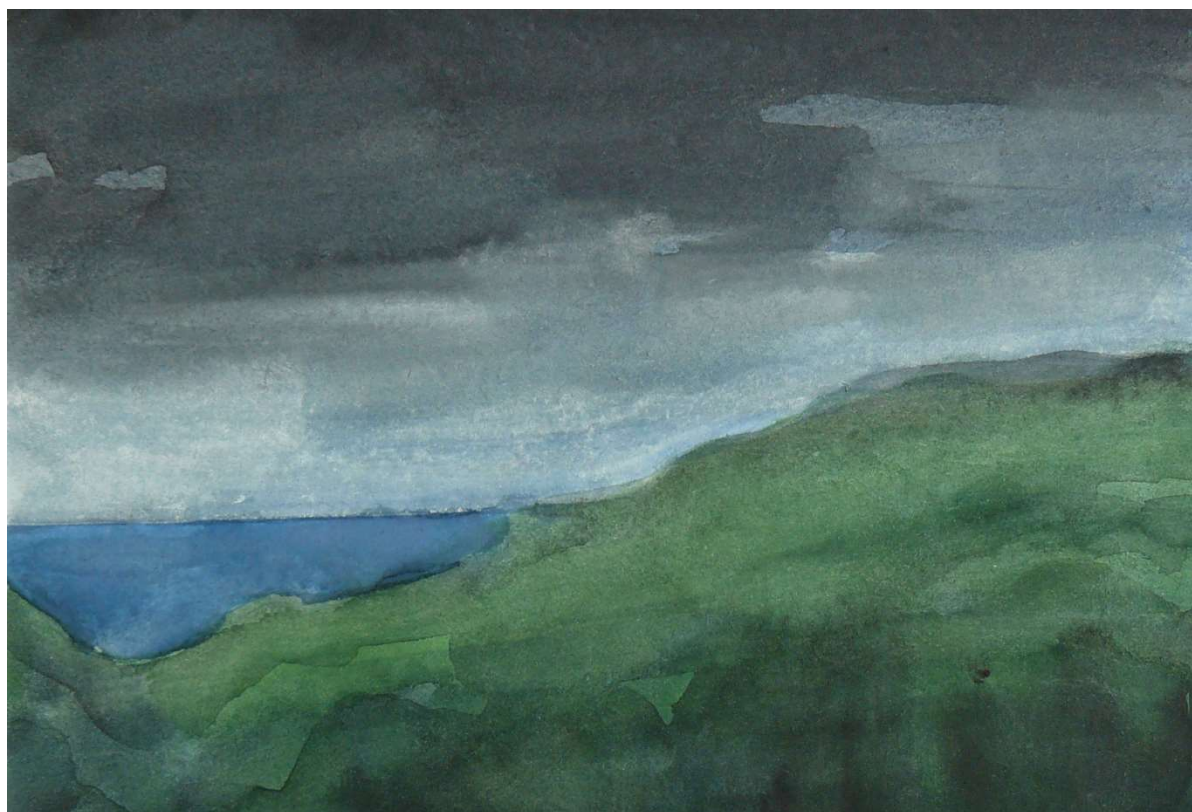
97. ábra - Napszakváltozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (I.)

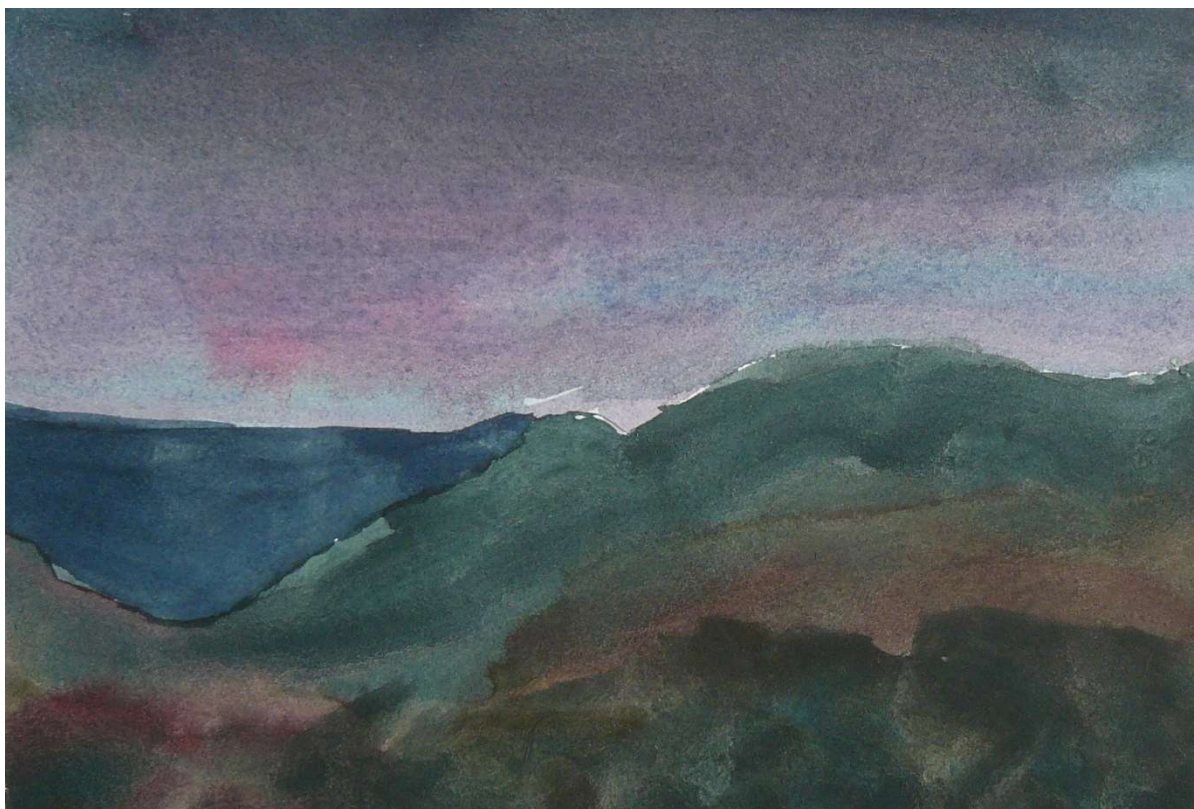
98. ábra - Napszakváltozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (II.)

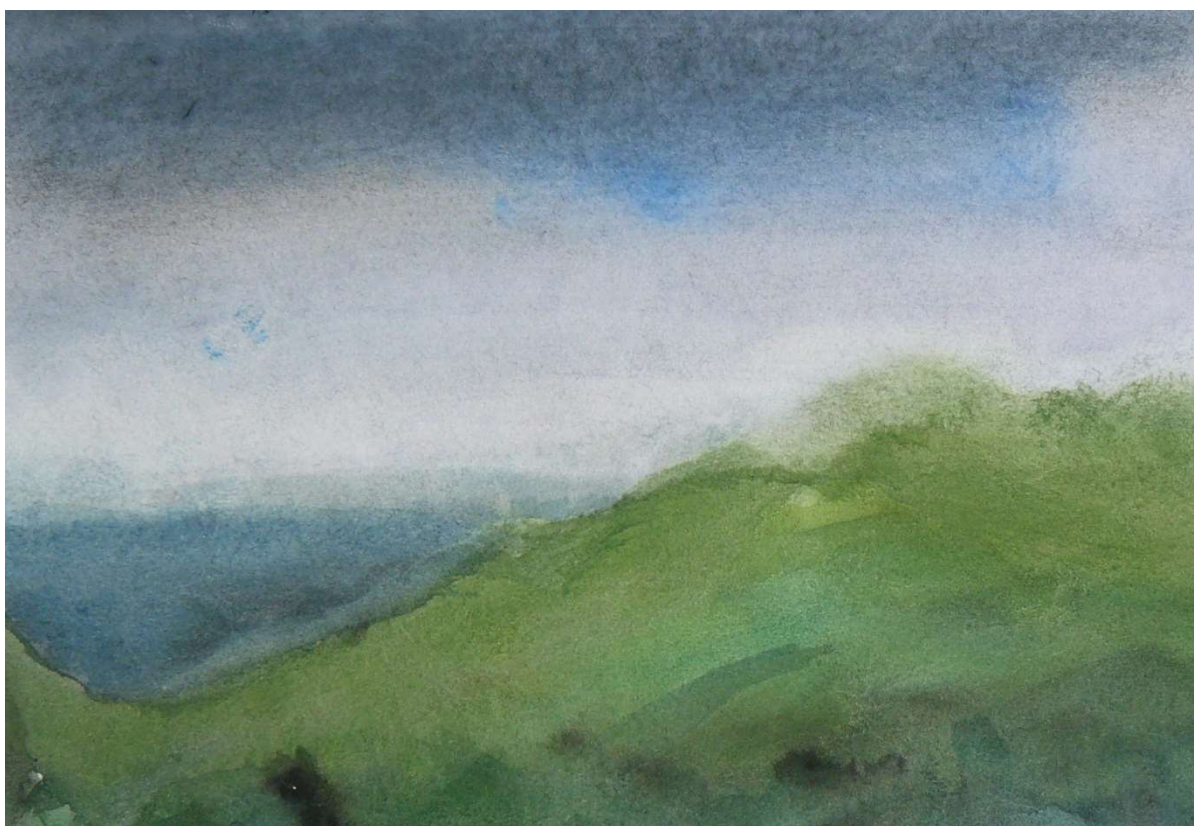
99. ábra - Napszakváltozások. vízfesték. I.éves óvodapedagógus hallgató munkája (III.)

100. ábra - Napszakváltozások. vízfesték. I.éves óvodapedagógus hallgató munkája (IV.)

101. ábra - Napszakváltozások. vízfesték. I.éves óvodapedagógus hallgató munkája (V.)

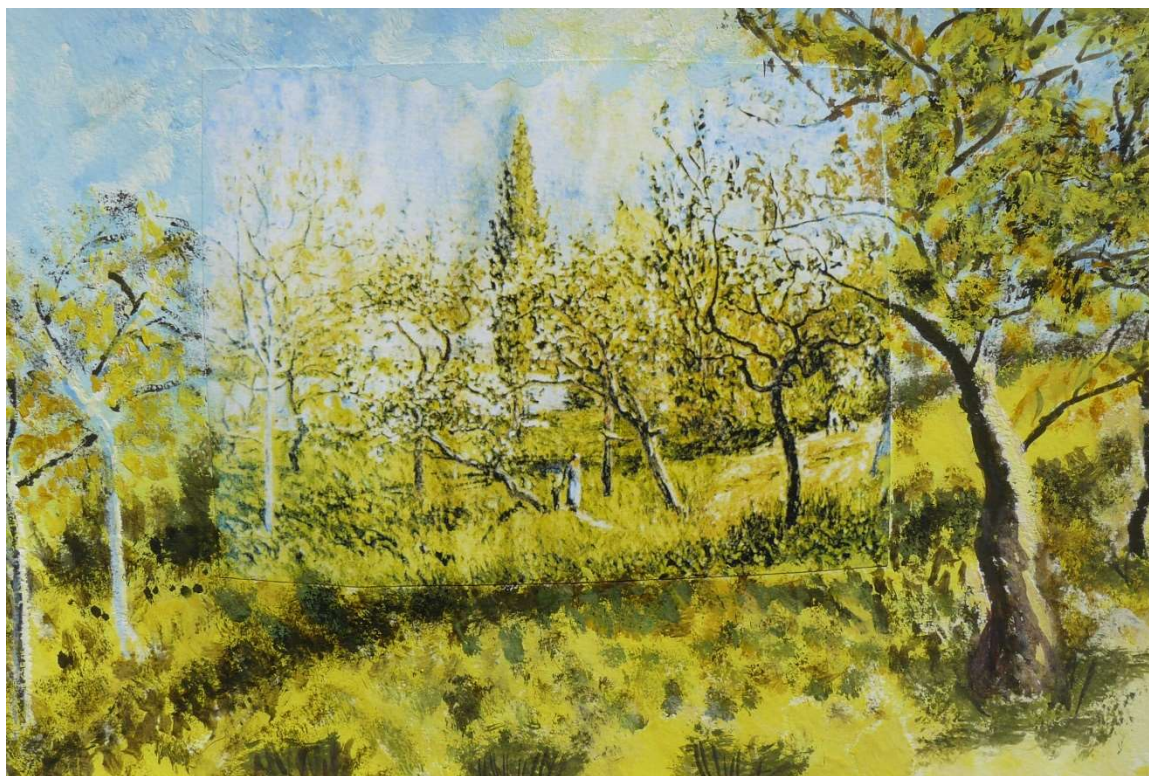
102. ábra - Napszakváltozások. vízfesték. I.éves óvodapedagógus hallgató munkája (VI.)

103. ábra - Festménykiegészítés. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (a)

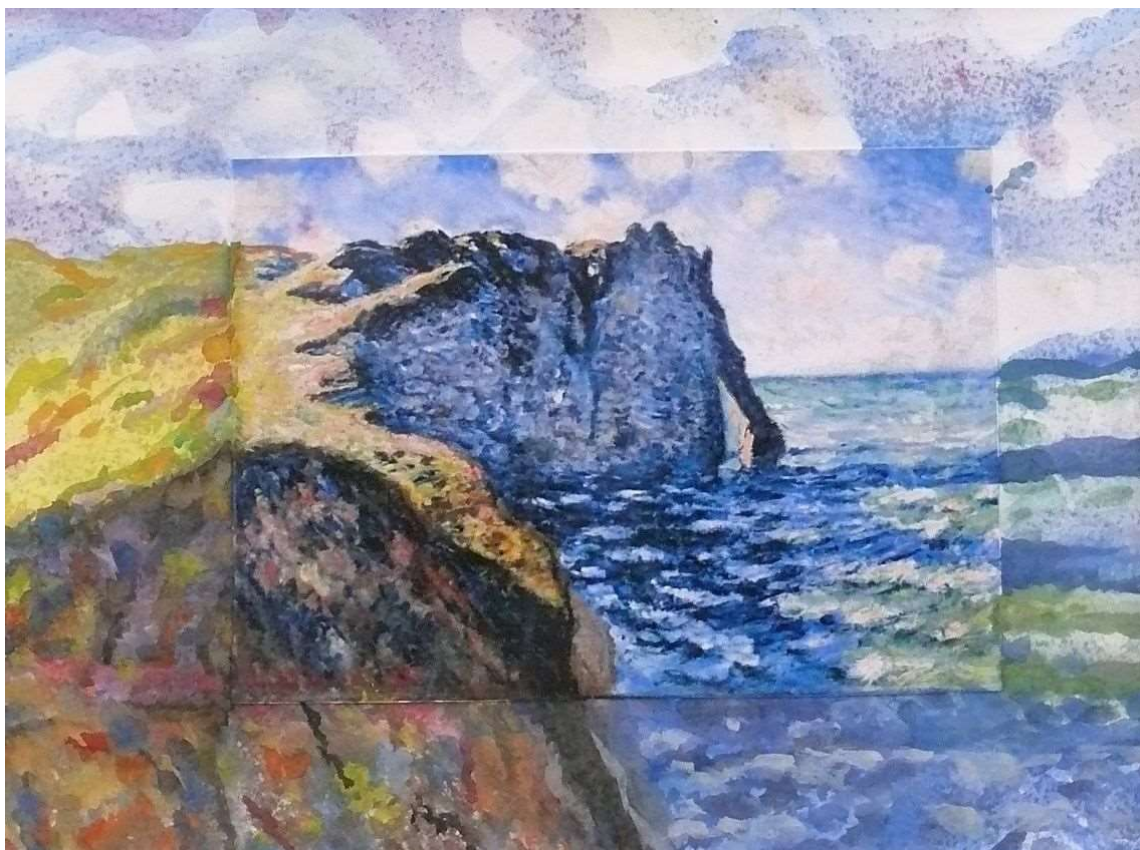
104. ábra - Festménykiegészítés. /Évszakvariáció/ vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (b)

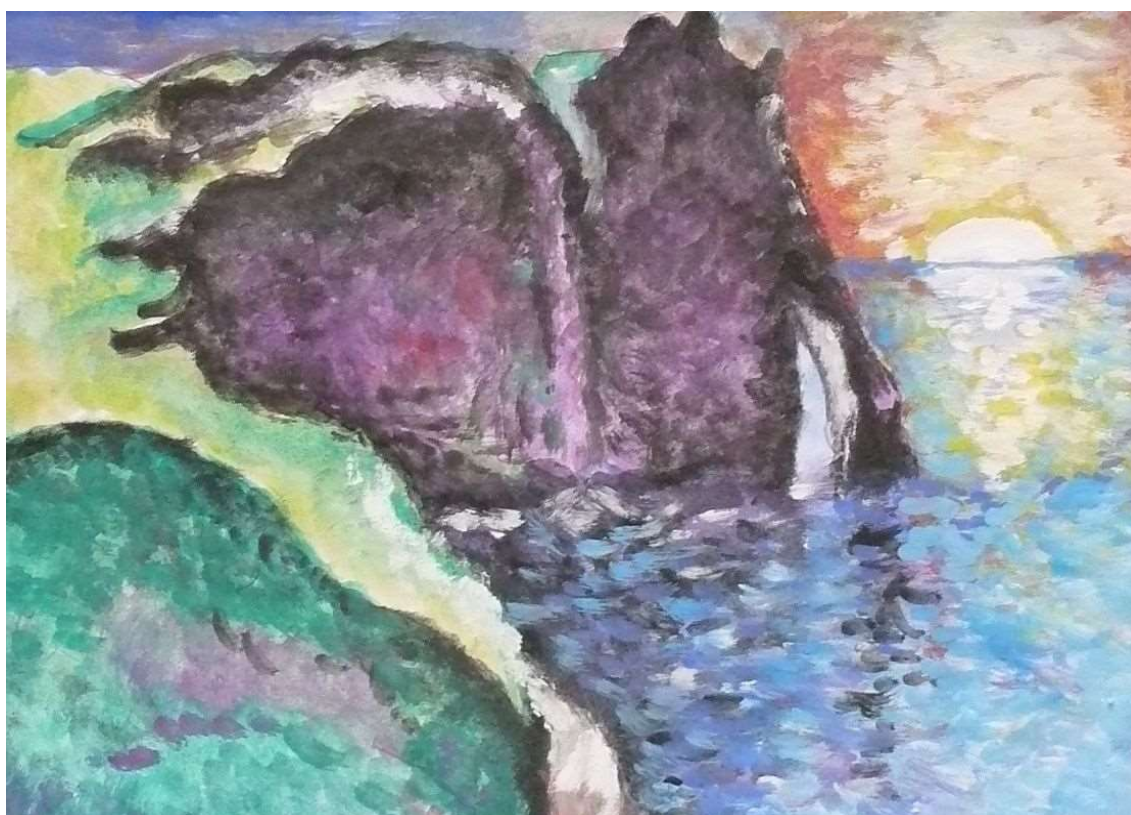
105. ábra - Festménykiegészítés. tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (c)

106. ábra - Festménykiegészítés. /Évszakvariáció/tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (d)

107. ábra - Festménykiegészítés. tempera – vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (e)

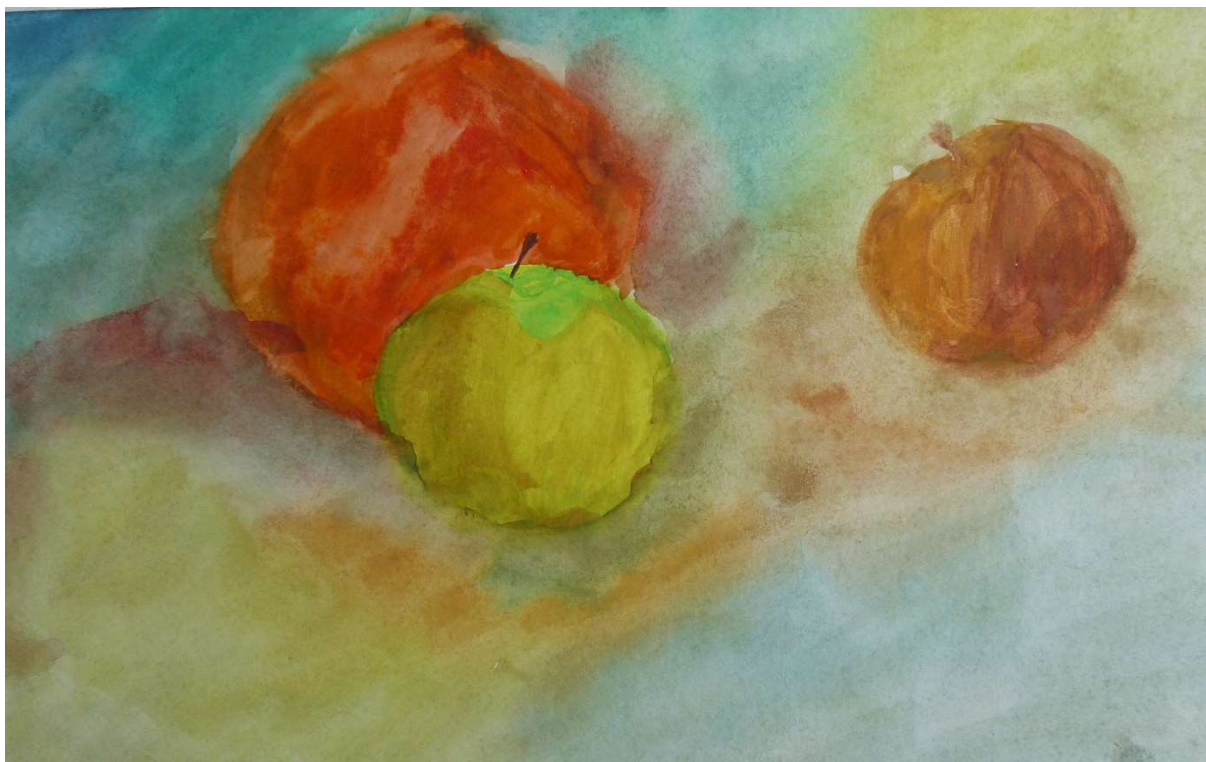
108. ábra - Festménykiegészítés. /Napszakvariáció/ tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (f)

15. CSENDÉLET FESTÉS

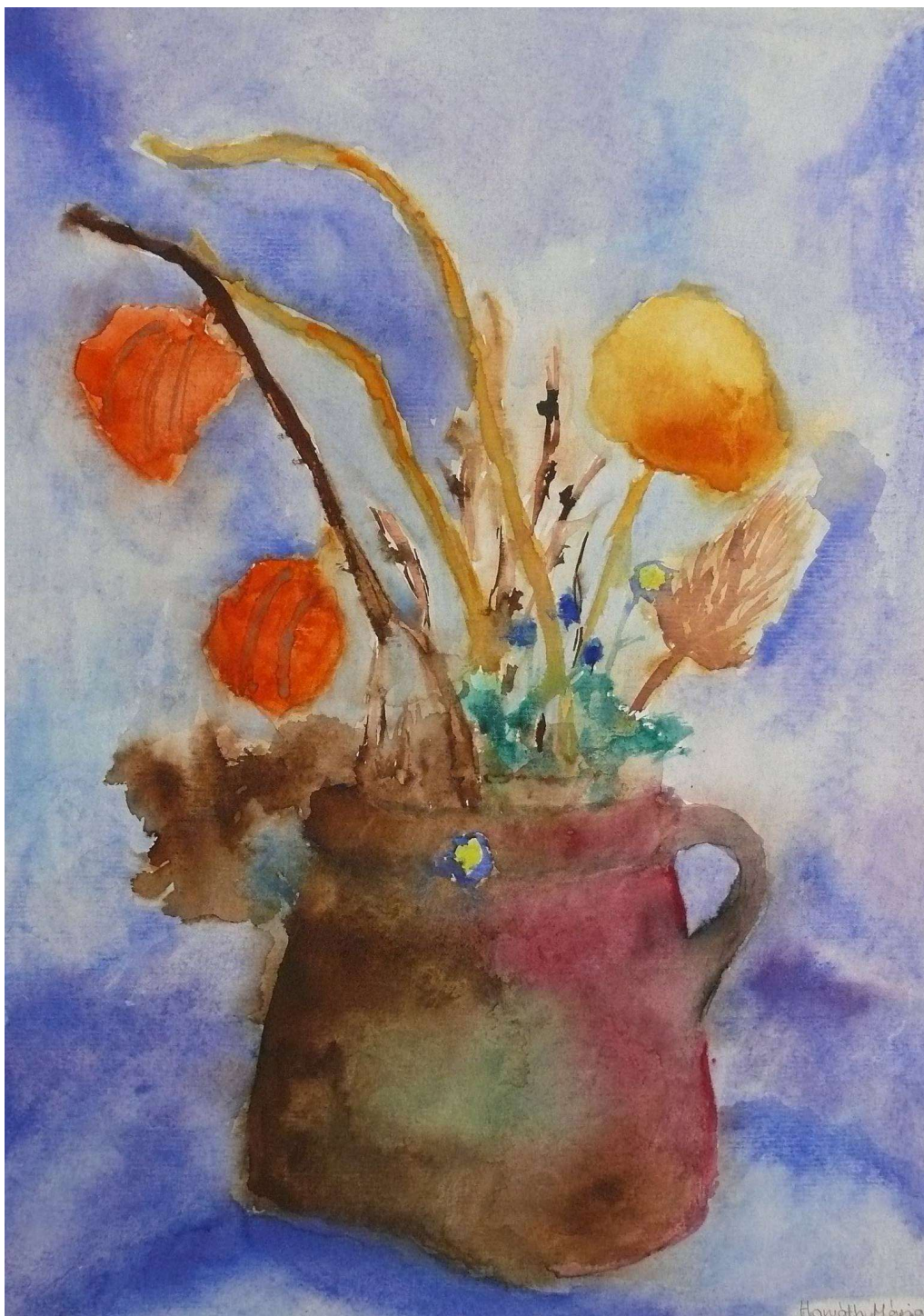
A csendélet mint műfaj. A csendélet témavilága. Egyszerű csendélet beállítások. A festés eszközei az iskolai munkában.

Az eddigi feladatokkal ellentétben ez már teljesen önálló munka. A csendélet műfaja, melynek elnevezése több nyelven is a nyugalomra, élettelen tárgyak harmonikus elrendezésére utal (pl.: still life, Stilleben), a barokk kor felfedezése. Ezek a festmények a polgári otthonok kedvelt tárgyai voltak. A csendélet műfajának fejlődése szoros párhuzamot mutat több évszázadon keresztül a képkereskedelemmel, illetve a festményaukciókkal. Egyszerű tárgyi beállítást mi is bármikor készíthetünk, drapériából háttérrel, illetve alapot kerítve hozzá. Festményünk témája évszaktól függően lehet virág, vagy gyümölcs esetleg mindkettő, de létrehozhatunk beállításokat a legegyszerűbb tárgyak együtteséből is. Ügyeljünk arra, hogy a várható siker érdekében a háttérnek lehetőség szerint valamely hideg színárnyalatú drapériát, esetleg kartont válasszunk, hiszen a hideg színek a távolság érzetét keltik a szemlélőben.

E témánál is alkalmazhatunk a klasszikus vízfestés mellett temperával, illetve akvarellceruzával kevert technikát is.

109. ábra - Csendélet. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

110. ábra - Csendélet. akvarell. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

16. TÁJKÉPFESTÉS

A vázlat és a fotó szerepe a tájképfestésben. Tájkép tanulmányok. Fényviszonyok a tájképen. A látvány és a festmény. Színvariációk, komplementer negatívok készítése.

A csendélet műfajához hasonlóan szintén a barokk kor találmánya, bár sokan vitatkoznak azon, mikor jelent meg először a tájkép a művészet történetében. A legtöbben Giorgione a Vihar című festményére voksolnak, mely alkotás ugyan a reneszánsz korban keletkezett, mégis az ábrázolt környezet, a táj sejtelmessége egyenértékű az ábrázolt figurák titokzatosságával. A mai általános értelemben vett tájkép szélesebb konszenzus eredményeként a barokk kor holland mestereihez köthető (Jacob van Ruisdael, Meindert Hobbema).

Kétségtelen, hogy Munkácsy óta van tudomásunk a fényképnek vázlatként, tanulmányként történő alkalmazásáról, felhasználásáról, ugyanakkor a festészetben a szabadban történő alkotást a látvány elvű festészet terén semmi sem pótolhatja. A nem egyszer kellemetlen körülményekért, fáradozásunkért (az állvány, a festőeszközök elhelyezése, a nézőpont optimálisan közös nevezőre hozása, stb.) viszont a valóságot kapjuk cserébe. Sok esetben azonban a festmény elkészítése műtermi körülményeket kíván és kénytelenek vagyunk a fotó eszközhöz (is) folyamodni. Szeretnénk ugyanakkor nyomatékosítani, hogy lehetőség szerint ne érzük be pusztán a fotóval, készítsünk vázlatokat a helyszínen, mert a fotó – lévén önálló vizuális kifejezésforma –, saját nyelvére fordítja a valóságot. Másképpen fogalmazva már egy módosult, mágikus világ lesz festményünk alapja. E kérdésről az első fejezetben részletesen írtunk.

A fotó használata a festmény kiindulási pontjaként tehát nem probléma, vagy elvetendő megoldás a már említetteket figyelembe véve.

Lehetőség szerint mindig az ég legyen tájkép festményünk kiindulási alapja, hiszen az égbolt fénye – legyen az a kelő napé, a vakító délelőtté, vagy éppen az izzó napnyugtáé – adja a festmény világítását, melyet tovább modulál az adott időjárási állapot, ragyogó napfény, vagy éppen köd, az eső után felszálló pára, esetleg szemerkélő eső, vagy sűrű havazás. A felsoroltak hasonlatosak egy film forgatásának helyszínéhez, ahol a fényviszonyok helyes megválasztása éppen ilyen kulcsfontosságú kérdés. Persze nem árt tudnunk, hogy csupán a példa okán, hiszen a valóságban a festmény volt a film tanítómestere és nem fordítva. Talán elég Caravaggio festészetére hivatkoznunk.

A mellékelt alkotások természetesen magukban hordozzák a későbbi lépések, további festmények lehetőségeit a kiteljesedés felé, jelen megoldásaikra azonban elsősorban mint tanulmányokra tekintünk.

111. ábra - Tájkép. vízfesték - tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.

112. ábra - Soproni házak (Festőköz). akvarell. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája

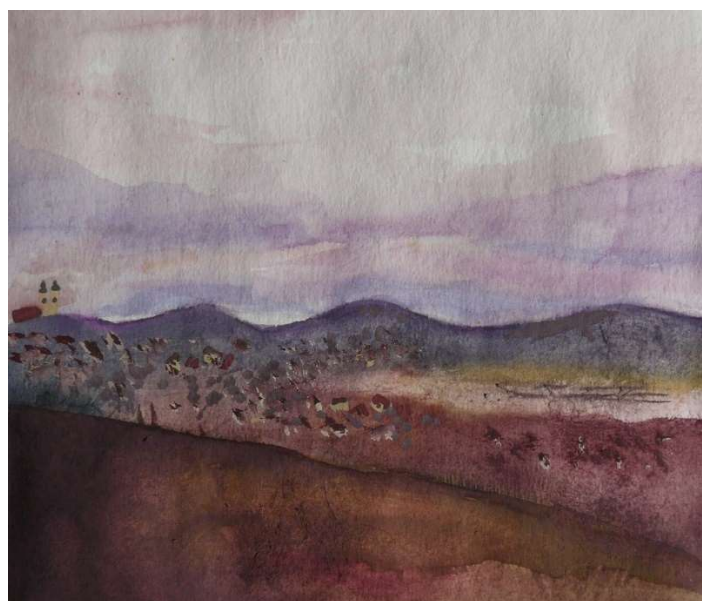
17. FESTMÉNYNEGATÍVOK, KOMPLEMENTER SZÍNVARIÁCIÓK

A színek, szíkontrasztok, színharmóniák szerepe a külső és a belső világ ábrázolásában. Látszat és valóság. A komplementer színek használatának lehetőségei.

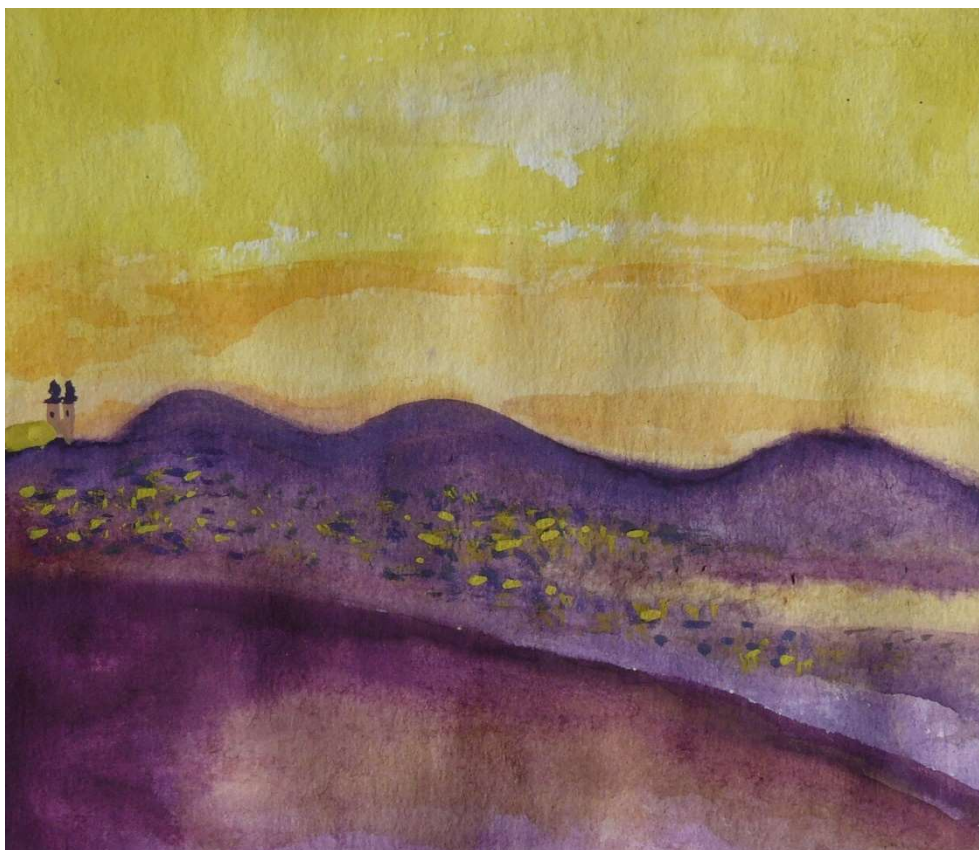
Az igazán jó tájkép nem csupán a külső, hanem a belső világ képe is. Gondoljunk például Van Gogh tájképeire. Annak érdekében, hogy mi is megkíséreljünk elindulni ezen az úton, meg kell próbálnunk elszakadni a közvetlen látványtól. A művészet célja soha nem a valóság szolgái másolata. Az alábbi feladatok, egyszerű tájképeken mutatnak be színvariációkat, a komplementer színek, illetve színpárok segítségével.

1. Elkészíthetjük festményünk átiratát, úgy, hogy csak egy, tetszőlegesen megválasztott komplementer színpárt használunk. Tudjuk, hogy a komplementer (kiegészítő) színek egymással keveredve a színes szürkék megannyi variációját adják. Használjuk ki ezt a tulajdonságukat! A színpár egymással történő keveréséből származó színes szürkéken túl, természetesen használhatjuk a komplementer párok tiszta színeit is, valamint a fehéret.

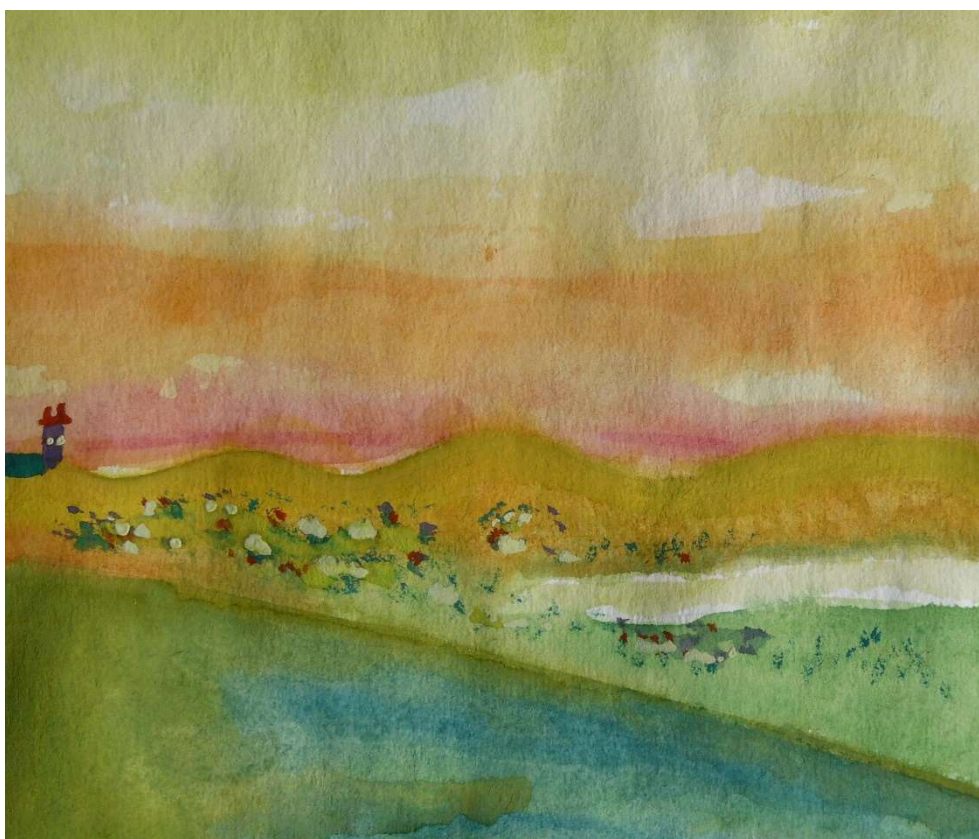
2. Megfesthetjük a képet oly módon is, hogy az eredeti alkotásunkon szereplő valamennyi színnek komplementerét használjuk. Ne felejtsük, a színkörön egymással szemben levő színek komplementerei egymásnak! A földszínek esetében az adott színben levő uralkodó színárnyalat komplementerét keressük meg, például vörösesbarna esetén zöldesbarna színmodulációt használjunk!

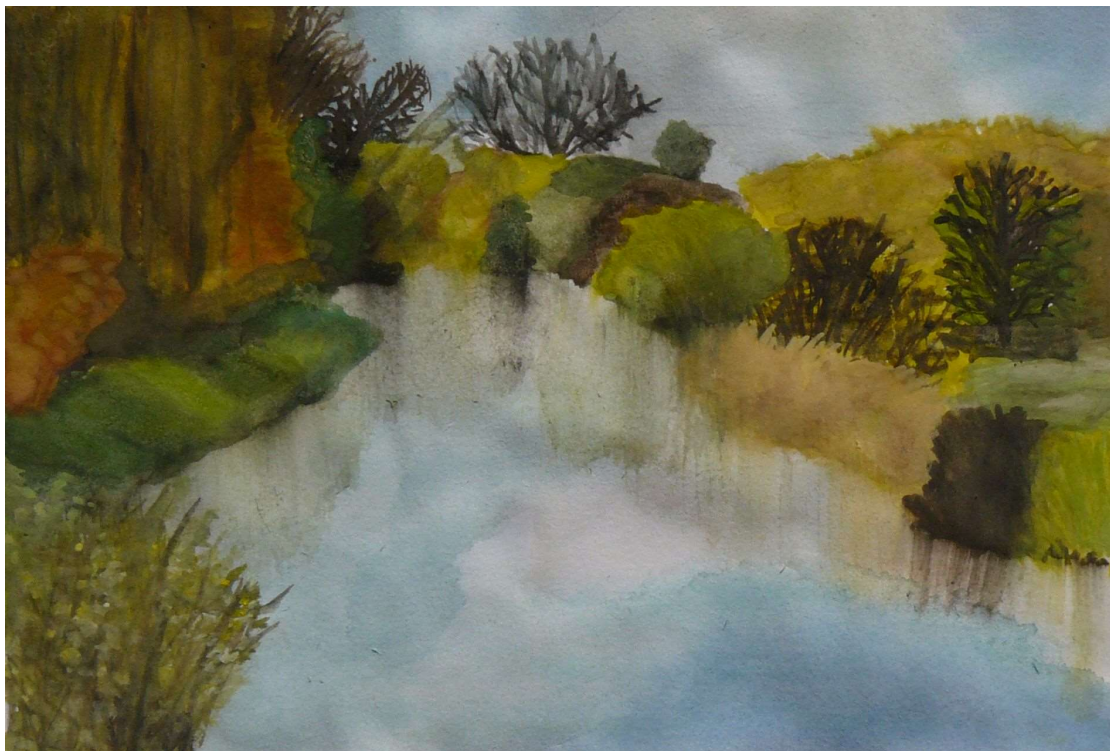
113. ábra - Tájkép. vízfesték – tempera. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.

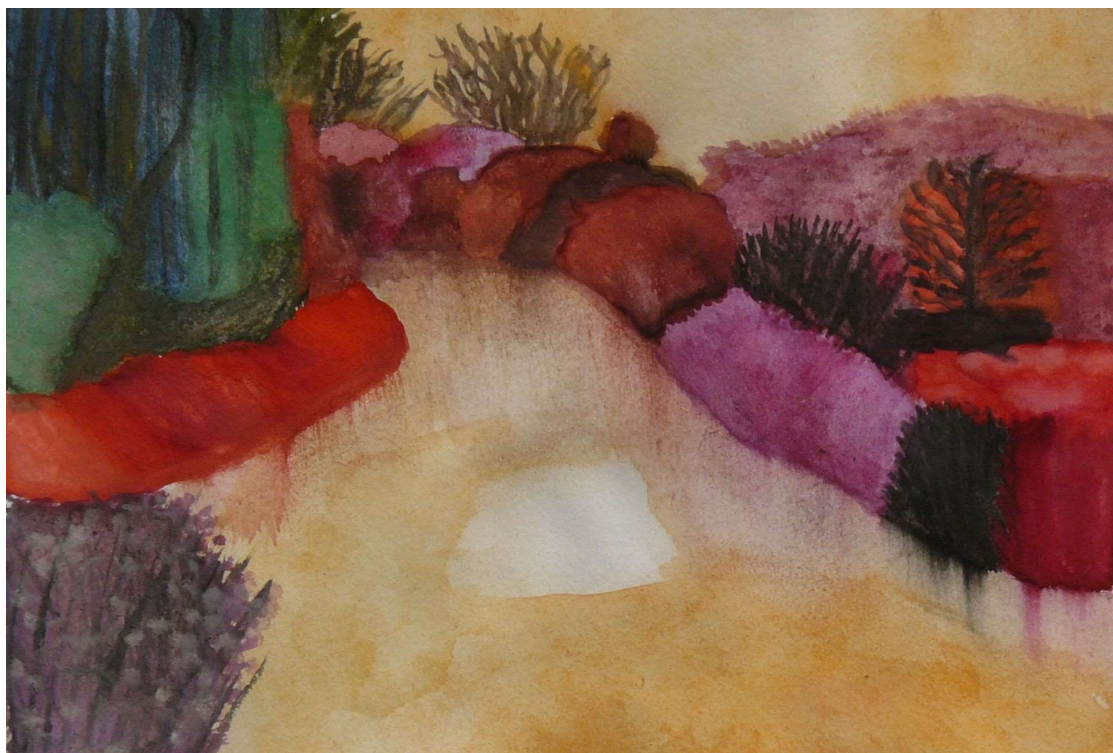
114. ábra - Festmény átirata lila – sárga komplementer színpárral. vízfesték – tempera. Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

115. ábra - Festmény átirata komplementer negatívra. vízfesték – tempera. Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

116. ábra - Tájkép. vízfesték . Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.

117. ábra - Festmény átirata komplementer negatívra. vízfesték. Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

18. FAKTÚRA GYAKORLATOK

A faktúra szerepe a festészetben. Egyszerű faktúrák létrehozása. Faktúravariációk papírragasztással. Faktúravariációk, gézzel, textillel, gipsszel.

A táblaképfestészet esetében a kész mű szempontjából a faktúra (a festmény felülete) is fontos szerepet játszik. A festmény felületének milyensége elsősorban magának a festéknek a tulajdonságaiból származik. Nyilván más faktúrája van egy olajképnek, mint egy vízfestménynek. Tegyük hozzá, ez még csak a kezdet. Hiszen egész más hatása van egy festménynek, ha fára, vászonra, vagy papírra készül. A művészek azonban nem érték be ezzel, magára a fára, vagy a vászonra is felvittek különböző anyagokat, melyekre aztán művüket festették. Például az előző alkotásból maradt festéket, enyvvvel kevert gipszet, műgyantát és hosszan lehetne folytatni a sort. Sok esetben bizony alkotásuk időtállóságát is kockára tették ezzel. Ugyanakkor a cél és az eredmény ígérete csábító, hiszen a felületek változatosságából eredően ugyanannak a színnek megjelenése más és más. Igaz, a vízfestmények esetében a festőalap faktúra variációi korlátozottabbak, mint mondjuk az olajfestéké, de azért itt is sok megoldás lehetséges. Mint arról már az előzőekben volt szó, maguk a festőpapírok is különböző felülettel kerülnek forgalomba. De vízfestékekkel is lehet különböző anyagokra festeni, például fára, vászonra is. Tény, a hatás némelykor talán túl messze is kerül a klasszikus megoldásoktól, de kísérletezni a művészet területén szintén mindig érdemes. Példáinkon nonfiguratív alkotások kapcsán néhány egyszerre is megvalósítható faktúra gyakorlatot mutatunk be.

1. Különböző fajta papírok felragasztásával a festőalapra változatos hatásokat érhetünk el. E helyen szeretnénk arra is rámutatni, hogy a különböző faktúra nem csupán az eltérő felület révén hoz változást, hanem az által is, hogy az eltérő felületen az ecset is másképp viselkedik, gyakran más típusú mozgást vesz fel, mint a szokványos festőalapok esetében.

2. A festőalapra gézt, spárgát, különböző textileket ragasztunk, majd híg gipsz felfestésével homogenizáljuk a felületet. Festés után a kész művet lakkozhatjuk is, ezzel óvva az esetleges töredeződéstől. Fontos, hogy a hátoldalra is ragasszunk erős kartont, hogy az esetlegesen bekövetkező vetemedést ellensúlyozzuk.

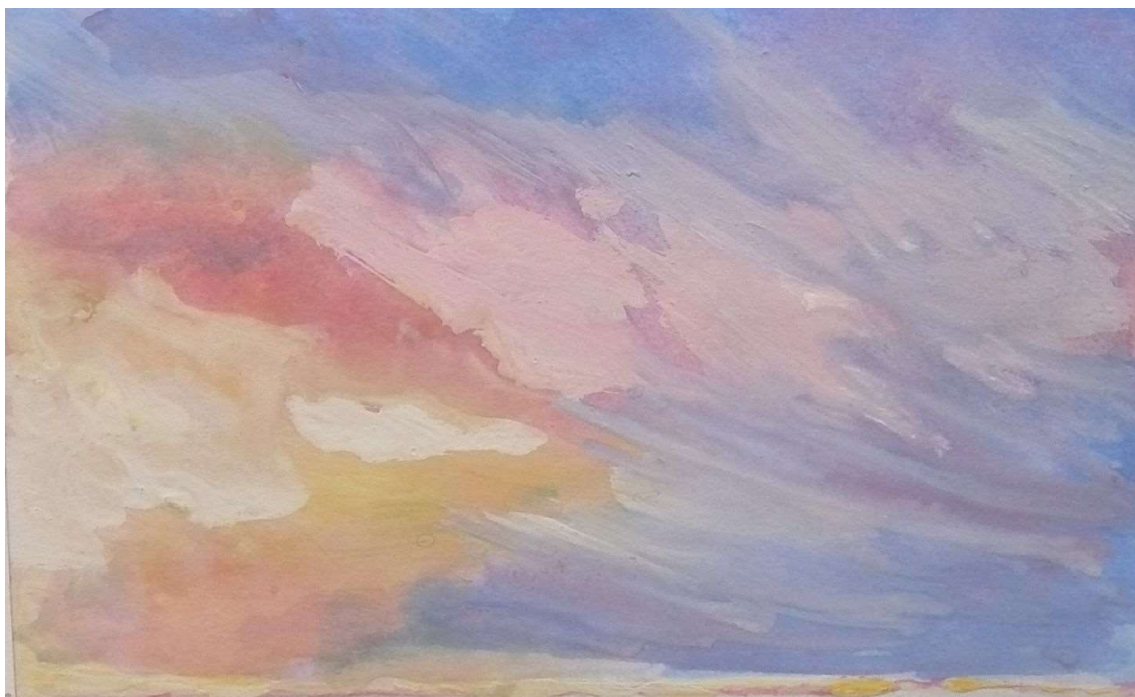
118. ábra - Faktúragyakorlat különböző papírokkal. vízfestmény Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

119. ábra - Faktúragyakorlat különböző papírokkal. vízfestmény Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

120. ábra - Faktúragyakorlat. vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

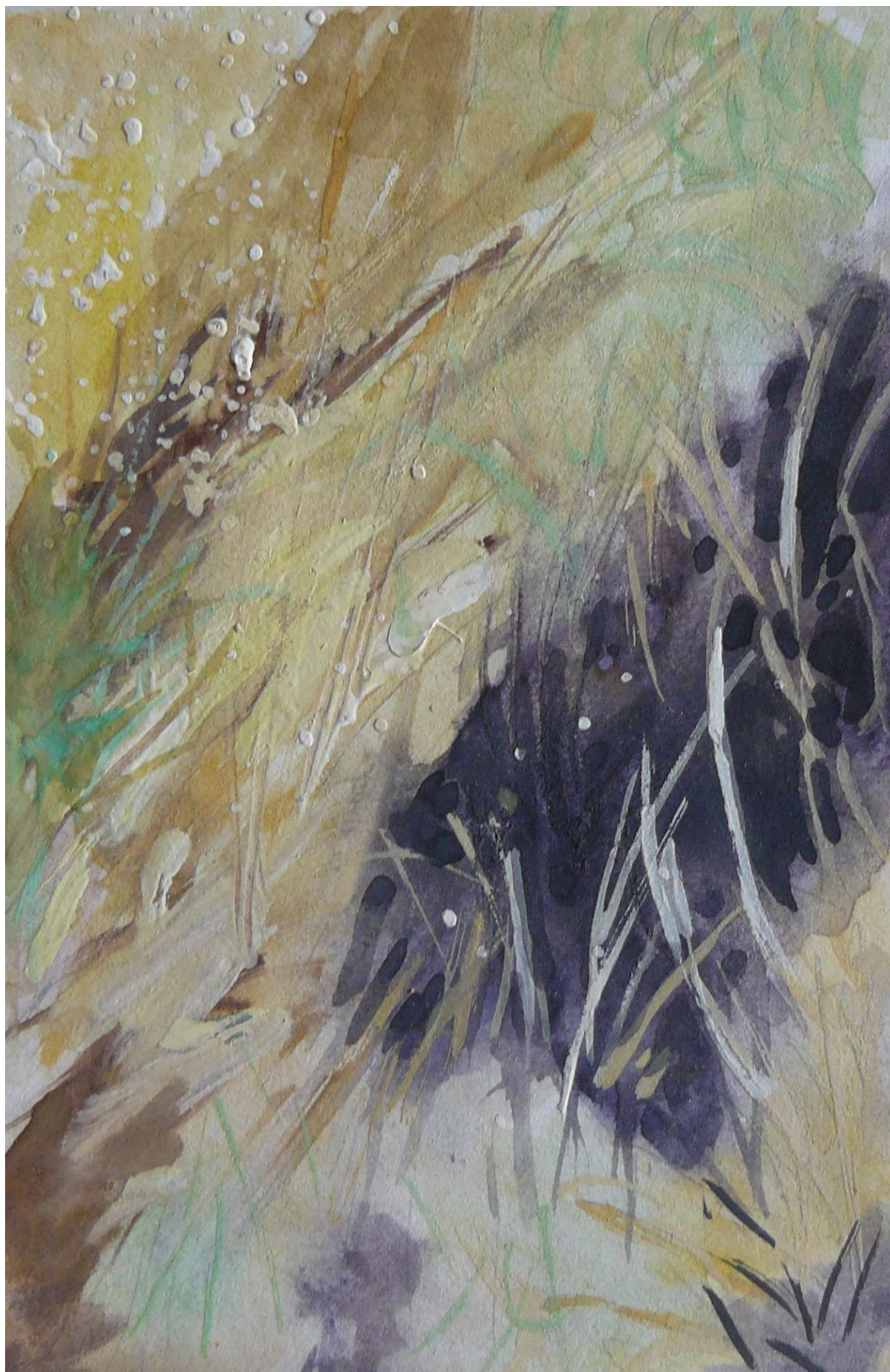
121. ábra - Faktúragyakorlat. tempera. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

122. ábra - Faktúragyakorlat. vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

123. ábra - Faktúragyakorlat. tempera. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

124. ábra - Faktúragyakorlat. Vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

125. ábra - Faktúragyakorlat. vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka.
Festészet – grafika fakultáció II.

19. TOVÁBBI FESTÉSZETI TECHNIKÁK, FESTÉSZETI FELADATOK

A mozaik. Papír és textilmozaik készítése. A textilfestés. A viaszolt és a kötözött batik. Az óvodában megvalósítható textilfestés.

19.1 Mozaik

A mozaik is a festészeti technikák körébe tartozik. Már a görög és a római művészetben is találkozunk e dekoratív technikával. A műfaj csúcsát jelentik a Ravennai szakrális terekben található V. században készült keresztény mozaikok. E mozaikok arany, illetve különböző féldrágakövei tulajdonképpen már a fényszínek birodalmát ostromolják. Egyszerűbben, de az óvodai foglalkozásokon is készíthetünk mozaikot például színespapírok felhasználásával, különböző textíliákból, vagy érdekes felületű és színű kavicsokból. De gyárthatunk elképzeléseinknek megfelelő színvilágú mozaikokat temperával festett papír segítségével.

126. ábra - Város . Textilmozaik festett papírból. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

127. ábra - Portré. Mozaik festett papírból. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

19.2 Textilfestés

A textilfestés egyik legkönnyebben megvalósítható módja a batikfestés. A kereskedelemben könnyen hozzájuthatunk olcsó ruhafestékekhez, illetve az élelmiszerboltokban szinte bárhol beszerezhetjük a festék fixálásához szükséges sót, vagy ecetet. A festéket a mellékelt utasításnak megfelelő vízmennyiségben feloldjuk és felforraljuk. A forrásban levő vízhez kb. 4-5 %-ban sót vagy ecetet, esetleg mindkettőt teszünk. Ez oldatba merítjük a későbbiek során a textilt. Ha több színnel dolgozunk, természetesen annyi oldatot kell készítenünk, ahány színű batikot szeretnénk készíteni. Ez alól egy kivétel van: a fehér. A festésre választott textil fontos, hogy természetes alapanyagú legyen, ellenkező esetben ugyanis az általunk használt festékek zöme nem, vagy csak kevésbé képes megfesteni a textilt.

1. Viaszolt batik. Ez esetben a kívánt mintát olvasztott viasz segítségével rajzoljuk a vászonra egy rosszabb, használaton kívüli ecset segítségével. Vigyáznunk kell, hogy a vásznat ne közvetlenül fektessük az asztalra, vagy táblára, hogy a viasz a textilt teljesen átítassa. Ennek érdekében például gumiszalagok segítségével függesszük fel egy nagyobb doboz, vagy egy üres fiók belsejében, hasonlóan ahhoz, ahogy a biztonsági hálót feszítik ki a cirkuszban a kötél táncos alatt! A cél megvalósítására számtalan mód és ötlet szolgál, melyek felfedezését ez alkalommal az olvasóra bízunk.

A batikolás lényege, hogy valami módon megóvjuk a az anyagot, vagy felületet a festéktől. Ha több színt használunk, mindig a következő festékbe merítés előtt kell az anyagot megvédenünk. Fontos, hogy mindig a világos színek felől haladjunk a sötétebb fele. Vörös és sárga festés esetén például először a sárga festékoldatba tesszük a festendő textilt. A viaszolt batik esetében le kell mondanunk a forró vagy forrásban levő vízről és meg kell várnunk míg legalább kézmeleg hőmérsékletű nem lesz, tekintve, hogy ellenkező esetben a forró víz leolvastja munkánkról a viaszt. A viaszolt batik esetében természetesen a kihűlt viasztól egyre keményebb és vastagabb lesz a textil. A viaszt a műveleti sor végén távolítjuk el, oly módon, hogy a már tulajdonképpen kész munkát itatóspapír közé tesszük és meleg vasalóval vasaljuk. Az itatós, kioldja a textiltől a viaszt. A műveletet mindaddig ismételnünk kell, míg a viasz teljesen ki nem oldódik, azaz másképp fogalmazva, fel nem veszi az itatós.

2. Kötözött batik. E módszer során a festendő textilt különböző módon hajtogatjuk, illetve a már hajtogatott anyagot helyenként átkötjük spárgával, vagy az anyagból hasított vékony csíkokkal, ily módon megvédvé a festéktől. A festékezés hasonló a viaszos batiknál leírtakkal, azzal a különbséggel, hogy

nyugodtan dolgozhatunk a forrásban levő vizes festékoldattal, mely az alacsony hőmérsékletűnél jóval nagyobb hatásfokú. Az irányított véletlennek a kötözött batik esetében nagy szerep jut. A tudatosulás útja a kísérletezés, de be kell vallanunk a kötözött batik valószínű, mindig tartalmaz majd meglepetést, kis vagy nagymértékben, jó vagy rossz értelemben egyaránt.

3. Az óvodában is megvalósítható „hamis” batik. Lényege, hogy a különböző festékoldatokba mártogatott szivaccsal (szivacsokkal) hozunk létre színes mintákat, formákat, a textilen.

128. ábra - Kötözött batik. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

129. ábra - Viaszolt batik. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

130. ábra - Viaszolt batik. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

20. A JEL

Saját jel felfedezése gesztusrajzzal, grafikai automatizmussal. Monogrammok készítése az gyedi grafikai jegyek alapján. Papírmetszetek készítése az egyedi munkák alapján. A felmutatott és a rejtőzködő jel. Művészfotók. Az óvodai jel. Óvodai jelvariációk.

A jelhagyás ősi vágya az embernek, mondhatni kortól, nemtől függetlenül. Jeleink lehetnek rövid életűek pl. a tengerpart homokjába rajzolt jel, melyet elmos a következőn érkező hullámsor, vagy készülhetnek az öröklét igényével pl. kőbe vésetten. Lehet a jel művészi alkotás, de születhet az egyszerű hétköznapi igényével is. Sokszor adnak jelet pl. nyári táborokban, de gyakran magunk választunk jelet, ez utóbbi pl. a napjainkban oly elterjedt tetoválás. A jelhagyás, megkockáztathatjuk időtlen időktől vágya az embernek.

20.1 Saját jel készítése

De melyik az a jel, mely csak ránk jellemző, melyet valamiképp magunknak alakítunk, magunkban hordunk? A következő feladat erre próbál választ keresni.

A feladat első részéhez szükséges eszközök: tus, hurkapálca, rajzlap, pénztárszalag, dekorkés (sniccer).

Mindenekelőtt az író, vagy rajzszerszámot kell elkészítenünk. A dekorkés segítségével faragjuk a papírboltokban kapható, széles nyomtávú színes kihúzófilcek végéhez hasonlatosra, mint azt már az előző tussal kapcsolatos munkák készítésekor is említettük. Így az eszközzel könnyen tudunk vékony vonalat (hegyével), illetve széleket (lapjával) húzni. Gyakoroljuk tussal a rajzlapon, íves és egyenes vonalakkal egyaránt!

1. Feladat: rajzoljunk piktogramokat, melyek csak vonalakból, vagy pontokból állnak. A piktogramok lehetőleg ne legyenek nagyobbak egy gyufás címke felületénél és maximum 5, minimum 3 elemből álljanak. Törekedjünk arra, hogy az említett kötöttségek ellenére a lehető legkevésbé hasonlítsanak egymásra, és gyorsan, némiképp az automatikus íráshoz hasonlatosan vessük papírra őket. Ha már kisebb gyakorlatra szert tettünk eszközünk kezelésében a rajzlapon, munkánkat a pénztárszalagokon folytassuk! A szalagokból többet, minimum 5 darabot készítsünk, különböző hosszúságban (70 és 150 cm között) tetszőlegesen! Ha kész vagyunk, ragasszuk őket egymás mellé egy hurkapálcára, vagy egy nádra.

Az egymás mellé ragasztott szalagokból csakhamar nyilvánvalóvá válik, hogy jeleink bizony meglehetősen hasonlítanak egymásra. (Amennyiben e feladat során

társaink is vannak, tapasztalni fogjuk, hogy munkáink egyénenként szignifikánsan különböznek egymástól.) Elkészült alkotásunk azon túl, hogy önálló grafikai munkának is tekinthető, a csak ránk jellemző rajzi gesztusainkból is gazdag gyűjteményt rögzített.

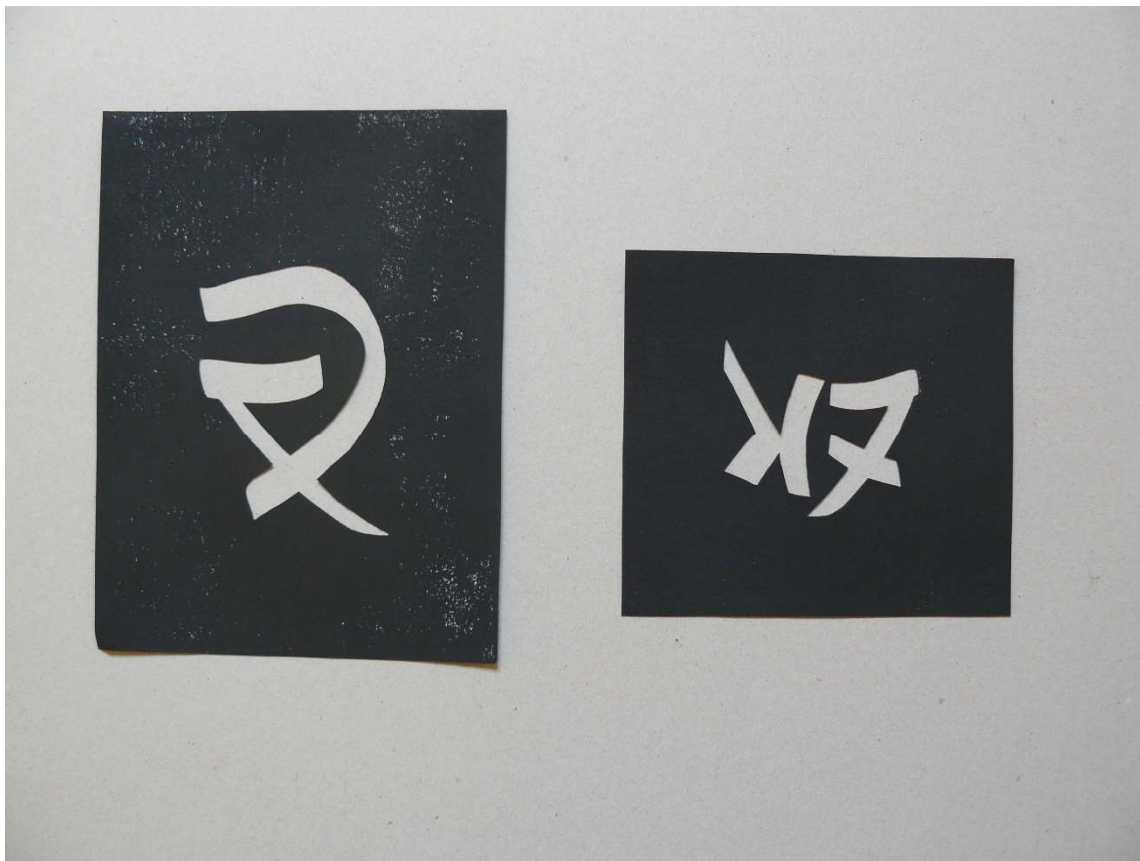
131. ábra - Piktogramok pénztárszalagon. II. éves óvodapedagógus hallgatók munkái

2. Feladat: válasszunk ki az elkészült munkánkból egy olyan jelet, mely leginkább tartalmazza az általunk használt gesztusokat, kapcsolódásokat, gyermekrajzok elemzésénél használt terminussal élve kombinátumot! Nagyítsuk fel fénymásoló segítségével! A nagyítás mértéke természetesen tetszőleges, mégis ha lehet, a jelet magában foglaló téglalap magassága ne haladja meg a 20 centimétert, szélessége pedig a 15 centimétert! Átvilágítás segítségével készítsünk róla papírmetszet nyomtatásához alkalmas dúcot! Legegyszerűbb megoldás, ha az üveglapon átszűrődő természetes fényt használjuk, de ha lehetőségünk van, világítóasztalt is használhatunk. E magasnyomású eljárást megvalósíthatjuk a kartonlapra ragasztott papír segítségével is, de célravezetőbb a papír síkjából dekorkés segítségével kivágni a formát.

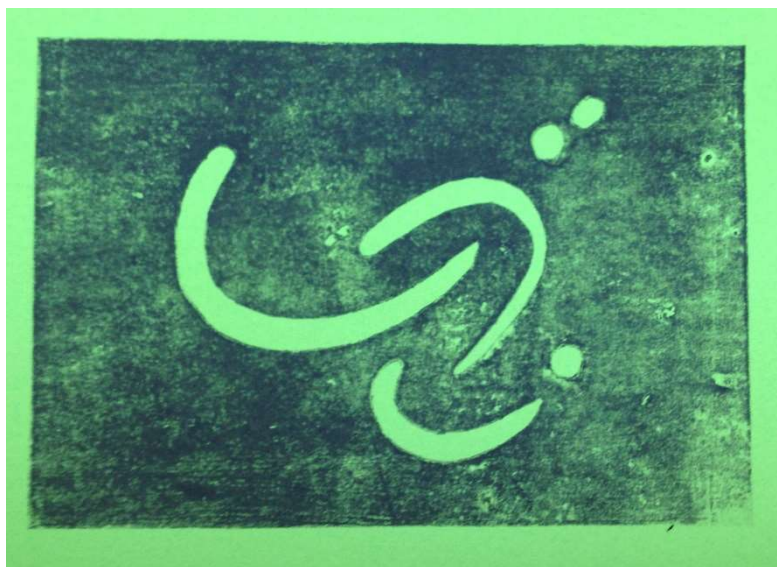
Ezt a nyomóformát (dúcot) befestékezve tetszőleges számú papírmetszetet készíthetünk jelünkről.

3. Feladat: akár természetes, akár mesterséges átvilágítást alkalmazva jelünk vonalainak jellegzetességeit felhasználva készítsük el saját monogramunkat! Egy-egy vonalszakaszt, tetszőleges irányban és tetszőleges számban használhatunk,

esetlegesen fénymásoló segítségével még a további nagyítás, kicsinyítés eszközéhez is folyamodhatunk.

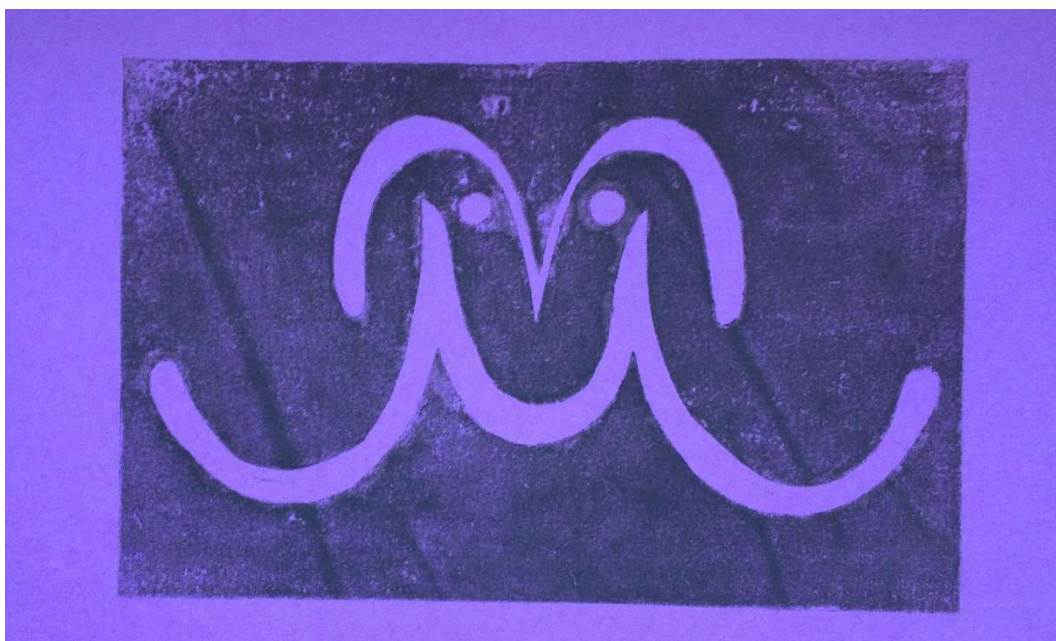
132. ábra - Egyéni jel és formavilágából kialakított papírmetszet készítésére alkalmas dúcok
II. éves óvodapedagógus hallgató munkái

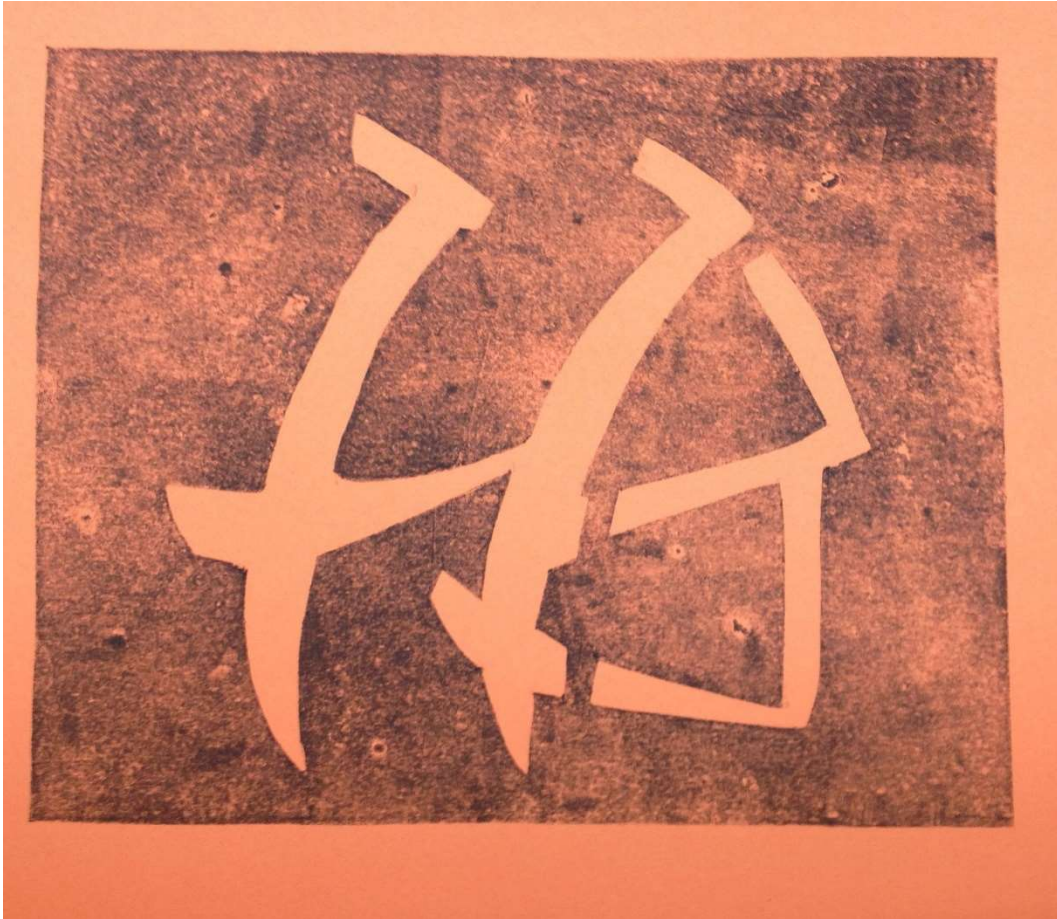
133. ábra - Egyéni jel. Színes papírra nyomtatott papírmetszet
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

134. ábra - Egyéni jel. Színes papírra nyomtatott papírmetszet
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

135. ábra - Monogram. Színes papírra nyomtatott papírmetszet
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

136. ábra - Monogram. Színes papírra nyomtatott papírmetszet
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

4. Feladat: további, az előzőekhez kapcsolódó feladat, ha az általunk spontán módon kialakított jelet, vagy jelkombinációt nem csupán papíron, nem pusztán festékből, papírból alakítva, hanem más anyagból elkészítve a környezetünkben is kipróbáljuk, megfeleltetjük mint önálló alkotást.

Helyezzük el a jelünkből kialakított tetszőleges élő, vagy élettelen anyagból létrehozott formát valamely szabadon választott külső vagy belső környezetben kétféle módon:

- Elrejtőzve, a lehető leginkább beleolvadva a környezetbe
- Másodszor, helyezzük el úgy, hogy erőteljesen váljon el a környezetétől

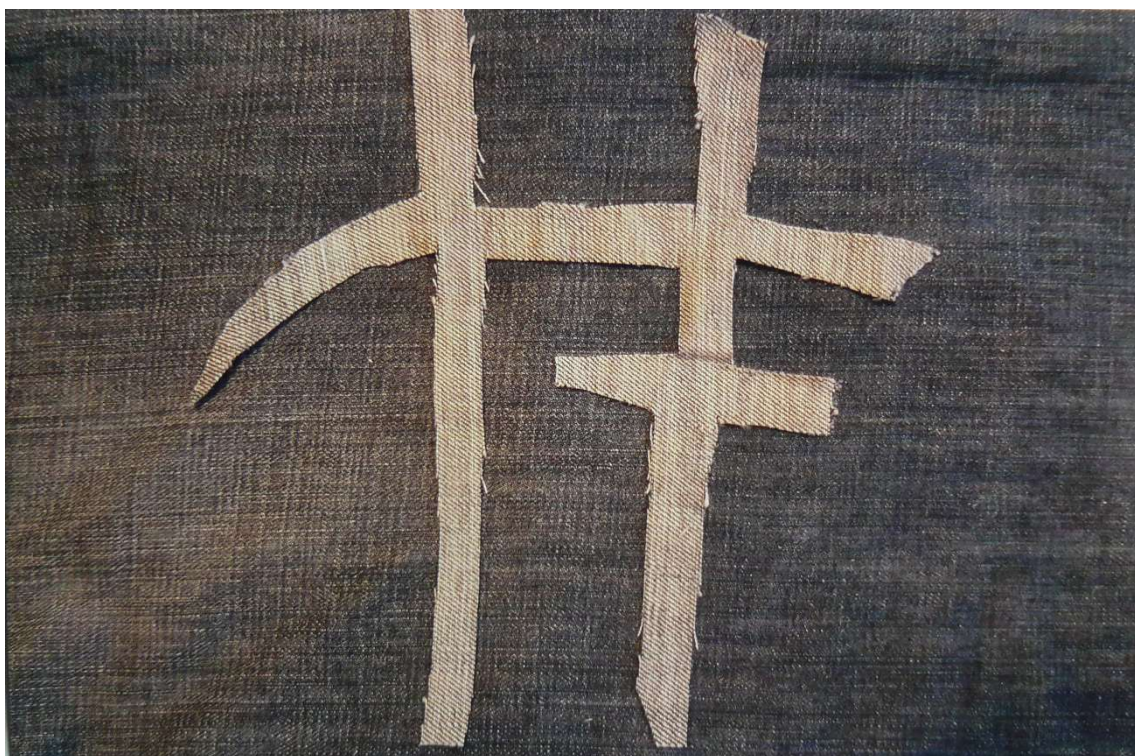
Az elkészült alkotást dokumentáljuk fotografikus úton. A fényképeket nyomtassuk ki, hiszen a fotó szintén teljes értékű vizuális műalkotás, hasonlatosan a festményhez, vagy grafikai laphoz. Természetesen a variációs lehetőségek itt is számtalanok, több megoldás kipróbálása kifejezetten ajánlott.

137. ábra - Egyéni jelek a környezetben. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája
(Rejtőzködés és megnyilvánulás külső környezetben)

138. ábra - Egyéni jelek a környezetben. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája
(Rejtőzködés és megnyilvánulás belső környezetben)

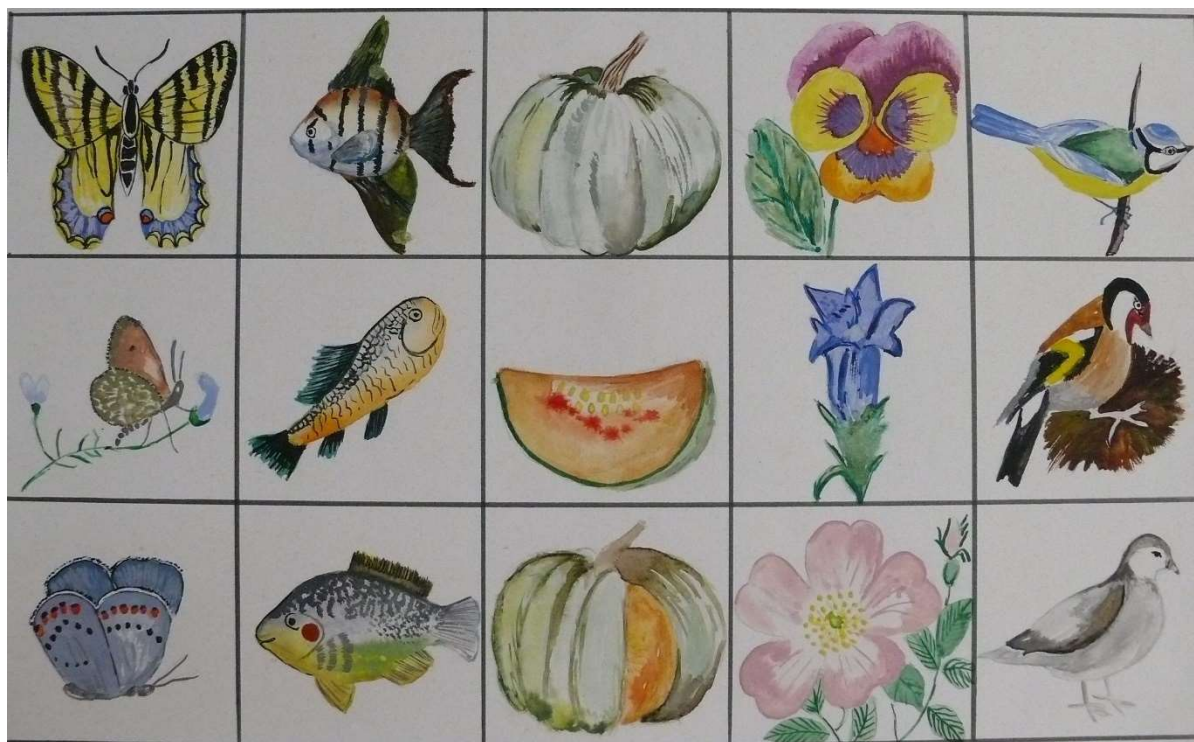
139. ábra - Egyéni jelek a környezetben. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája
(Applikáció, Rejtőzködés és megnyilvánulás belső környezetben)

140. ábra - Egyéni jel megnyilvánulásának variációi külső környezetben
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

20.2 Az óvodai jel

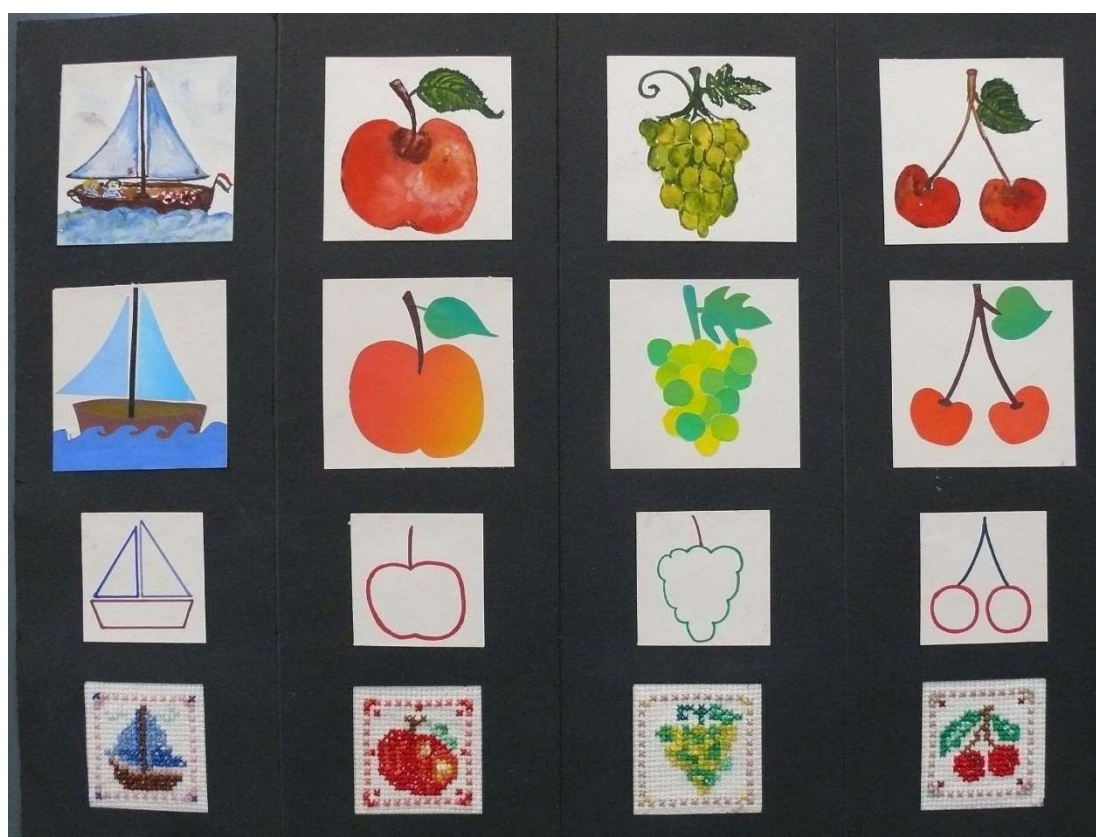
Óvodai jele alighanem mindnyájunknak volt. Igaz, ezek a jelek nem voltak olyanokra személyesek, mint az előző feladatban bemutatott munkák, viszont majd mindegyikük valamely konkrét tárgyat, vagy kedves élőlényt ábrázolt. A szerencsésebb fiúk például autót, vagy repülőt kaptak. De nem jutott mindenkinek autó vagy repülő, hanem például szék vagy bögre. Készítsünk óvodai jeleket! Igyekezzünk, hogy a szék szépségben fel tudja venni a versenyt még az úrhajóval is! Mindez nem is olyan lehetetlen, csak kutató és gyűjtőmunka, valamint elhatározás szükséges hozzá. Készítsünk egy jelről több variációt! Lepkéből, halakból, vagy gombákból például fessünk több fajtát. Ha nem tudunk természet utáni tanulmányrajzot készíteni, keressünk fotókat, ne érijük be az emlékezetből történő ábrázolással! De variációkat nyerhetünk a különböző nézőpontokból való megjelenítéssel, és sok egyéb megoldással. Bizonyára lesz mód a jel ily módon történő felhasználására is, hiszen a jelek a kisgyermek megannyi használati tárgyára felkerülnek, így nem várható el, hogy a törülközőn ugyanúgy jelenjenek meg, mint például a fogasokon. A stilizálás tehát sok esetben elkerülhetetlen, így szerencsés, ha ilyen változatot is készítünk jeleinkből.

141. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

142. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

143. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

144. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

21. FESTMÉNYEK A TÉRBEN

Térmobilok készítése. Miniatűr térmobil variációk. Síkművészeti alkotások, festmények térbeli átírása.

21.1 Térmobilok készítése

A feladat felfogható játékkészítésnek, de tekinthető a festészetről, a látszat szerinti ábrázolásról tanultak parányi összefoglalójának is, hiszen ebben a szó szoros értelmében dobozba zárt világban együtt van minden, találkoznak egymással szíkontrasztok és színharmóniák, a perspektíva, az előtér, háttér problematikája és még sorolhatnánk.

Természetesen először magával a technikai megoldásokkal, azok terveivel kell dűlőre jutnunk. Feladatunkhoz választhatunk szinte bármilyen dobozt, a kicsitől a nagyig. Példáinkon főként sajtos dobozokból készült variációkat mutatunk be, tekintve, hogy ezzel a dobozzal majd minden háztartásban sűrűn találkozhatunk, méreténél fogva pedig akár ajándéktárgyként is szolgálhat. Anyag és eszközigénye nem támaszt semmi rendkívülit. Térmobilunknak nevéhez méltóan valamiképp mozgathatónak kell lennie, ehhez a bábjátékokból kölcsönzött zsinóros megoldáshoz folyamodhatunk, melyet esetünkben egyszerű cérna helyettesít. A mozgatható rész lehet bármi, vitorlás hajó vagy domboldalról lecsúszó szánkó, csakúgy mint a madárijesztő előtt elrepülő vetési varjú. A festést vízfestékkel bátran megoldhatjuk, de keverhetjük a technikához a temperát, illetve az akvarellceruzát is. Vigyázzunk, a dobozok papírminőségét nem festésre tervezték, ezért célszerű jobb minőségű a festészeti kíváncsalmaknak megfelelő papírt beragasztanunk, legalább a háttér festéséhez. Megfesthetjük a doboz belső, határoló oldalát, oldalait is, hiszen némi csalódást kelt, ha nem folytatódik a megalkotott kisméretű világ illúziója.

A külső megoldásokat se hanyagoljuk el, színespapír ragasztással, vagy ráfestéssel rejtjük el a dobozon található eredeti utalásokat! Törekedjünk arra, hogy a külső kép színvilága harmonizáljon a belsővel, mintegy csomagoljuk be az évszakokat!

145. ábra - A madárijesztő és a varjú. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

146. ábra - A műugró. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

147. ábra - A horgász. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

148. ábra - A fecske. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

149. ábra - Szarvasbogár. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája
Felvonó. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

150. ábra - Lepke Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

21.2 Miniatűr térmobilok

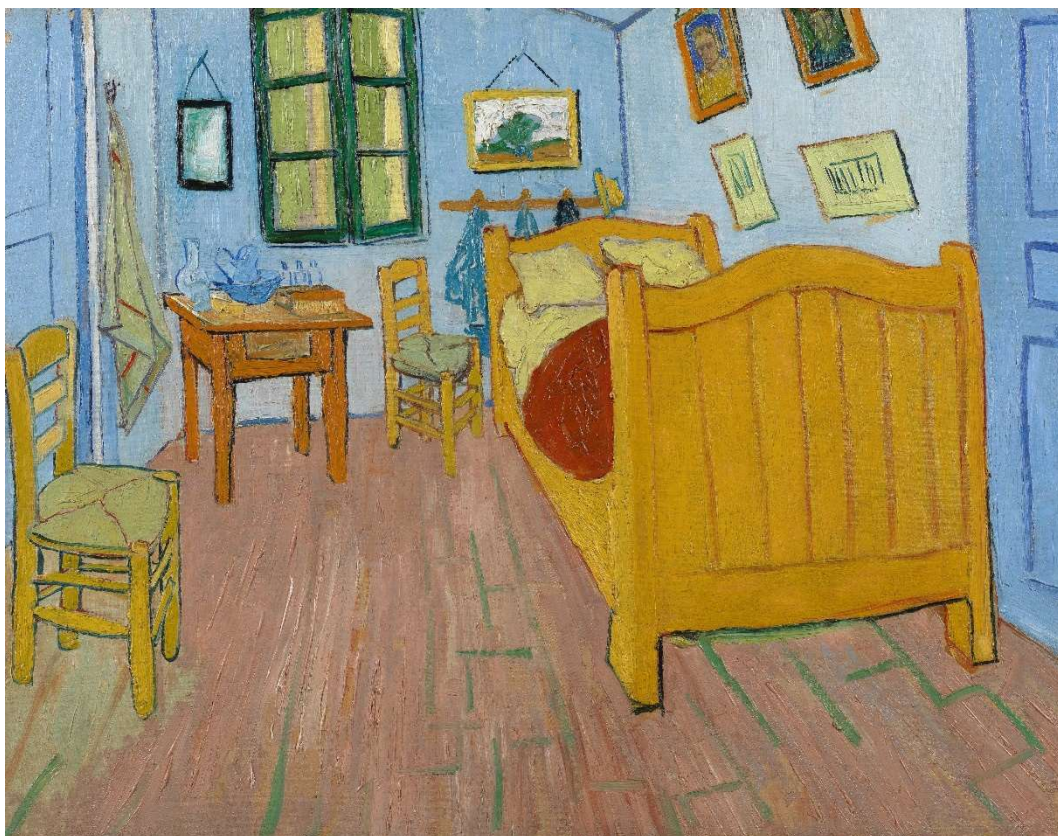
Készíthetünk térmobil variációt miniatűrízált változatban is, például gyufásdobozban. Ez esetben azonban az esetek túlnyomó részében a méretek miatt valószínű, le kell mondanunk a mozgatás lehetőségeiről.

151. ábra - Térmobilok gyufásdobozban. II. éves óvodapedagógus hallgatók munkái

21.3 Festmények térbeli reprodukciói

Az előzőekhez hasonló módszerrel elkészíthetjük híres festmények térbeli variációját is, közkeletű elnevezéssel 3D-ben történő kialakítását. E feladat során nem csupán jobban megismerjük a műalkotást, hanem annak körbejárása folytán sokkalta inkább magunkévá tehetjük a művész látásmódját.

152. ábra - Van Gogh: Hálószoza

153. ábra - Van Gogh: Hálószoza – térbeli reprodukció

154. ábra - Modigliani: Kislány kékben

155. ábra - Modigliani: Kislány kékben - térbeli reprodukció

22. ALKALMAZOTT GRAFIKAI FELADATOK

Meghívó tervezése. Csomagolópapír tervek. Könyvborító tervek. Gótikus üvegablak modell készítése.

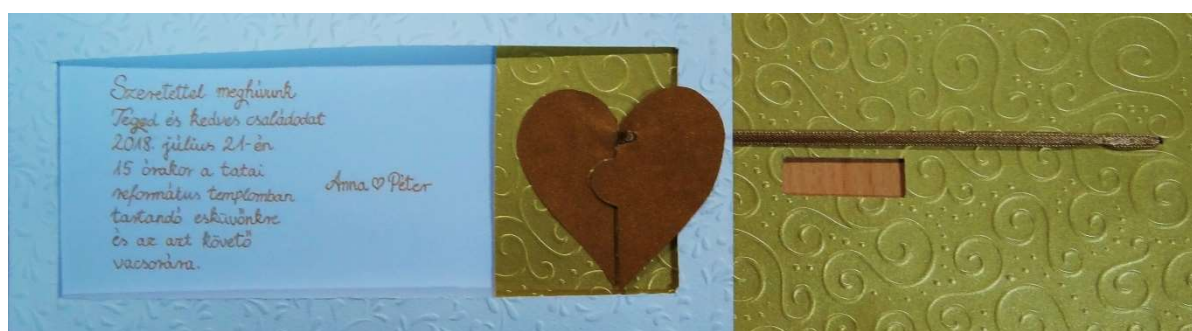
22.1 Meghívó tervezése

Meghívót tervezhetünk bármilyen jeles eseményre. Meghívónknak mindenekelőtt esztétikusnak kell lennie, mindezen túl célszerű, ha rendelkezik olyan tulajdonságokkal, melyek megkülönböztetik más meghívóktól, esetlegesen más postai küldeményektől. E célt gyakorlatilag minden vizuális eszközzel szolgálhatjuk, például forma, tónus, vonal, szín, stb. Mivel minden meghívó az adott esemény reklám igényét elégíti ki (természetesen az alkalomhoz illő paramétereken belül), szerencsés, ha rendelkezik valamilyen figyelemfelkeltő ötlettel, tulajdonsággal. A bemutatott meghívók egy óvodai eseménnyel, illetve egy házasságkötéssel kapcsolatosak. Mindkettő a felhasznált papír tulajdonságaival, színével, faktúrájával, illetve a síkban történő mozgás, mozgatás variációs lehetőségeivel bír. Az óvodai eseményre invitáló meghívó a gyermekeket a számukra oly kedves katicabogár formavilágával csábítja, a vörös, a fekete, illetve a fehér színek markáns szembenállása a figyelemfelkeltést szolgálja, míg az aranybetűs írás az esemény ünnepi jellegét van hivatva kiemelni.

156. ábra - Meghívó Anyák napi köszöntésre az óvodában. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

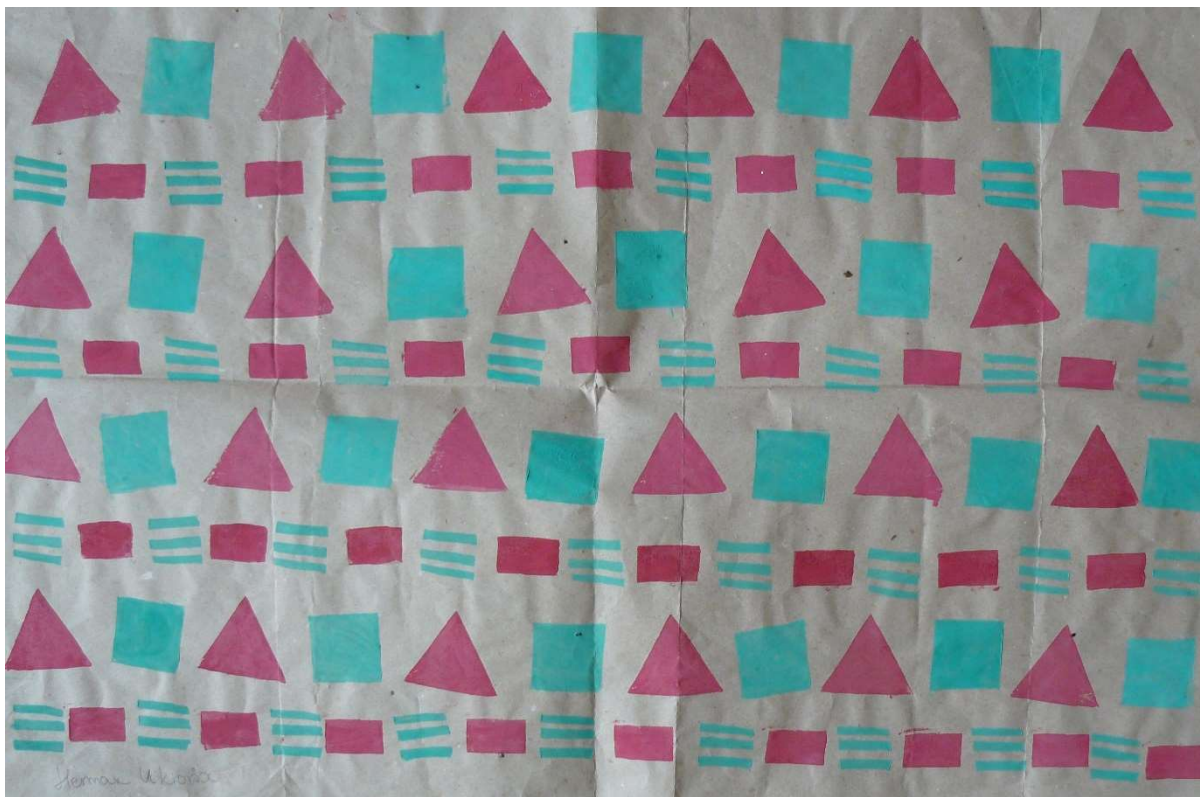
Az esküvői meghívó papírányaga nem csupán az aranyat tartalmazza, hanem mives domborítása okán az alkalom ünnepélyességét hangsúlyozza. A szív – mint a szerelem nyilvánvaló jelképe – központi szerepet kap e munkán. A részek mozgatásával azonban a „szívek találkozását” is szimbolizálja, mindezen túl pedig a nevek elrejtésével, illetve felmutatásával további játékos elem is megjelenik benne.

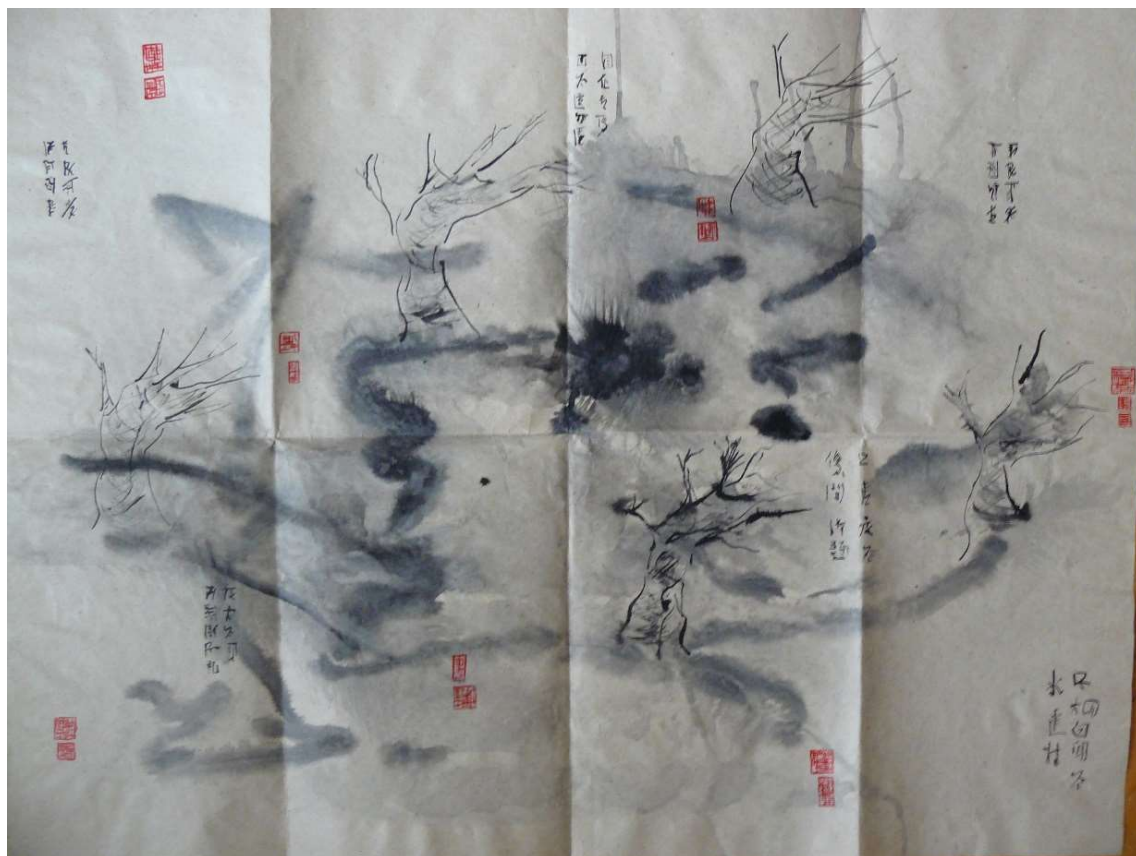
157. ábra - Esküvői meghívó. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

22.2 Csomagolópapír tervek

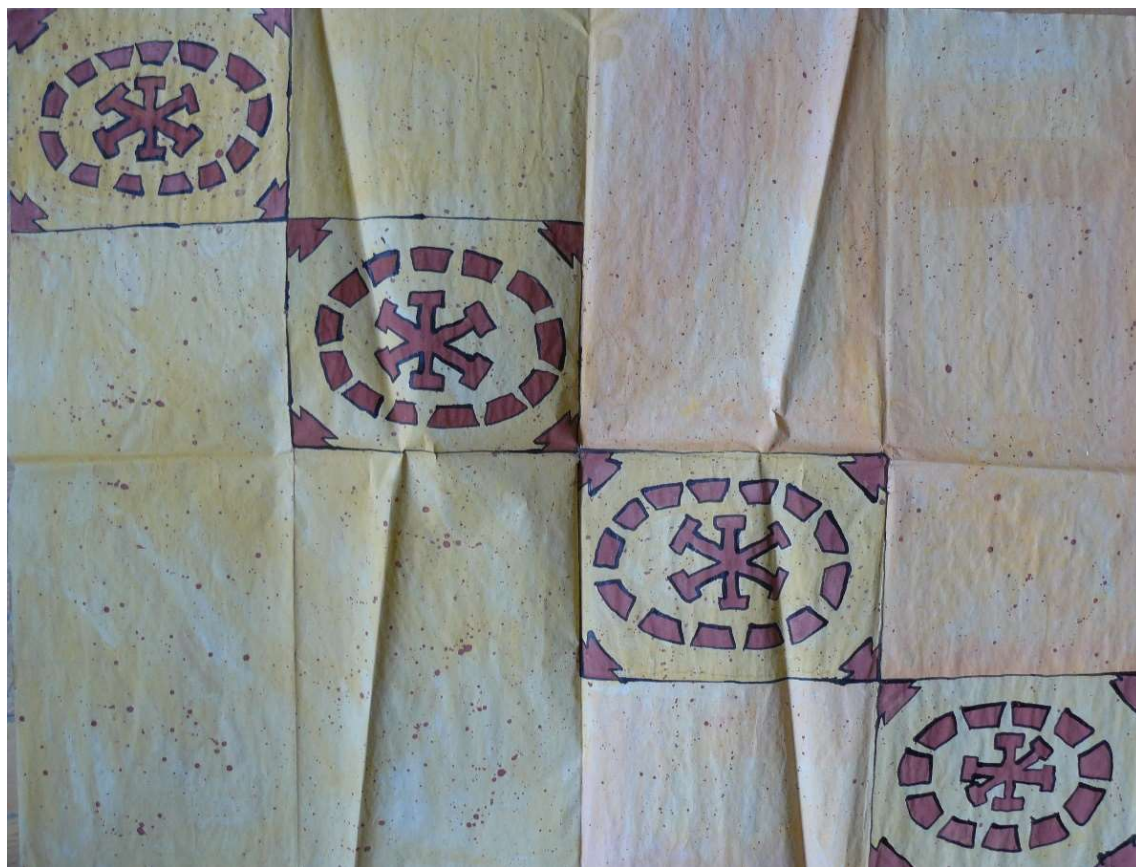
A csomagolás szintén a reklám műfajába tartozik. Az igényes csomagolópapírnak értelemszerűen meg kell felelnie az esztétikai kívánalmaknak. A figyelemfelkeltő jelleg túl az esztétikumon, ha nem is szigorú követelmény, de ajánlott. Ez azonban sosem lehet túlzóan agresszív sem formában, sem színben. A jó csomagolás nem utal díszítésében be nem váltott ígéretekre, azaz szolgál és nem uralkodik. A csomagolópapír mintázata lehet univerzális, de szűkülhet specifikusan, például illatszerek vagy könyvek csomagolása esetén. A csomagolás sosem tolakodhat a becsomagolt áru elé. Az alábbiakban különböző technikákkal készült csomagolópapír terveket mutatunk be.

158. ábra - Csomagolópapír terv komplementer színekkel, Krumplinyomat
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

159. ábra - Csomagolópapír terv. Lavírozott tus, tempera II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

160. ábra - Csomagolópapír terv. Vízfesték, tempera II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

161. ábra - Csomagolópapír terv. Tempera. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

22.3 Könyvborító tervek

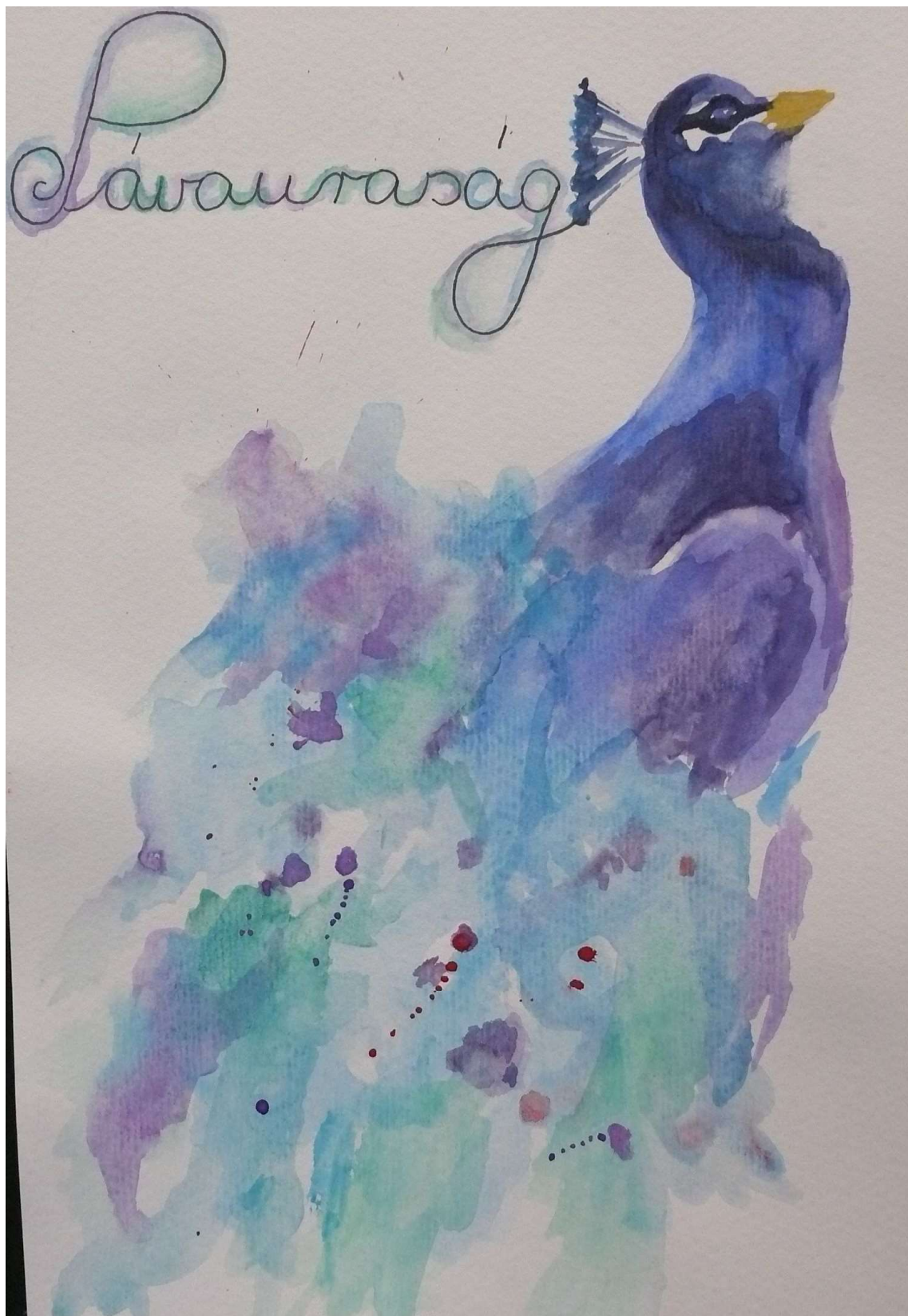
A könyvborító – úgy mint a plakát, vagy a lemezborító – szintén az alkalmazott grafika témakörébe tartozik. Hasonlóan az eddigiekhez az esztétikum és a figyelemfelkeltés kettős követelményének kell megfelelnie. Reklámoznia kell, el kell adnia a könyvet. Ez utóbbiból kifolyólag talán némileg szabadabb mozgástérrel rendelkezik, mint például a meghívó. A könyvborító, (lemezborító) készítésénél bármilyen eszköz megengedett. A 60-as, 70-es évek kedvelt eljárása volt a fotomontázs, mely különböző fotók kivágatait illesztette, ragasztotta egybe, némiképp a szürrealizmus kedvelt technikáját kölcsönözve. Napjainkra mondhatni szinte teljesen háttérbe szorult a photoshop és egyéb számítógépes eljárásoknak köszönhetően. A klasszikus festészeti technikák e műfajban úgy tűnik, jobban dacoltak az idővel, azt is mondhatnánk talán, hogy reneszánszukat élik. Meg kell említenünk még, különösen a gyermekkönyvek esetében a térbeliséggel, mozgatással, plasztikával kapcsolatos próbálkozásokat, melyek számtalan anyaggal kísérleteznek a papírtól, a fától, a műanyagtól, a textiltől kezdve és a sort alighanem még hosszan folytathatnánk...

162. ábra - Mesekönyv. (Fedőlap, ill. borító) Akvarell
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

163. ábra - Mesekönyv borító. Textil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

164. ábra - Mesekönyv. (Fedőlap, ill. borító) Akvarell
II. éves óvodapedagógus hallgató munkája

22.4 Gótikus üveglablak modell készítése

A gótika a román kort követő másfél évszázadon keresztül egyetemes stílusa volt az európai művészetnek. (Lyka 105. old) A gótikus építészet alapgondolata először Észak Franciaországban öltött testet és a technikai újításokon túl sokkal mélyebbre hatott. (Gombrich 142. old.) A gótikus katedrális belátható földközébe hozza a túlvilágot [...] bizonyos mértékig magát a hitet is konkrét érzetekkel támogatja. Míg „a román templomot elég volt „érteni”, a gótikusát, „érezni” is kell.” – írja Szentkirályi Zoltán az Építészet világtörténete című könyvében. (149-150. old.) A gótikus stílusú épület jellegzetessége a csúcsíves bordákon nyugvó boltozat. (E stílusra éppen ezért gyakorta használták, alkalmazták különösen a 18. században a csúcsíves stílus elnevezést is.) „A terhet viselő és az azokat megtámasztó elemek, támfalak, támpillérek állandó nyomás alatt állnak és minden súlyt a megtámasztási pontra terhelnek. [...] Az épület belsejében az egyes ívek a pillérekben egyesülnek, akárcsak egy fa ágai egy törzsben.” (Művészet története 28. old.) A falak egész felületére így módon már nem nehezedett olyan mértékű terhelés, mint a megelőző román kor idején, lehetővé vált a falak vékonyítása, sőt nagyméretű csúcsívben végződő üveglablakkal való áttörése.

A gótikus székesegyházaknak, melyek közül a legszebbek és a leghíresebbek Franciaországban vannak (Reims, Amiens, Chartres, Párizs) jellegzetes festészeti elemei az üveglablakok.

A középkor e klasszikus festészeti eljárásának modellezésével valóban meg tudjuk idézni az üveglablakok működési elvét, a gótikának azt az igényét, hogy az ablaknyílások nagyobbításával, a színes üveglapok mozaikszerű alkalmazásával és ólompántokkal történő rögzítésével mintegy színes palástba foglalják a templom belső terét. Elkészült modellünk ablakra, vagy valamely nagyobb, világító felületre ragasztva szép és hivatott tárgya lehet a karácsonyi készülődésnek.

Eszközigény: Művészi színvonalú síkművészeti alkotás A/4-es méretű reprodukciója. A reprodukált műalkotás stílusa nem kötött, tárgyát tekintve azonban fontos, hogy a keresztény karácsonyi témavilághoz kapcsolódjon. Továbbiakban szükségünk van még fotókartonra, két A/4-es méretű pauszpapírra, sniccerre, ragasztóra, és színes filctollakra.

A kép legfontosabb kompozíciós elemeit pauszpapír segítségével a fotókartonra másoljuk. A gótikus ablakra jellemző csúcsívet, illetve az esetleges mérműveket, valamint ólompántokat önállóan rajzoljuk be. A fotókartonból sniccer segítségével kivágjuk a pántok által körbevett mintázatot, melyek az üvegmozaikok helyét hivatottak jelezni. Az így elkészített lapra hátulról pauszpapírt ragasztunk és filctoll segítségével kiszínezzük. A feladatot megoldhatjuk úgy is, hogy a kereskedelembe kapható színes műanyag írártartókból kivágott darabokat ragasztjuk a fotókartonrácsra. Az apróbb részleteket filctoll, vagy alkoholos filctoll segítségével rajzoljuk a színes részekre.

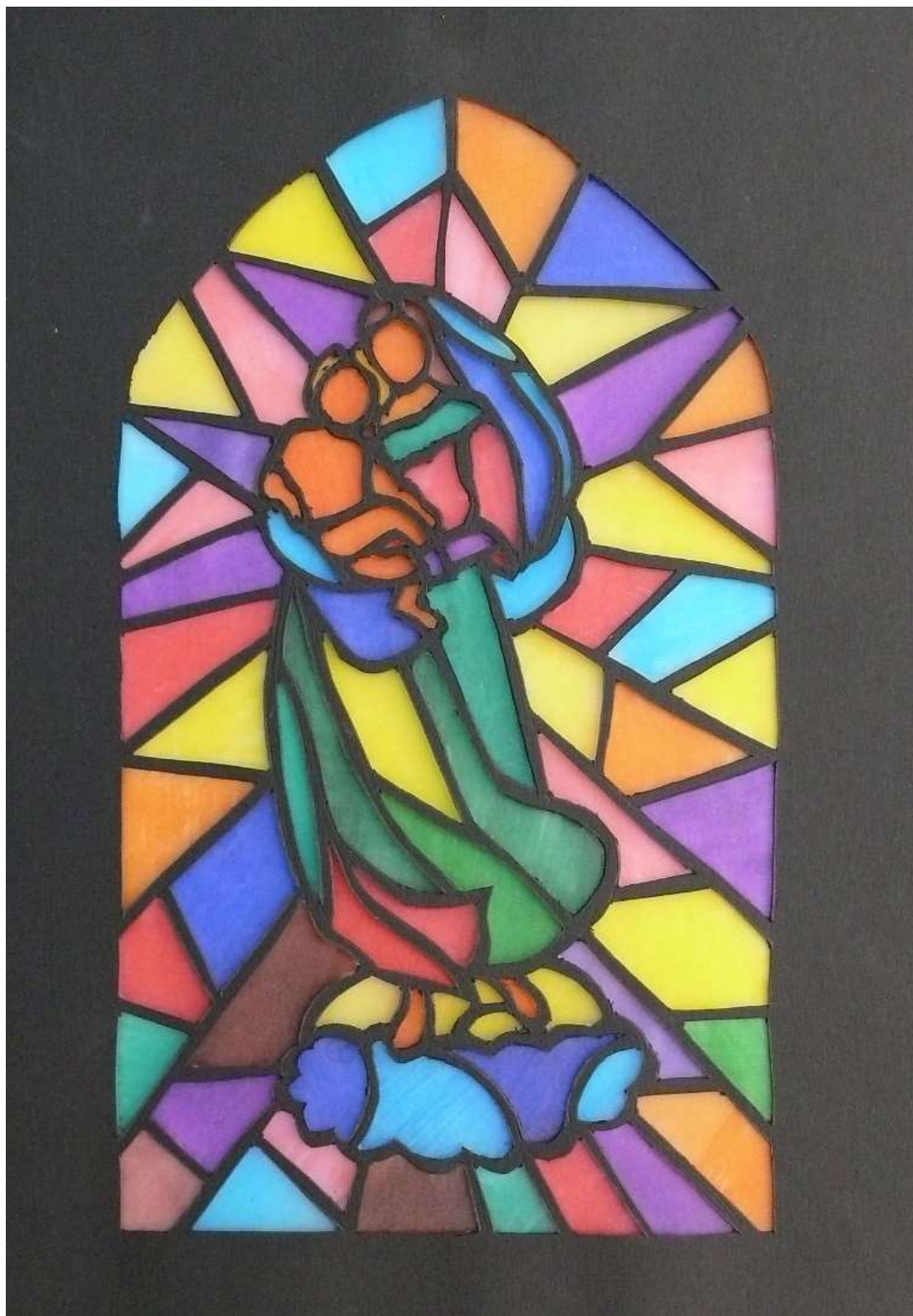
Természetesen nem csak csúcsíves gótikus üvegablakmodell, hanem a gótikus katedrálisok másik jellegzetes ablakípusa, a rózsablak is modellezhető. Ez esetben nem szükséges reprodukciót használnunk.

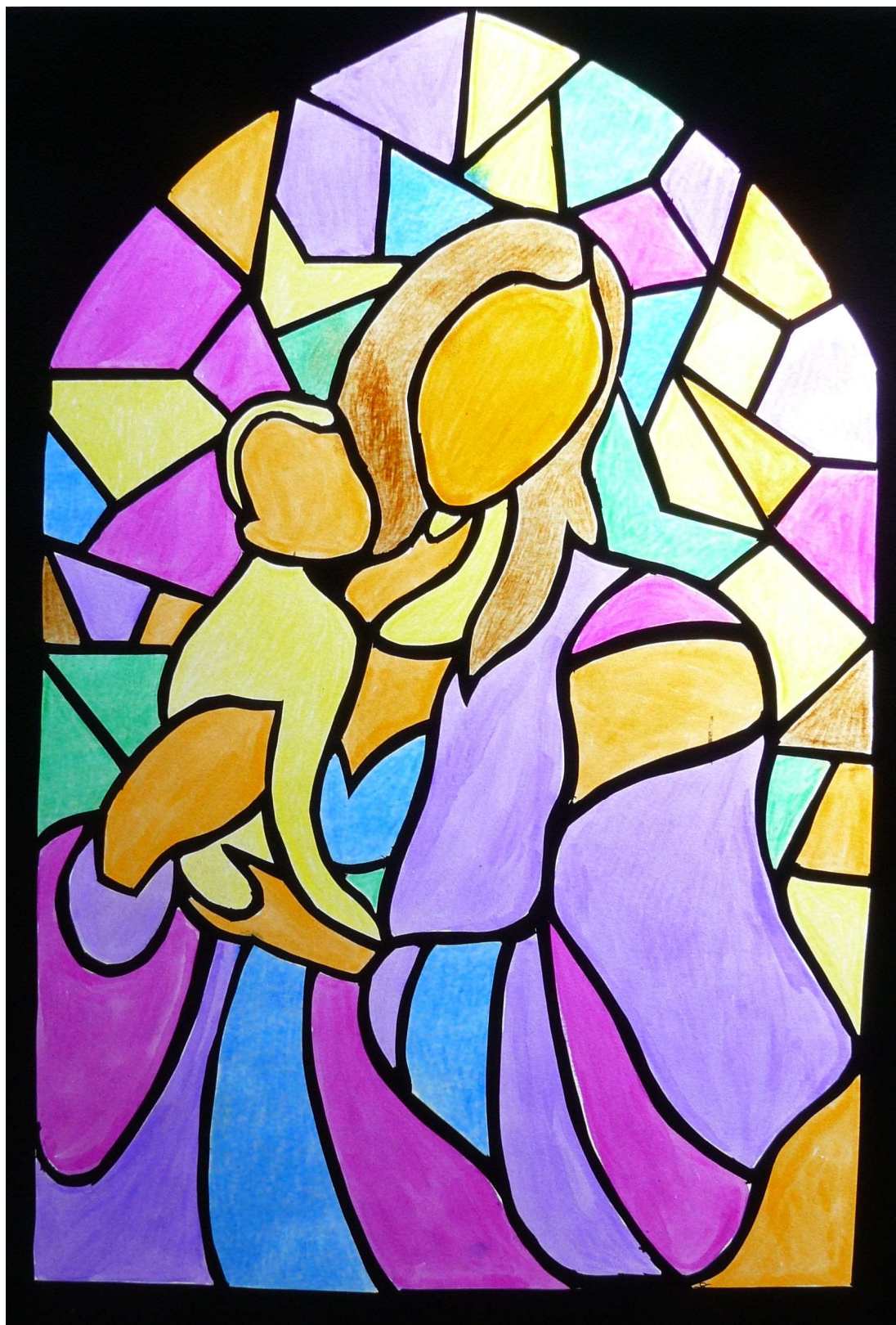
165. ábra - Gótikus üvegablakmodell 1. munkafázis

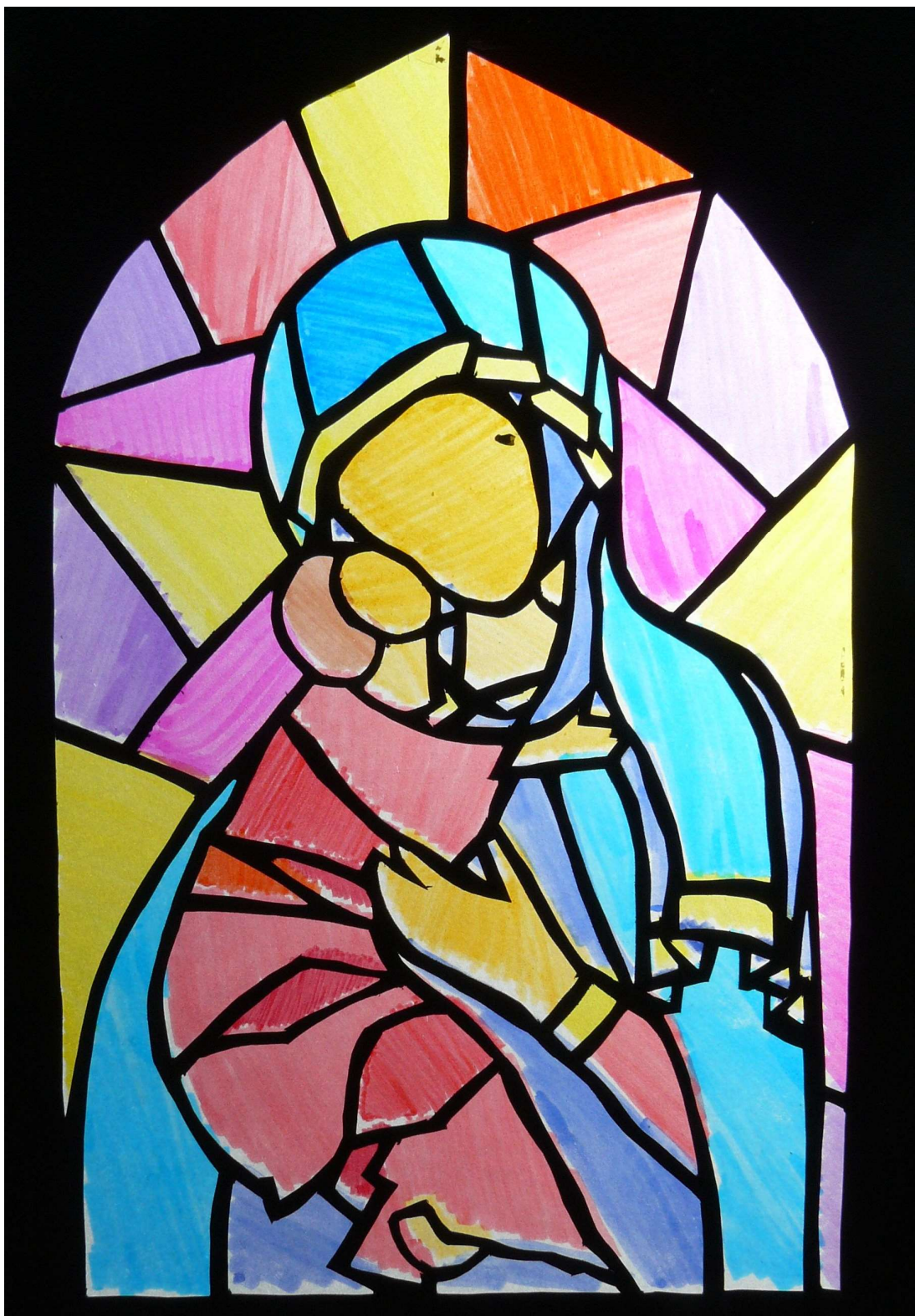
166. ábra - Gótikus üvegablakmodell 2. munkafázis

167. ábra - Gótikus üvegablakmodell. I. éves Óvodapedagógus hallgató munkája

168. ábra - Gótikus üvegablakmodell. I. éves Óvodapedagógus hallgató munkája

169. ábra - Gótikus üvegablakmodell. I. éves Óvodapedagógus hallgató munkája

170. ábra - Gótikus üvegablakmodellek kiállítása adventkor a Vizuális Tanszék folyosóján. 2016.(1)

171. ábra - Gótikus üvegablakmodellek kiállítása adventkor a Vizuális Tanszék folyosóján. 2016.(2)

172. ábra - Gótikus üveablakmodellek kiállítása adventkor a Vizuális Tanszék folyosóján. 2016.(3)

23. ZÁRSZÓ

Mint azt már a kötet elején említettük, az itt látható feladatok nem egyetlen és kizárólagos utat jeleznek a vizuális nevelés kérdéskörében. A munkák reprodukcióinak lapozgatása, szemlélgetése – bízunk benne – hiteles esztétikai élményt jelent, ám bemutatásuknak valódi célja az önálló alkotásra ösztönzés volt. Anyagigényük, ha nem is minimális, de alapszinten viszonylagosan olcsón megoldható, beszerezhető. Ezen akadályon túljutva pedig nincs más dolga az olvasónak, minthogy maga is ceruzát, tollat, ecsetet, festéket vagy netán színespapírt ragadjon és elmerüljön a képi világ varázslatában, varázslásában. Meglehet, ehhez kicsit újra gyerekké kell válnia, gyerekként kísérleteznie, és a játékot gyermeki módon igazán, őszintén játszania. Mindehhez, remélhetőleg hasznos tanácsokat is talál ebben a könyvben.

24. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra – Felmérés	12
2. ábra - Vizuális tevékenység, Sport , Éneklőfoglalkozás, Külső világ megismerésével kapcsolatos tevékenységek /környezeti nevelés/. (Kis Virág, 2018.)	14
3. ábra - Robot (6 éves fiú rajza) Forrás Rita gyűjtése (szakdolgozat 2013.)	20
4. ábra - Hinta. (6 éves lány rajza) Németh Barbara gyűjtése (szakdolgozat 2018.)	21
5. ábra - Tónusozás pontozással. Tusrajz . Festészet – grafika fakultáció I.	24
6. ábra - Tónusos rajz tussal. Vonalháló és pontozás. Festészet – grafika fakultáció I.	25
7. ábra - Faág tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	29
8. ábra - Faág tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	30
9. ábra - Szőlőtőke tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	30
10. ábra - Szőlővessző tónusos rajza ceruzával. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	31
11. ábra - Hagymák. I. éves óvodapedagógus hallgató tónusos rajza ceruzával	31
12. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató tónusos rajza ceruzával	32
13. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató tónusos rajza ceruzával	32
14. ábra - Faág. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)	33
15. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (tus, hurkapálca)	34
16. ábra - Faág. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)	34
17. ábra - Fakéreg. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)	34
18. ábra - Fakéreg faktúrájának átírása . I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (tus, hurkapálca)	35
19. ábra - Vadgesztenyék. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája. (lavírozott tus)	35
20. ábra - Levélnyomat temperával. (hideg színek harmóniája) I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája	39
21. ábra - Levélnyomat temperával. (meleg színek harmóniája) I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája	39
22. ábra - Levélnyomat temperával (utólagos vizes elmosással kombinálva) I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája	40
23. ábra - Levélnyomat temperával. I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája	40
24. ábra - Levélnyomat temperával (utólagos vizes elmosással kombinálva). I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája	41

25. ábra - Levélnyomat művészolajfestéssel. I. évfolyamos óvodapedagógus hallgató munkája	41
26. ábra - Csomagolópapírtervek. (Krumplinyomat) II. évfolyamos óvodapedagógus hallgatók munkái.....	42
27. ábra - Sopron. Tanulmányrajz grafitceruzával . Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	43
28. ábra - Sopron. Tanulmányrajz grafitceruzával . Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	44
29. ábra - Sopron. Tusrajz. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	45
30. ábra - Sopron. Tanulmányrajz grafitceruzával . Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	46
31. ábra - Sopron. Tusrajz. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	46
32. ábra - Linóleumdúc magasnyomáshoz. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	47
33. ábra - Linómetszet. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	48
34. ábra - Linómetszet. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	49
35. ábra - Papírdúc magasnyomáshoz. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció. I.	49
36. ábra - Papírmetszet. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció. I.	50
37. ábra - Műanyagdúc mélynyomáshoz. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	50
38. ábra - Hidegtű. Mélynyomás. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció I.	51
39. ábra - Levélmozaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	53
40. ábra - Levélmozaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	54
41. ábra - Levélmozaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	54
42. ábra - Levélmozaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	55
43. ábra - Levélmozaik I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	55
44. ábra - Levélmozaik tónusos rajza ceruzával I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	56
45. ábra - Temperafestmény levélmozaikról. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	56
46. ábra - Temperafestmény levélmozaikról. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	57
47. ábra - Levélmozaik grafikai átírása tussal. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	57
48. ábra - Levélmozaik grafikai átírása tussal. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	58
49. ábra - Levélmozaik grafikai átírása tussal. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	58
50. ábra – Dinamika - Egyensúly.....	59
51. ábra – Körterajzok, tus	60
52. ábra - Pieter Bruegel: Téli vadászat	61
53. ábra - Piet Mondrian: New York Boogie-Woogie	61

54. ábra - Rachel Ruysch: Csendélet	62
55. ábra – Leonardo: Szent Anna harmadmagával	63
56. ábra – Caravaggio: Szt Pál megtérése	64
57. ábra - Vaszilij Kandinszkij: Kompozíció VII.	64
58. ábra - Lángoló tűz. tempera I. éves szociálpedagógus hallgató munkája	66
59. ábra - Elhaló tűz. papírragasztás I. éves szociálpedagógus hallgató munkája	66
60. ábra - Öröm. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	67
61. ábra - Szomorúság. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	67
62. ábra - Születés. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	68
63. ábra - Elmúlás. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	68
64. ábra - Egyensúly. papírragasztás II. éves csecsemő és kisgyermeknevelő szakos hallgató munkája	69
65. ábra - Bomlás. papírragasztás II. éves csecsemő és kisgyermeknevelő szakos hallgató munkája	69
66. ábra - Rabság. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	70
67. ábra - Szabadság. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	70
68. ábra - Káosz. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	71
69. ábra - Rend. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	71
70. ábra - Egység. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	72
71. ábra - Széthúzás. papírragasztás I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	72
72. ábra - Bánat. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	73
73. ábra - Öröm. papírragasztás. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	73
74. ábra - Színgömbök. II. éves óvodapedagógus hallgatók munkái	82
75. ábra - Színkeverési gyakorlatok szívószállal Nagy Zsófia gyűjtése	83
76. ábra - Szivárvány festés temperával, Németh Réka gyűjtése	83
77. ábra - Narancsszín keverése vörös és sárga golyókkal. tempera, Németh Réka gyűjtése	84
78. ábra - Őszi erdő festése meleg színekkel Németh Réka gyűjtése (tempera technika)	84
79. ábra - Téli táj festése hideg színekkel Németh Réka gyűjtése (tempera technika)	85
80. ábra - Mese illusztráció (lila – sárga komplementer automatikus használata) akvarell technikával Németh Réka gyűjtése	85
81. ábra - Tavasz. tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	90

82. ábra - Tél. tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	91
83. ábra - Nyár. tempera - gouache. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	91
84. ábra - Tél. tempera - gouache. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	92
85. ábra - Tél. tempera - gouache. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	93
86. ábra - Ősz. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	93
87. ábra - Tavasz. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	94
88. ábra - Nyár. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	94
89. ábra - Ősz. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	95
90. ábra - Tél. akvarell I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	95
91. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (1)	97
92. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (2)	97
93. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (3)	98
94. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (4)	98
95. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (5)	98
96. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték – tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (6)	99
97. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (I.)	99
98. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (II.)	99
99. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (III.)	100
100. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (IV.)	100
101. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (V.)	101
102. ábra - Napszakváltakozások. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (VI.)	101
103. ábra - Festménykiegészítés. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (a)	102
104. ábra - Festménykiegészítés. /Évszakvariáció/ vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (b)	102
105. ábra - Festménykiegészítés. tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (c)	103
106. ábra - Festménykiegészítés. /Évszakvariáció/tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (d)	103
107. ábra - Festménykiegészítés. tempera – vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (e)	104
108. ábra - Festménykiegészítés. /Napszakvariáció/ tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája (f)	104

109. ábra - Csendélet. vízfesték. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	105
110. ábra - Csendélet. akvarell. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	106
111. ábra - Tájkép. vízfesték - tempera. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	108
112. ábra - Soproni házak (Festőköz). akvarell. I. éves óvodapedagógus hallgató munkája	109
113. ábra - Tájkép. vízfesték – tempera. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	110
114. ábra - Festmény átirata lila – sárga komplementer színpárral. vízfesték – tempera. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	111
115. ábra - Festmény átirata komplementer negatívra. vízfesték – tempera. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	111
116. ábra - Tájkép. vízfesték . Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.....	112
117. ábra - Festmény átirata komplementer negatívra. vízfesték. Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	112
118. ábra - Faktúragyakorlat különböző papírokkal.vízfestmény Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	114
119. ábra - Faktúragyakorlat különböző papírokkal. vízfestmény Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	115
120. ábra - Faktúragyakorlat. vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	116
121. ábra - Faktúragyakorlat. tempera. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	117
122. ábra - Faktúragyakorlat. vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	118
123. ábra - Faktúragyakorlat. tempera. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	119
124. ábra - Faktúragyakorlat. Vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	121
125. ábra - Faktúragyakorlat. vízfestmény. (Papír, valamint gipszes alapon.) Hallgatói munka. Festészet – grafika fakultáció II.	123
126. ábra - Város . Textilmozaik festett papírból. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	124
127. ábra - Portré. Mozaik festett papírból. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	125
128. ábra - Kötözött batik. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	127
129. ábra - Viaszolt batik. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	128

130. ábra - Viaszolt batik. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	129
131. ábra - Piktogramok pénztárszalagon. II. éves óvodapedagógus hallgatók munkái	131
132. ábra - Egyéni jel és formavilágából kialakított papírmetszet készítésére alkalmas dúcok II. éves óvodapedagógus hallgató munkái.....	132
133. ábra - Egyéni jel. Színes papírra nyomtatott papírmetszet II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	132
134. ábra - Egyéni jel. Színes papírra nyomtatott papírmetszet II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	133
135. ábra - Monogram. Színes papírra nyomtatott papírmetszet II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	133
136. ábra - Monogram. Színes papírra nyomtatott papírmetszet II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	134
137. ábra - Egyéni jelek a környezetben. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája (Rejtőzködés és megnyilvánulás külső környezetben).....	135
138. ábra - Egyéni jelek a környezetben. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája (Rejtőzködés és megnyilvánulás belső környezetben)	136
139. ábra - Egyéni jelek a környezetben. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája (Applikáció, Rejtőzködés és megnyilvánulás belső környezetben).....	137
140. ábra - Egyéni jel megnyilvánulásának variációi külső környezetben II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	138
141. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	139
142. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	140
143. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	140
144. ábra - Óvodai jelek. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	141
145. ábra - A madáríjlesztő és a varjú. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	143
146. ábra - A műugró. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	143
147. ábra - A horgász. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	143
148. ábra - A fecske. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	144
149. ábra - Szarvasbogár. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája Felvonó. Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	144
150. ábra - Lepke Térmobil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	144
151. ábra - Térmobilok gyufásdobozban. II. éves óvodapedagógus hallgatók munkái.....	145
152. ábra - Van Gogh: Hálószoza	146

153. ábra - Van Gogh: Hálósoba – térbeli reprodukció.....	146
154. ábra - Modigliani: Kislány kében.....	147
155. ábra - Modigliani: Kislány kében - térbeli reprodukció	148
156. ábra - Meghívó Anyák napi köszöntésre az óvodában. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	149
157. ábra - Esküvői meghívó. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	150
158. ábra - Csomagolópapír terv komplementer színekkel, Krumplinyomat II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	151
159. ábra - Csomagolópapír terv. Lavírozott tus, tempera II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	152
160. ábra - Csomagolópapír terv. Vízfesték, tempera II. éves óvodapedagógus hallgató munkája	152
161. ábra - Csomagolópapír terv. Tempera. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	153
162. ábra - Mesekönyv. (Fedőlap, ill. borító) Akvarell II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	154
163. ábra - Mesekönyv borító. Textil. II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	154
164. ábra - Mesekönyv. (Fedőlap, ill. borító) Akvarell II. éves óvodapedagógus hallgató munkája.....	155
165. ábra - Gótikus üvegablakmodell 1. munkafázis	157
166. ábra - Gótikus üvegablakmodell 2. munkafázis	158
167. ábra - Gótikus üvegablakmodell. I. éves Óvodapedagógus hallgató munkája.....	159
168. ábra - Gótikus üvegablakmodell. I. éves Óvodapedagógus hallgató munkája.....	160
169. ábra - Gótikus üvegablakmodell. I. éves Óvodapedagógus hallgató munkája.....	161
170. ábra - Gótikus üvegablakmodellek kiállítása adventkor a Vizuális Tanszék folyosóján. 2016.(1).....	162
171. ábra - Gótikus üvegablakmodellek kiállítása adventkor a Vizuális Tanszék folyosóján. 2016.(2).....	162
172. ábra - Gótikus üvegablakmodellek kiállítása adventkor a Vizuális Tanszék folyosóján. 2016.(3).....	163

25. ALKOTÓK JEGYZÉKE

A könyvben szereplő festmények, fotók, grafikonok és egyéb művek alkotói az ábrák sorszáma szerint

A könyv szerzője és szerkesztője mindent elkövetett, hogy a kiadványban szereplő művek alkotóit felkutassa, illetve azonosítsa, de nem minden esetben járt sikerrel. Esetleges tévedéseikért elnézést kér, valamint igény esetén minden esetben örömmel pótolja a hiányosságokat.

1. Gáspárdy Tibor	20. Wágner Geosits Anna
2. Kis Virág : Külső világ megismerésével kapcsolatos óvodai tevékenységek fontossági arányainak ábrázolása. Grafikon.
(A szerző által konzultált szakdolgozatból)	21. Wágner Geosits Anna
3. 6 éves óvodás fiú rajza. Forrás Rita gyűjtése (A szerző által konzultált szakdolgozatból)	22.- 24. ismeretlen alkotók
4. 6 éves óvodás lány rajza. Németh Barbara gyűjtése (A szerző által konzultált szakdolgozatból)	25. Fehérvári Enikő
5. Laczkó Júlia	26. - 27. ismeretlen alkotók
6. Sirokmán Dóra	28. Vitek Luca
7. Hajszán Kitti	29. Nagy Zsófia
8. Kiss Virág	30-31. ismeretlen alkotók.
9. ismeretlen alkotó	32. Stipkovits Borbála
10. Faragó Dorottya	33. Ács Gabriella
11. ismeretlen alkotó	34. Stipkovits Borbála
12. Botka Ágnes	35. Vörös Tünde
13. Faragó Dorottya	36. Vörös Tünde
14. ismeretlen alkotó	37. Stipkovits Borbála
15. ismeretlen alkotó	38. Stipkovits Borbála
16. Takácsné. Sz. Katalin	39. - 43. ismeretlen alkotók
17. Korcsmár Flóra Erzsébet	44. Csóka Krisztina
18. Szitás Nóra	45. Benkő Tímea
19. ismeretlen alkotó	46. Lugossy Annamária
	47. Nagy Alexandra
	48. Horváth Szabina
	49. ismeretlen alkotó
	50. Gáspárdy Tibor
	51. Gáspárdy Tibor
	52. Pieter Bruegel : Téli vadászat c. festményének reprodukciója
	53. P. Mondrian : New York Boogie-Woogie c. festményének reprodukciója

54. R.Ruysch : Csendélet c. festményének reprodukciója
55. Leonardo Da Vinci: Szt. Anna harmadmagával c. festményének reprodukciója
56. Caravaggio: Szt. Pál megtérése c. festményének reprodukciója
57. V.Kandinszkij: Kompozíció VII. c. festményének reprodukciója
58. Répási Eszter
59. Répási Eszter
60. Táncsics Laura
61. Táncsics Laura
62. Bereczk Judit
63. Bereczk Judit
64. Bertalan Krisztina
65. Bertalan Krisztina
66. Szűcs Dóra
67. Szűcs Dóra
68. Tóth Erika
69. Tóth Erika
70. Kozma Edit
71. Kozma Edit
72. - 73 ismeretlen alkotók
74. kollektív munka
75. Óvodai munkák. Nagy Zsófia gyűjtése (A szerző által konzultált szakdolgozatból)
76. - 80. Óvodai munkák. Németh Réka gyűjtése (A szerző által konzultált szakdolgozatból)
81. Léber Krisztina
82. Léber Krisztina
83. ismeretlen alkotó
87. Ország Vanda
88. Ország Vanda
89. Ország Vanda
90. Ország Vanda
- 91 -96 ismeretlen alkotók (2000es évek eleje)
- 97 - 102 ismeretlen alkotók (2000es évek eleje)
103. Kovács Kata Judit
104. Kovács Kata Judit
105. Kiss Bernadett
106. Kiss Bernadett
107. Nagy Dorottya
108. Nagy Dorottya
- 109 ismeretlen alkotó
110. Horváth Mária
111. Kovács Eszter
112. Borsányi Ágnes
113. Kovács Kata Judit
114. Kovács Kata Judit
115. Kovács Kata Judit
116. Mukics Ivett
117. Mukics Ivett
118. ismeretlen alkotó
119. ismeretlen alkotó
120. Viték Luca
121. Viték Luca
- 121 Botka Ágnes
122. Mukics Ivett
123. Kalugyer Nóra
124. Németh Barbara
125. - 132. ismeretlen alkotók
133. Milkovics Veronika
134. ismeretlen alkotó
135. ismeretlen alkotó
136. Milkovics Veronika
137. ismeretlen alkotó
138. ismeretlen alkotó
139. Taródi Krisztina
140. ismeretlen alkotó
- 141- 144. ismeretlen alkotók
145. Sárközi Viktória

146. Máté Nikolett	154. Modigliani: Kislány kékben c.
147. Vancsura Márta	festményének reprodukciója
148. ismeretlen alkotó	155. Ábrahám Zsuzsanna
149. Máté Nikolett, Viola Brigitta	156. ismeretlen alkotó
150. Nagy Judit Anna	157. Horváth Barbara,
151. ismeretlen alkotó	158. Herman Viktória
152. Van Gogh : Hálószoza c.	159. Németh Orsolya
festményének reprodukciója	160 - 163 ismeretlen alkotók
153. Szabó Edit	164. Kiss Viktória
	165-172. kollektív alkotás

26. IRODALOMJEGYZÉK

Felhasznált irodalom

Ablonczy Bálint: Apple-részvényesek kongatják a vészharangot: az okostelefon durva függőséget okoz.
[/http://valasz.hu/vilag/apple-reszvenyesek-kongatjak-a-veszharangot-az-okostelefon-durva-fuggoseget-okoz-126915](http://valasz.hu/vilag/apple-reszvenyesek-kongatjak-a-veszharangot-az-okostelefon-durva-fuggoseget-okoz-126915) 2018 január/2018, jan.15.

AGB Nielsen médiakutató intézet felmérése 2011. Magyar Nemzet, 2011 március 12.17.

Arnheim, Rudolf (2004): A vizuális élmény. Az alkotó látás pszichológiája. Aldus Kiadó, Budapest p.7.

Arnheim, Rudolf (1991): In.: Szemelvények a vizualitásról, szerk. Sánta, Budapesti Tanítóképző Főiskola, p.79.

Bakos Ferenc (1976): Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, p.900.

Belting, Hans: Kép, médium ,test: az ikonológia új megközelítésben.

<http://apertura.hu/2008/osz/belting>, 2012, okt.27

Berger René (1977): A festészet felfedezése I. kötet. A látás művészete Gondolat Kiadó, Budapest, p. 285 - 286.

Berger, René (1977): A festészet felfedezése II. kötet. A megítélés művészete Gondolat Kiadó, Budapest, p.23.

Bunge, Matthias: Képkategóriák a 20. század művészetében.
<http://www.balkon.hu/balkon03> 10/01 bunge.html 2012. okt. 30.

Cseh – Bereményi (1977): Kézbesítés./dalszöveg/ Levél nővéremnek. Hungaroton SLPX 17524

Elekfy Jenő (1976): A vízfestés. In.: A képzőművészet iskolája I. kötet. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, p.78.

Flusser, Vilém: A fotográfia filozófiája.

<http://www.artpool.hu/Flusser/Fotografia/01.html>)

2012. nov. 12.

Gáspárdy Tibor: Művészet és személyiség. In.: Képzés és Gyakorlat 2011/1-2. szám. p. 167 - 168.

Goethe, Johann Wolfgang (1977): id. Gulyás In.: A képzőművészet iskolája II. kötet. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, p. 203.

Gombrich, E.H. (1972): Művészet és illúzió. Gondolat Kiadó, Budapest, p.44.

Gombrich, E.H. : A látható kép. <https://docplayer.hu/4833345-E-h-gombrich-a-lathato-kep.html> 2018. febr. 8.

Gulyás Dénes (1977): A fény és a szín. In.: A képzőművészet iskolája II. kötet. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, p. 200.

Grün, Anselm (2015): id. Kovács - Gombos In.: Kisgyermekkorai nevelés módszertana, szerk. Simon, NYME Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ kiadása, p.101.

Itten Johannes (1978): A színek művészete. Corvina Kiadó, Budapest p. 8. p. 15. p. 35. p. 59

Jelenits István: A művészet szerepe a kommunikációban. In.: Rajz lap VI/4 2005. 05. p. 12.

Karátson Gábor (1970): Miért fest az ember? Corvina Kiadó, Budapest, p.13.- 14.

Karátson Gábor (1971): A festés mestersége. Corvina Kiadó, Budapest, p.9.

Kepes György (1991): In.: Szemelvények a vizualitásról, szerk. Sánta, Budapesti Tanítóképző Főiskola, p.14. - 15 , p.18.

Lyka Károly (1977): A művészetek története. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, p. 105.

Molnár V. József (1998): Ég és föld ölelésében. Örökség Könyvműhely, p. 8.

Molnár V. József (1995): In.: Vizuális képességek fejlődése, szerk. Kárpáti , Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, p.377.

Moholy Nagy László (1983): id. Szappanos In.: Szappanos István: Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó, Budapest, p.11.

Nagy Attila Károly: Hány megapixeles a szemünk?

https://index.hu/tudomany/til/2018/10/13/hany_megapixeles_a_szemunk/ 2018. dec.5.

Nagy László (1995): Fejezetek a gyermekrajzok lélektanából. In.: Vizuális képességek fejlődése, szerk. Kárpáti (1995): Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, p. 64.

Read, Herbert (1995): In.: Vizuális képességek fejlődése, id. Kárpáti szerk. Kárpáti, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, p. 19.

Sulyok Gabriella. Vox Artis Alapítvány kiadása, 2007. p.7.

Szappanos István (1983): Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó, Budapest, p.8.

Szenteczki Csaba (2003): A nyomtatott grafika története és technikái. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, p.126. - 127

Szentkirályi Zoltán (1980) Az építészet világtörténete.

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, p. 149-150.

Szokolay Sándor : Gáspárdy Tibor tárlata elé. Várhely 2005. 11. évf. 1-2. szám. p. 194.

Szőnyi István (1976): A festőtechnikák. In.: A képzőművészet iskolája I. kötet. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, p.26.

Már a kétévesek fele használ digitális eszközöket.

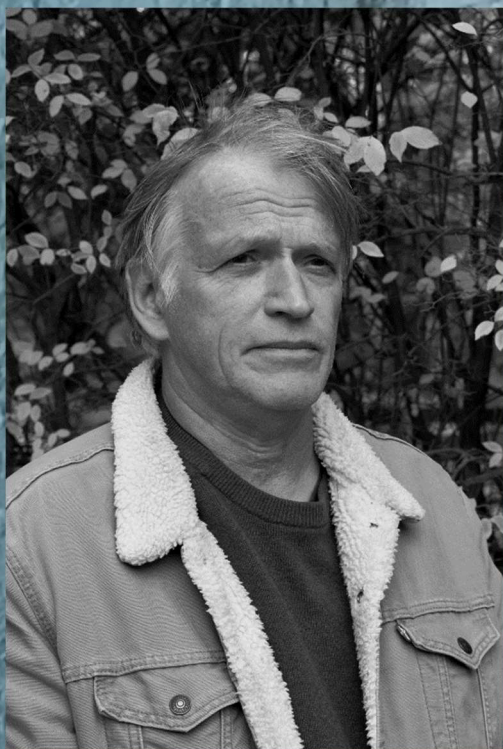
(<https://divany.hu/szuloseg/2018/08/30/digitalis-okos-gyerek-csalad-kiborg/>)
2018. január 20.

Művészet története: A gótika és a Távol - Kelet (1992): Corvina Kiadó, Budapest, p. 28.

Wehlte, Kurt (1994): A festészet nyersanyagai és technikái . Balassi Kiadó Budapest, p.562-564.

GÁSPÁRDY TIBOR

1960-ban született Sopronban, képzőművész családban. Rajztanári diplomát 1984-ben szerzett a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Karán. 1984-től tanít vizuális kultúrát, rajzolást, festést különböző oktatási intézményekben. 1998–2001 között a Magyar Iparművészeti Egyetem Vizuális és Környezetkultúra szakját végezte el. 1992 óta a Soproni Egyetem Benedek

Elek Pedagógiai Karának Vizuális Tanszékén tanít. 2014-ben PhD. fokozatot szerzett. Doktori értekezésének címe: "A kortárs művészet piaca a magyarországi magángalériákban." Egyetemi docens. A Benedek Elek Pedagógiai Kar Művészeti és Sporttudományi Intézetének igazgatója.

1986-tól kiállító művész. 1994-ben a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (Képzőművészeti Alap) Festő tagozata tagjai sorába választotta. Tagja a soproni MAOE (Képzőművészeti Alap) tagokat tömörítő Fidelissimart képzőművészeti csoportnak.

„...Lírai hangvételő, klasszikus akvarelltechnikával készült képei alapos szakmai felkészültségről tanúskodnak. Témáit környezetéből, szülővárosa romantikus hangulatokat őrző látványaiból, dunántúli tájélményeiből szűri ki. Könnyedség, kifejezőerő, áradó színesség, oldottság jellemzi munkáit...” (KORTÁRS MAGYAR MŰVÉSZETI LEXIKON 1. Bp. Enciklopédia kiadó, 1999.)

Számos alkalommal vett részt alkotásaival hazai és nemzetközi tárlatokon, rendezett önálló kiállítást munkáiból itthon és külföldön. Festményei magángyűjteményeken kívül megtalálhatók Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatának, Kemten Polgármesteri Hivatalának gyűjteményeiben, illetve a Soproni Múzeumban.